چیرۆك

داوەتی کۆچەرییان

حەمە کەریم عارف

٢٠٠٥

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- ناوی کتێب: داوەتی کۆچەرییان
- بابەت: چیرۆک
- نووسەر: حەمە کەریم عارف
- تایپ: رزگار حەساری
- چاپی یەکەم – ٢٠٠٥
- چاپی دووەم–
- هەڵەچن: سەرگوڵ محەمەد ئەمین

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

پێڕست

لە جیاتی پێشەکی
ئاوازی نەمری
سێبەری دەنگ
چیرۆك
كۆچ
داوەتی كۆچەریان
كەحلان
سەربهوردی ناوێك
دە چیرۆکی زۆر كورت
كەوە رێ
كە ویستم ببم

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

له جیاتی پێشەکی

گەشتێکی بلەز بە جیهانی چیرۆکڤانیی حەمەکەریم عارف دا

ن: جەلال زەنگابادی

و: حەمەکەریم عارف

(١)

چیرۆکنووس و وەرگێرو نووسەر حەمەکەریم عارف کەرکووکییەو لە ساڵی ١٩٥١ لە کەرکووک لە دایکبووە. کۆلیجی ئەدەبیاتی لە بەغدا تەواو کردووە. یەکەم بەرهەمی شیعرێکە لە ژێرسەرناوی (هەڵبەستێکی هەتیو کەوتوو) کە لە ژمارە (١٧٠)ی رۆژنامەی هاوکای رۆژی ٨/٦/١٩٨٧٣دا بڵاو بووەتەوە..ئیدی لە نیوەی دووەمی دەیەی هەفتاکانی سەدەی رابردووەوە بەبەردەوامی سەرقاڵی کار ئەدەبی و رۆشنبیرییە.. نۆساڵی هەرەتی لاوی لە پێشمەرگایەتیدا بردووەتەسەر. لە زۆربڵاوکراواندا کاری کردووەو بە ناوی خۆی و ناوی خوازراوەوە بەرهەمی بڵاوکردووەتەوە. حەمە کەریم عارف لە نووسەرو وەرگێرە پڕ بەرهەمەکانی بواری رۆشنبیریی هاوچەرخی کوردییە:بەتایەتی وەرگێران لە زمانی فارسییەوە. ژمارەی بەرهەمەکانی چ وەکو نووسین و ئامادەکردن ،چ وەکو وەرگێران پتر لە هەشتا کتێب دەبن، کە زۆریان چاپ نەکراون، ئەمە جگە لە چوار کۆمەڵە چیرۆك بەناوی: تیرۆژ، کۆچی سوور، داوەتی کۆچەرییان،و لەخۆبێگانەبوون..ناوی ئەم بەرهەمانەی کە قەترە لە دەریان، نیشانەو بەڵگەی هەمەجۆری کارو دروستی هەڵبژاردنن لە لای چیرۆکنووس: نینا، رۆمانی سابت رەحمان، (نامۆ) رۆمانی ئەلبێر کامۆ، (قوربانی) رۆمانی هیرب میدۆ، (دوورە ولات) رۆمانی ع.قاسموف. (هاومالەکان) رۆمانی ئەحمەد مەحموود. (ئازادی یا مەرگ) رۆمانی کازانتزاکیس. (شکست) رۆمانی ئەلکساندەر فەدایەف. (بێناسنامەکان) رۆمانی عەزیز نەسین. چیرۆکەکانی سەمەدی بیهرەنگی. (زندە خەون) کۆمەڵە چیرۆکی چیخۆف. (فاشیزم چییە؟) کۆچیرۆکی یەلمازگۆنای، (دادپەروەران)و (بەدحاڵیبوون) ئەلبێر کامۆ. (جولەکەکەی ماڵتە) کریستۆفەر مالرۆ. (ریچاردی سێیەم) شەکسپیر.

(٢)

بەمجۆرە بۆمان بە دیاردەکەوێت کە ئەم ئەدیبە ،هەم لەئاستێن خودی وئەخلاقی هەم لە ئاستێن نەتەوەیی و مرۆڤانی خۆبەخۆو بیٚ هیچ وابەستەگییەکی ئایدۆلۆجی تەسك کەسێکی پەیامدارو پابەندە: رۆسۆ گوتەنی(ئەوانەی زەنگ لێدەدەن، بەشداری لە رێپێوانی ئاهەنگەکاندا ناکەن!) ئەگەر شلیگل وای بۆدەچوو کە" مێژوونووس پەیامبەرێکە و دەڕوانێتە رابردوو " ئەوا ئەدیبی هونەرمەندی داهێنەر پەیامبەرێکە دەڕوانێتە ئایندەولەوێندەرەوەش دەڕوانێتە ئێستا، واتە بەپێچەوانەی سیاسەتوانەوە کە زۆربەی کات خۆی بە ئێستای سنووردارەوە بەستووەتەوە، هەر لێرەوە گرفتی نێوانیان هەڵدەقولێت و چێدەبێت.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بێگومان ئەدیبان و هونەرمەندان ئەگەر هەر لایەنی چاکەی سەردەمی خۆیان بەرجەستە بکەن و خراپەکانی پشتگوێ بخەن، ئەوا گەورەترین خیانەت دەکەن: وەکو چۆن لەسەردەمی کۆمۆنیستی وسۆسیالیستیدا، کاتێ ریاکاری رۆشنبیریی پەرەی سەندو باوی پەیدا کرد،وبەشداری لە هەڵکەندنی گۆڕی ئەو سیستەمەدا کردو تابوتەکانیانی بزمار ڕێژکرد!.

کەواتە ئەرکی بەرو دوای ئەدیبان و هونەرمەندان هەر راستگۆییە: دەبێ پەردەی پیرۆزایەتی لە رووی هەموو نادروست و ناراستێك هەڵماڵن و دابدڕن: بۆیە لامارتین جارێکیان هاواری کرد:"شەرمەزارییە مرۆڤ لەو کاتەدا گۆرانی بڵێ کە رۆما دەسوتێ!"هەر لەم روانگەیەشەوە ماریۆ بارگاس یۆسا دەڵێت:" ئەرکی ئەدەب هەمیشە پیلانگێڕییە".

(٣)

ئەم پێشەکییە تارادەیەك خۆی لە داسەپاندنی حوکم و داوەری پێشوەختە دەبوێرێت و نایەوێت لەزەتی خوێندنەوەی ئازاد لەبار بەرێت، بەڵکو گەرەکییەتی هەندێك باری سەرنجی ئەوتۆ تۆمار بکات کە هەوڵێك بێ بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە: ئایا حەمەکەریم عارفی چیرۆکنووس جیهانی هونەری تایبەتی هەیە، ئەگەر هەیەتی سیماکانی ئەو جیهانە کامانەن؟

وەڵامی بابەتیانە (بەرلەوەی بڵێین:–بەڵێ) وا دەخوازێ ژمارەیەك لە چیرۆکەکانی لە هەردوو ئاستی نێوەرۆك و هونەرییەوە بخەینەبەر خوێندنەوەیەکی ورد... جا فەرموون لەگەڵما بۆ ئەم گەشتە بلەزو خێرایە. چیرۆکنووس لە چیرۆکێن (سێبەری دەنگ) و(ئاوازێك نامرێت)و (کۆچی سوور) و(نیگا)داجەنگ و جەنگێن ودەرهاوێشتەکانی شەڕ مەحکووم دەکات،ئەو شەڕو جەنگەی دەبێتە مایەی ئەوەی کە مرۆڤ لە مرۆڤایەتی بکەوێت وهەموو بەهاکانی بشێوێت و خوڵام و نۆکەران لە بەردستاندا ببن بە ئاغاو دەسەڵاتدار، و ئاژاوە ببێتە پێوانەو خەمساری و هەلپەرستی بڵاو ببێتەوە، ئەمە جگە لە ریاو ریاکاری و گەندەڵی ،کەڵکەڵەی بە بەردبوون لە چیرۆکی (ئاوازێك کە نامرێ)دا ئەو پرسیارەی وەیادهێنامەوە، کە (لیۆنتس)لە پەیکەرە خەیاڵییەکەی (هرمیۆن)ی ناو چیرۆکی (چیرۆکی زستان)دا دەیکات و دەڵێت:–" ئاخۆ بەرد، لەبەر ئەوەی لە بەرد بەردترم ، سەرکۆنەم ناکات؟"

لە چیرۆکی (سێبەری دەنگدا)مرۆڤ بەرادەیەك دووچاری غوربەت و بەشتبوون دەبێت، دەبێ بە تاپۆ، هیچی لێنامێنێتەوە جگە لە سێبەرو دەنگ.. لەگەڵ ئەوەشدا کۆڵنادات و نابەزێت، بەڵکو دەسبەرداری خەبتین دژی هێزە شەڕانییە ستەمکارەکانیش نابێت، کە هەڕەشەی تاڵان کردنی سێبەرکەشی لێدەکەن! لەم چیرۆکەدا (م) بەبەرچاوی ریاکارانی راپۆرتنووس و پیلانگێڕەوە دەکوژرێت: ئیدی مینای خێزانی دەبێت بە نێچیری تەنیایی و دەردی بە سوێی تەنیایی.. چیرۆکنووس (مینا)ی کردووە بە رەمزی دارستانە ژنێکی کۆست کەوتووی مەینەتبار، چیرۆکەکە بەشێوەیەکی ناماقووڵ خۆی بە دێوان دەسپێرێت. ئەوەتا دڕندەیی و دڕی (مینا)ی نێچیر بەجۆرێ سەردەکات و تۆڵەیەکی یەکجار سامناك و ناماقووڵ لە پیاوانی پیلانگێڕی گوند دەسەنێ و تاقەسوارە شەبەیخونیان دەکاتە سەر، شەبەیخونێك کە هاوتای پەلاماری ئەو میلیشیایەیە کە(م)ی مێردیان کوشت.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

لە چیرۆکی (زمان)دا رەخنەیەکی یەجگار توند لە بیرۆکراتییەت و دڕندەیی نەوکیسەو تازەپێیاکەوتووەکان هاتووەتە گرتن، لە(پیشانگا)شدا نارەسەنی و قەڵپی واقیعی هونەری خراوەتە روو.

لە (قەڵەمبان)دا ستایشی قەڵەمی سەربەرزی ئابروومەندی خۆراگر لەبەر هەر هەڕەشەو تەماح خستنە بەرێك کراوە.

(نەخشە) سەرەتای هەستی نەتەوەیی لای نەوەی نوێی کورد دەنوێنێ. لە (هونەرمەند)دا ئارەزووی گەڕانەوەی مەحاڵ بۆ بێگەردی و خۆبەخۆیی منداڵییەتی بەدی دەکرێت و پیشاندراوە.

لە (تاژی)دا چیرۆکنووس توانیویەتی دەلالەتی ئاسایی تاژی وەکو حەیوانێکی پەسند لابات و بیکات بە رەمزی نۆکەری بێگانە.

هەروەها (تابوت) بەسەرچاوەی ئەدەبی بەرگری کوردی دژی شۆڤینیستانی فاشیست دەژمێردرێ، ئەوا زۆربەی چیرۆکەکانی دی ، لە مەملەکەتی بەرددا ،لە بەردستاندا، هەموو شتێکی نارەسەن و رەفتارێکی شێواوی دژە مرۆڤ ریسواو مەحکوم دەکەن و پەردەیان لەروو لادەبەن، ئەو بەردستانەی لە کۆنەوە تا رۆژگاری ئەمڕۆ مەڵبەندی هەڵهێنانی دکتاتۆرو خاینان بووە، لە چیرۆکی (ئاوازێك نامرێ)شدا پرسیارێکی بێ وەڵام خۆی قوت دەکاتەوە:-" ئەمە چ سرێکە مرۆڤ بەمەرگی یەکدی دەژین و بە ژیانی یەکدی دەمرن؟!"ئا بەو جۆرە لە کوێ بۆمان هەبێ لە واقیعێکی سوریالی لە بنەرەتدا نا مەعقوول، داوای مەعقوولییەت بکەین، یان مەعقوولییەت بدینین؟!

فرە قارەمانی و هەمەکەسی بەسەر چیرۆکەکانی حەمەکەریم عارفدا زاڵەو لەم رووەوە چیرۆکنووسێکی کوردی دیکە نایگاتێ و هاوتای ناکاتەوە، قارەمانەکانی لە تەمەنی جیاوازو سەر بە توێژو چینی کۆمەلایەتی جێوازو هەردوو رەگەزی نێرو مێن و، هەڵبەتە چیرۆکنووس لایەنگرێکی مەبدەئی ئافرەتەو دژی چەوساندنەوەی ئافرەتە، لە هەمان کاتدا چاوپۆشی لە ئافرەتێن خراپ ناکات، بۆ وێنە بەلایەوە فەرقێکی یەکجار فرە لە مابێنی (مینا)و(پاکیزە)و (سارا)دا هەیە.

جاری واهەیە لە یەك چیرۆکدا دوو کەسایەتی زۆر جیاواز هەیە. لە (وێڵستان)دا لەلایەکەوە (یوسف)ی رۆشنبیری غەرقی بیرکردنەوەو خەیاڵ هەیەو، لە بەرانبەریدا (حاجۆ)ی سادەو واقیعی هەیە.

زۆر کەرەت کرانەوەی گرێیەکانی بەمەرجێن حەتمییەوە گرێ دەخۆن و رەگەزی کوتوپڕی بەگەڵ دەکەوێت و کۆتاییەکانی زۆر کاریگەرانە دەکەونەوە، هەروەکو لە (سێبەری دەنگ)و (تاژی) و(ئاوازێك نامرێ)دا دەردەکەوێت و نیشاندراوە. زۆرجار کۆتایی چیرۆکەکانی تەئکیدە لەسەر نەشونماو گەشەکردن و پەرەسەندنی قارەمانەکانی. ئەو کۆتاییانەی مەگەر بەدەگمەن کۆتایی سەرڤەسەرڤەو وشکیان تێبکەوێت. لە کۆتایی (زاوا)دا (رێحان)ی گەوجی دڵڕەق لەوانی دی پتر بۆ کورە خنکاوەکەی دەگری: چونکە هەست بەتاوانباری خۆی و ئازاری ویژدان دەکات.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

له (سێبەری دەنگ)دا (مینا)ی ناسکه مرۆڤ دەگۆڕێ و دەبێ بە دەڵەدێوێکی دڕندە. لە (ئاوازێك نامرێ)دا (پاکیزە) دەبێ بە کەوێك و پاش خوێندنی خۆشترین ئاوازی خۆی فەوت و فەنا دەبێت، لێ لە ڕاستیدا فەنا نابێت: چونکە بیری خۆی لە ئاوازێکی نەمردا بەرجەستە کرد.

(٤)

چیرۆك و کورتیله چیرۆکەکانی حەمەکەریم عارف لە چوارچێوەی تەکنیك و وبونیادێن هونەری پتەوو هەمەجۆردا بەرجەستە کراون.پێدەچێت بونیادی پشت بەستوو بە (فلاش باك) بەسەر زۆر چیرۆکیدا زاڵ بێ وەکو لە چیرۆکێن (زمان)، (گومان)، (تابووت)و (وێڵستان)دا دیارە.

چیرۆکنووس لە (نیگا) دا دژە فلاش باکێکی داهێناوەو دیمەنێن ناو چیرۆکەکە بەمجۆرە کەوتووەتەوەو ڕێککەوتوون (ئیستا–ئایندە–ئێستا). لە چیرۆکی (گومان)دا شتێکی داهێناوە دەتوانین ناوی بنەین دەقاندەقی خەیاڵی (التناص الخیالی)و چیرۆکنووس لێهاتووانە، وەستایانە کورتیلە چیرۆکێکمان لە نێو کورتیلە چیرۆکێکدا پێشکەش دەکات و گوتیار(ڕاوی) لە ڕێگەی قارەمانەکانەوە دەمانبات بۆ ناو کورتیلە چیرۆکی (گومان)ی ناو ڕۆژنامەکە.

چیرۆکی(ئاوازێك نامرێ) نەقڵێکی فۆلکلۆری تازە داهێنراوە، گێڕانەوەی نەقڵەکە لە دوو شێوازدا پیشاندراوە: ئاسۆیی (بەزمانی گوتیار)ەوە، ئەستوونی (بەزمانی قارەمانەکان و دەنگی قارەمانەکانەوە).

چیرۆکنووس حەمەکەریم عارف بە زەبری توانای خەیاڵەوە، دیمەنێن هاماجی چیرۆکەکانی دەخوڵقێنێ، ئەو دیمەنانەی تەژی دینامیکییەتی وێنەن و ، ژینگەی کوردی بە سروشت و بەشەرو حەیوانییەوە زاڵە تیایدا، چیرۆکنووس خودان شێوازێکی کورتبڕو ئیختیزالییە لە وێنەگرتنی قارەمان و کەسایەتییەکاندا، بەم شێوازەش زیاترلایەنە هەرە پێویستەکانی سیماو خەسڵەتی دەروونی و فیکری قارەمانەکان نیشان دەدات تا لایەنە بەدەنییەکانیان، ئەم شێوازەش کورتبڕی لە وەسفدا دەخوازێت.

وەکو دەزانین دەستپێکی چیرۆکی کورت قورسترین بەشییەتی ، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا لە زۆربەی چیرۆکەکانی حەمەکەریم عارفدا خۆشدەست و ئیشتیا بزوێنە، بەڵکو هەندێ جاران دەگەڕێتەوەو چیرۆکەکەی پێ کۆتایی دێنێ وەکو لە (وێڵستان)و (تابووت)دا دیارە. بەڵام چیرۆکەکانی حەمەکەریم عارف لە باری هونەری ئەستاتیکەوە وێنەی کۆمەڵگەیەك دەنوێنن، کە ناکۆکیو شەڕەنگێزی ئەنجن ئەنجنی کردووە. هەڵبەتە ئەم دیاردەیە کار لە چارەنووسی هەر تاکێکی ناو ئەو کۆمەڵگەیە دەکات. ئەم چیرۆکانەی تەژی کاراکتەرو قارەمان و کەسانی شەڕەنگێزو شەڕزەدەن (ئیدی قارەمانی ڕاستەقینە بن یان زادەی خەیاڵ) ئاشکرایە ئەو زۆرانبازی و ململانێیەی مرۆڤ دەستی دەداتێ ، کەسایەتی ڕاستەقینەی ئەو مرۆڤە بەدیار دەخات و بەرجەستەی دەکات. بەڵام قارەمانی ملایم و بێوەی وبێلایەن لە پۆرتریت بەولاوە چیدی نییە. ململانێ جۆری هەیە ،هەم لەئاستی کۆمەڵ و هەم لە ئاستی تاکدا هەیە،و لەوەشە هەردووکیان یەکانگیر بن، جۆرە ململانێیەك هەیە مرۆڤ لەگەڵ خودی خۆیدا دەیکا و بەزۆری لایەنی دەروونی و ئەخلاقی دەگرێتەوە، ئەم ململانێیە لە نێوان کەڵکەڵە لێك دژەکاندا ڕوودەدات

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

وەکو لە (گومان)دا دیارە. جۆرە ململانێیەکی دی هەیە لەگەڵ بەرانبەردایە، لەگەڵ سروشتدایە، ئەم جۆرەیان ململانێیەکی دەرەکییە.

ململانێ لەگەڵ بەرانبەردا، کە هەندێ جار ململانێ لەگەڵ خوددا شەفاعەت و پاکانەی بۆ دەکات، بەسەر چیرۆکەکانی حەمەکەریم عارفدا زاڵەو زۆرجار شێوەیەکی درامی توند وەردەگرێت چ لە شێوەی کردارا و چ لە بیرو هزراندا، چ لە دیالۆگدا بێ، ئەمەش دەبێتە مایەی ئەوەی چیرۆکەکانی تەژی بزاڤێن پێشڤەچوون بکات، ئەو ململانێیە رەگەزی هەڵچوواندنی لێدەکەوێتەوە،و تانوپۆی گرێ دەچنێ و بەهێزو خێرای دەکات.. جا من لێرەدا لایەنی پراکتیکی بۆ خوێنەری بەڕێز بەجێدێڵم: با بەخۆی ئەم لایەنە گرینگە لە چیرۆکەکاندا دیاری بکات.. چونکە دیمەنێکی دیکەی هونەری چیرۆکنووس وردەگرم، کە لە دیمەنەکانی نوێئاوەرییەو پەیوەندی پتەوی بە ململانێوە هەیە یان گەلێك لە ململانێیەکان لە چوارچێوەو لە میانەی ئەوەوە بەدیار دەکەوێت و بەرجەستە د ەبن، ئەویش بۆلیفۆنیزمە (فرەدەنگی) جا بۆلیفۆنیزم (چ وەکو دیالۆگ و چ وەکو مەنەلۆگ) بەشدارییەکی کاریگەر لە گەشە سەندنی دیمەنێن چیرۆکەکان و هەڵدانەوەی ناخی قارەمانان دەکات و ئازادی تەواویان دەداتێ تا گوزارشت لە تایبەتمەندی خۆیان بکەن، بۆ وێنە دستڕەنگینی چیرۆکنووس لە بەکارهێنانی بۆلیفۆنیزمدا لەم چیرۆکانەدا بەدیار دەکەوێت: (گومان،سێبەری دەنگ، قەڵەمباز، وئاوازێك نامرێت)کە لێرەدا گوتاری گێڕانەوە بەیەکانگیری دەنگە جیاوازەکان تەواو دەبێت.

لە چیرۆکی (سێبەری دەنگ)دا کە بەشێوەیەکی گشتی بونیادی حیواری بەسەردا زاڵە، ئەم دەنگانە هەن:

١- دەنگ (بریتییە لە دەنگی گوتیار)
٢- دەنگی یەکەم (دەنگی "م"ی کوژراوە کە مێردی مینایە)
٣- دەنگی دووەم (دەنگی مینای ژنی "م"ی کوژراوە)
٤- دوادەنگ (دەنگی نووسەر- گوتیارە)کە خۆی بەناو دەنگەکاندا دەکات و گونجان و سازانی کاسارسیسزم"پاکبوونەوە" دەشکێنێ.

بەمجۆرە قارەمانان و کاراکتەران لە بۆلیفۆنیزم:ئازادانە گوزارشت لە خۆیان دەکەن: دەنگیان بەرزدەبێتەوە، بەرەبەرە دەنگی چیرۆکنووس پاشەکشە دەکات و دەسەڵاتی بنجڕی باوکانەی نامێنێ تا قەناعەتە تاکڕەوانەکەی خۆی بەتۆبزی بەسەر هاماجی چیرۆکدا بسەپێنێ : ئیدی ئاوازی ریتمی ئەگەرایەتی و گومانئامێز زاڵ دەبێت و کێشەو گرفتی کاراکتەرەکان لە هەموو ئاستێکدا بەرجەستە دەکات: ئینجا خوێنەر بەناو هەزارتوێی ئەو گرفتە مرۆڤانییانە دەکەوێت کە کاراکتەرەکان پێوەی دەناڵن: نەك بۆ ئەوەی لە پێودانگی باڵادەستی، یان هاوسۆزییەوە یەکبگرن لەگەڵیاندا، وەکو چۆن ئەمە لە رۆمانی تقلیدیدا باوبوو، بەڵکو لە پێودانگی کەشفخوازییەوە، کە وادەخوازێت بەروونی لە هەڵوێستی رۆمان بەدەربێت، (بڕوانە د. صبری حافظ، القصە العربیە والحداثة ص ١٨٨، چاپی بەغدا، ١٩٩٠)

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بۆلیفۆنیزم لە دوا قۆناغ و لە دوا ئاکامدا بەشداری لە وەلاخستنی تاکڕوانگەیی، تاکدەنگی و تاکبۆچوون دەکات، کە لە ڕێگەی ڕووداوەکانەوە دەگێڕدرێتەوە.. ئەمەش خۆی لە خۆیدا دەکاتە پەکخستنی گرێی تەقلیدی ،وفۆرمی هونەری چیرۆکەکان ئازاد دەبێت و تەژی دینامیکییەت دەبێت.

هەر بۆیەش زۆربەی چیرۆکەکانی ئەم نووسەرەمان شایستەی ئەوەن بکرێن بە شانۆنامەو فیلم.

(٥)

بێگومان زمان ڕەگەزێکی هەرە گرنگی هونەری چیرۆکی نوێی هاوچەرخە و بگرە دەشێت ببێت بەکۆڵەکەی هەرەسەرەکی ڕەگەزەکانی دیکەی ڕۆنانی هاماجی چیرۆکڤانی.

حەمەکەریم عارفی چیرۆکنووس زمانێکی جیای هەیە. زمانی لە نێوان هەموو هاوسونحانی خۆیداو لە چیرۆکی هاوچەرخی کوردیدا دیارە، کەم کەس لە تەقاندنەوەی توانای شاراوەی وشەدا دەیگاتێ و شان لە شانی دەدات. دەلالەت و چەمکی نوێ بە وشە دەبەخشێت و دەلالەتە کۆن و باوەکان وەلاوەدەنێت. داڕشتنی زمانەوانی تازە لە ڕێگەی وەکارهێنانی ئاوەڵناو و ئاوەڵناوی کراو وخواستنی فرمانان و تەواوکردنەوە دێنێتە ئاراوە، کار دەگەیەنێتە رادەیەك بە وشەێن تازە مانای تازە بخوڵقێنێ و پاشگرو پێشگر و لێکدانی دوو وشەو خوازە بکات بە کەرەستەی خولقاندن، بۆ وێنە بڕوانە وشەێن: (قەڵەمباز، دۆزەشت،شۆڕشگێ، دەموچاوی مزر، دارستانە ئافرەت).

شایانی باسە ئەم ئەدیب و وەرگێڕە بەوە راهاتووە کە وشەی تازە بەزمانی کوردی ببەخشێت، لەوانە: (گوتیار= راوی)، ساڵیاد،هونەراندن، بەدحاڵی بوون). بێگومان ئەم خولیای تازە خوازییە زادەی سەرگەرمکردن و رابواردن و گەمەی کوێرانە بە وشە نییە، بەڵکو زادەی ئەو پێداویستییەیە کە زمانی ئاسایی دەرەقەتی نایەت و زمانی ئاسایی کۆڵە لە دەربڕینی، واتا ئەو پێداویستییە وادەخوازێت چوارچێوەی قسە تێك بشکێ، باو لەرەواج بکەوێ، تا ئەوە بڵێت کە لەسەرووی توانای قسەوەیەو گوتاری مەبەست بێتە دی. ڕەنگە هەر ئەم کەڵکەڵەیە وای لە چیۆکنووس کردبێ، کە بایەخێکی یەکجار زۆر بە هۆزانییەتی زمانی چیرۆکڤانی خۆی بدات. هیچ زێدەڕۆیی نییە گەر بڵێین زمانێکی شیعری ئەوتۆی هەیە کە هاوتای شیعرییەتی باشترین شاعیرانی هاوچەرخمانە!. شیعرییەتی زمانەکەی لە کورتبڕیدایە، زمانێکی چڕو گورج و بلەز و دوور لە هەر داوەشین و ئینشانووسییەکی دەڵبە،(ئەزرا پاوەند) گوتەنی "زمانێکی تا ئەوپەڕی توانا ئاوس بە چەمك و مانا".

بۆیە هیچ سەیر نییە لێرەو لەوێ رستەو دەستەواژەی شیعری جوانی ئەوتۆی بەگەڵ بکەوێت کە گوزارشت لە هەست و هزری کاراکتەرو کەسانێ بکات وەکو چۆن چیرۆکنووس تامەزرۆیەتی و حەزی لێدەکات. لێرەدا چەند نموونەیەك دەخەینە روو:

-" ئەم دەرو بەرە دارستانێکە لە ژنانی خەمین"چیرۆکی (سێبەری دەنگ).

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

-" هەرکەسێك خاکی نەبێ، دەبێ گۆڕی خۆی بە کۆڵدا بدات و بە ئاوارەییدا بیگێڕێت!"چیرۆکی (خاك).

- "دڵیشی نایەت لە کەمینی پرسیارانی بخات" (چیرۆکی عوزرخوایی)

- "کەسێك ئەڤینی لەسەردا بێ، لە دێو ناپرینگێتەوە" چیرۆکی (عوزرخوایی)

- "دەستی وەلاّمدانەوەی تێکەڵ بە دەستەکانی کرد" چیرۆکی (هەستێکی وڕوژاو)

- "چاوی خۆشەویستی بڕوایی نەدەهات" چیرۆکی (هەستێکی وڕوژاو)

- "چنگی ،ڕاست لە قژی ئاسمان گیر دەکرد" چیرۆکی (شێتخانە)

- " ئەم کەللە سەرە چییە پێت؟ - ئەمە فەرهەنگێکی وێنەدارە" چیرۆکی (شێتخانە)

- " وەتەن ئەگەر بنجە دڕکێکیش بێ ، هەر شیرینە!." چیرۆکی (ئاخ وەتەن)

- "مرۆڤ گیانی بەوەیە کە بۆخۆی گۆڕێکی قووڵە، وساتەکانی خۆی لە خودی خۆیدا دەنێژێت" چیرۆکی (ئاوازێك نامرێت)

- "..ئەقڵ هەربەرد،ویژدان هەر بەرد، سۆز هەر بەرد، مێژوو هەربەرد،ئەم بەرد پەروەرییە تیرەی بەشەری وێڵ کردووە.." چیرۆکی (ئاوازێك نامرێ).

شیعرییەتی زمانی چیرۆکنووس هەر لەم رادەیەدا ناوەستێ ، بەڵکو هەندێ جار دەگاتە رادەی شیعراندنی سەرانسەری کورتیلە چیرۆکەکە وەکو لە (بەرد و لە وێڵستان)دا دیارە. یەکەمیان کورتیلە چیرۆکێکی شیعری رەمزییە و دووەمیان چامەیەکی شیعری ئێرۆتیکییە لە زۆربەی دیمەنەکانیا، هەروەها کۆتایی چیرۆکی (ئاوازێك نامرێ) دەبێت بە چامەیەکی زۆر جوانی هێمائامێز..

بێگومان ناکرێت لێرەدا هەموو دیمەن و وێنە شیعرییە پەرش و بلاّوەکانی ناو چیرۆکەکانی نووسەری کەم وێنەمان دیاری بکەین ، کە لێکچوون و خواستن و رەمزو تەورییە و خوازەی ناسك و زیندوو تانوپۆیەکەی دەهۆنێتەوە، زندوویەتی پتر بە رستەو دەستەواژەکانی دەبەخشێت.. بەلاّم چار نییە دەبێ لە ئاستی (ئیلتیفات) لەلای برای نووسەرمان هەڵوەستەیەك بکەین (پێویستە لێرەدا ئاماژە بۆ ئەوە بکەم کە بۆ ئەم مەبەستە هانام بۆ تێوری و پراکتیکی سەعید غانمی لێکۆڵەرەوە بردووە، بڕوانە (دەمامکێن دەق) بەغدا- ١٩٩١)

ئاشکرایە کە(ئلتیفات) وەکو مەبەستێکی رەوانبێژی لە شیعری کۆن و نوێی عەرەبیدا باو بووە کە دەکاتە : (ئاماژە بۆ کەسێك بە راناوێکی نەگونجاو..) بۆ وێنە وەك ئەوەی کەسێك بە راناوی یەکەم و دووەم و سێیەم کەسی تاك خۆی بدوێنێ : چونکە ئیلتیفات لە نێوان هەرسێ راناوی یەکەم و دووەم و سێیەم کەسدا دێ و دەچێت، بۆیە پرۆسەی گەیاندنی ئاسایی لەنگ دەکات و دەشێوێنێ ، بە تایبەتی پەیوەندی نێوان هەردوو دیوی ناوەوەو دەرەوەی زمان : بۆیە ئەرکی ئیلتیفات بەزۆری بریتییە لە گومراکردنێکی بە ئانقەست، وەکو دەمامك کردن وایە. بەزۆری بەشێوەیەکی خۆرسك جۆرە غوربەتێکی لێدەکەوێتەوە: جا بەم پێیە "چونکە ئیلتیفات کەسێکی دی بانگ دەکات و خۆی دەدوێنێ و خودی مەبەستە، بۆیە مەحکوومە بە دووفاقی و، غوربەتی لێدەکەوێتەوە" ئەمەش وادەگەیەنێ کە ئیلتیفات دەبێت بە دوو لقەوە، ئیلتیفاتی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بەرجەستەکاری (تەشخیسی) وئیلتیفاتی رووتەڵکاری (تەجریدی) یەکەمیان لەسەر بنەمای تواندنەوەی مرۆڤان (کە هەردووکیان ئیفتیرازین) چێدەبێت. دووەمیان لەسەر بنەمای غوربەت و بەشتبوون دروست دەبێت، کە هەردووکیان دەرهاوێشتەیان لێدەکەوێتەوە (ئەگەر ئیلتیفاتی بەرجەستەکاری لە رێگەی بانگکردنی شتێن نائاقڵەوە بێتە دی : ئەوە ئیلتیفاتی تەجریدی لە رێگەی وەسفکردنی خود بەغەیرو دوواندنی بە ڕاناوی سێیەم کەسی تاك دێتە دی، جا لێرەدا راناوی سێیەم کەسی تاك نەکەسێکی واقیعییەو نە کەسێکی گریمانەییە، بەڵکو وێنەیەکە لە وێنەکانی دیکەی "من" کە ئیلتیفات گوزارشتی لێدەکات" جا بەم پێیە هەردوو جۆرە ئیلتیفاتەکە لە چیرۆکەکانی حەمەکەریم عارفدا بلاون و زۆر بە لێهاتووی و سەرکەوتووانە بۆ وەدیهێنانی مەبەستە هزری و هونەرییەکانی بەکاری دێنێ . جا لێرەدا وەکو نموونە بۆ ئلتیفاتی (تەشخیسی) ئاماژە بۆ چیرۆکێن (بوکەڵە، بەرد،و تاژی) دەکەین. سەبارەت بە ئیلتیفاتی تەجریدی ئەوا لە زۆربەی چیرۆکەکانیدا هەیە وەکو (زمان، گومان،تابووت و شێتخانە).

لڤێرێ هەر سەبارەت بە زمانی حەمەکەریم عارفی چیرۆکنووس، دەبێ ئاماژە بۆ مەبەستخوازی هەڵبژاردنی ناوەکان بکرێ کە دەورێکی یەکجار گرینگ لە بەرجەستە کردنی نێوەرۆکی چیرۆکەکانی دەبینن. خوێندنەوەیەکی ورد، ئانقەستی هەڵبژاردنی ناوی قارەمان و کاراکتەرو کەسەکانیمان بۆ بەدیاردەخا کە ئەنقەستییەکی دوو لایەنەیە.

– مەبەستی جووت هاتنەوە (جووت بوون لە نێوان(دال و مەدلوول)دا واتە ناوەکە خۆبەخۆ مەبەستەکە بگەیەنێ ،واتە ناوەکە پڕ بە پێستی مەبەستەکە بێ وەك (گزنگ= بەرەبەیان)، (مینا= شووشەی ساف و بێگەرد)، (پاکیزە= پاك و بێگەرد)، (سارا= بیابان)، (ئەنوەر)، (فەهد ،(مەدەن) و (مستۆ) لە رۆمانۆکی (کۆچی سوور)دا..هتد. ئەم جووت بوونە دەلالییە دەگاتە رادەی رەمزاندن وەك (مەهدی= فریارەس، چاوەڕوانکراو) لە چیرۆکی (سەربهووردی ناوێك)دا

– مەبەستداری دوورکەوتنەوە (داماڵینی دەلالی لە ناوەکە کە زیاتر داماڵینی پیرۆزیی لە هەندێ شتێن کەلەپورو باو دەگرێتەوە) وەکو (یوسف، خەجێ ،حاجۆ، تاژی، و مەحموود).

– بەڕاستی زمانی ئەم چیرۆکنووسە مەیدانێکی بەپیت و دەوڵەمەندە بۆ لێکۆڵینەوەێن تازەی وەکو بونیادگەری و تەفکیکی و تەئویلی ، لێ ئیدیعاچیانی رەخنەی لای ئێمە نەك هەر لەم دەسکەوتە گەورەیە غافڵن، بەڵکو لە بنەڕەتدا لێی حاڵی نابن و دەرەقەتی نایەن: تا لەسەر ماشینەوەی بەرهەمێن کەسانی دی و، بەناوخۆکردنی بەرهەمێن خەڵکانی دی و پینەوپەڕۆ و کەسایەتیکاری قێزەزەوەر وشەرماوەر و سووك بڕۆن، هەر ئەمە حاڵیان دەبێت و مەگەر تەنیا ئەو شاعیرۆکانە هاوتایان بکەنەوە کە وەکو مێش و مێشوولان پورە دەبەستن و تەنانەت زۆربەیان ناتوانن بەباشی بەزمانی کوردی بخوێننەوە!..

لێرەدا بەداخەوە ئەو گوتەیەی (ئۆکتاڤیۆ پاز)م بیر دەکەوێتەوە کە دەڵێت: ***"گەلی بێ شیعر، گەلێکی بێگیانەو، نەتەوەی بێ رەخنە نەتەوەیەکی کوێرە"*** **بەڕاستی ئێمە نەتەوەیەکی بێ رەخنەین،چونکە بەشی هەرە زۆری کەلتووری ئێمە بەزەقی سواوە،لە کاتێکدا ئۆگوستینۆنیتۆی شاعیرو تێکۆشەر گوتەنی: "ئێمە تەنیا کەلتوورەکەمانین".**

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

(٦)

لەكۆتاييدا نەهەقى ناكەين گەر بلێين ئەم چيرۆكنووسە گەورەيە هێشتا هەر زۆر غەدرلێكراوە، بەهۆى نەبوونى رەخنەى راستەقينەو جددى لە قۆناغى ئەمڕۆى رۆشنبيريمان و هەروەها بەهۆى ئەو تەرجەمە ناكامانەى بەرهەمەكانييەوە- كە پڕن لە هەڵەى زۆر زەق- دەنا ديارترين چيرۆكنووسى هونەرمەندو بێهاوتايە لە نێوان هاوسونخانى خۆيدا، و چاوەڕوانى داهێنانى پترى لێدەكرێت لەم بوارەدا، بگرە هەقە نەوەكانى داهاتووى بوارى چيرۆكى كوردى، لە دەسكەوتە ئەدەبييەكانييەوە فێربن.

ژێدەر: ظل الصوت و قصص اخرى، تقديم و ترجمه: جلال زنگابادى

مجله (گولان العربى) العدد (٧٤) ٣١/تموز/ ٢٠٠٢

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ئاوازی نەمری

(١)

هەر کە چاوم دادەخست، روبارێکی بە لرفەلرف و پڕ هاڕەو هاژەی خوێن بە بەرچاومدا تێدەپەڕی، ئای کە سامناك بوو، پێدەچێت مێژووی تیرەی بەشەر بە خوێن تۆمار کرابێ، دیسان شەڕ، گوڵمحەمەدی لە باوەشی کەسوکارو خێزان هەڵبواردو بڕۆ بۆ مەیدان.. پاکیزی ژنی بە تەنێ مایەوە.. ئای کە تەنیایی دەردێکی گرانە. ژنی تەنیا زۆر زوو پیر دەبێت وەکو باخی بێ ئاو سیس دەبێت. پاکیز ناچار ما لەگەڵ ماڵی شوبراکەیدا بژی. چونکە هەندێك بەرچاوی بوو، شوبراکەی تەماحی تێکرد، زۆری هەوڵدا، بێهودە بوو... ژن قەڵایە قەڵا، ئەگەر خۆی مەیلی نەبێت بە کەس ناگیرێت. دەستی دەگەڵ شوبراکەی تێکەڵ نەکرد. ئەشقی راستەقینە وەکو قۆزاخە خاوەنەکەی لە خۆ دەگرێت، دەیپارێزێت، مەگەر بە مەرگ ئەو قۆزاخەیەی لێ بکەیتەوە. ئەشق جۆرێك لە گەورەیی بە مرۆڤ دەبەخشێت و بە ئاسانی رام نابێت نا. شوبراکەی کەوتە بوختان بۆ کردن، ئەدی چۆن بچووکی خۆی وەشێرێت! لە تاریکە شەوێکی ئەنگوستە چاودا، دوور لە ئاوەدانی، بە تەگبیری کەسوکار سەنگەسار کرا، لە چۆڵەوانی و لەبن کەڵەکە بەردانددا جێهێڵرا، شەرەفی ماڵباتێك کڕدرایەوە! مرۆڤێك کرا بە گاو گەردوونی ئاڵۆشی ناو گەڵی پیاوێك.
درەنگە شەوانێك، کاروانێکی وێڵ بەوێنددەرا رەت دەبێت. ناڵەناڵێك دێتە گوێ، دەچنە سەر سەرچاوەی ناڵینەکە، لەبن کەڵەکە بەردێکی گەورەوە دەهات، سەر کاروان دەستووری بە کاروانچییان دا دەریبێنن.. روح لە جێیەکی سەختەو بە ئاسانی دەرنایەت. ئازای لەشی خڵتانی خوێن بوو. بازرگان، حەکیم و لوقمانی بۆ پەیدا کرد، پاش ماوەیەك لە تیمارو دەرمان کردن، چاکبووەوە، بازرگان بە دەم قۆناغانەوە لێی پرسی:

- ئەرێ پێم ناڵێیت حاڵ و حیکایەتی تۆ چییەو چۆنە!؟.
- حەز دەکەم هیچم لێ نەپرسیت.

بازرگان، هەستی کرد ئەگەر پێ لەسەر ئەوە دابگرێت، چاکەکەی بە ئاوا دەدات و ئەو مرۆڤە ناچار دەکات دان بە شتێکدا بنێ کە نایەوێت. یان بە کۆمەڵە درۆیەك خۆی دەپەڕێنێتەوە. بەوەش راستگۆیی مرۆڤێك لەکەدار دەکات.
بازرگان، گەیشتەوە ماڵێ، میوانەکەشی لەگەڵ بوو. ئەم میوانە زۆر بە خێرایی لەگەڵیاندا تێکەڵ بوو. وەکو یەکێك لەو خێزانە رەفتاری دەکرد. ئەمە دڵی ژنی بازرگانی کرمێ کرد.. میوان، میوانیان گوتووە، ئەمە لە خاوەن ماڵ سەربەست ترە. ناشێت بازرگان بە دزی ئەمەوەو ژێراو ژێر مارەی کردبێت! پیاو بێ ئامانە، چەند خۆتی بدەیتە بەر، هەر کە تەواو بوو، دەبێتەوە بە هەرزەکارێکی هیچ نەدیتکەو هەر تۆپەڵە قژێك بدینێ ئیدی حاویج دەبێت و ئاڵۆشی تێ دەکەوێتەوەو دانامرکێتەوە. تا لەو ساتە لە جڵەو نەهاتووانەدا پیاو خۆی بە ئاوو ئاگردا دەدات، هەرچییەکی بەسەر دێت لەو کاتانەدا بەسەری دێت.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کابرای بازرگان، کوڕێکی پاڕۆکەی دەبێت، ئەمە خوو دەداتە پاکیز و هۆگری دەبێت. تەنانەت لە باوەشی پاکیزدا نەبوایە نەدەخەوت. ڕێك لەسەری بانی بووەوە، لە تۆ وایە دایك و فرزەندن.. ژنی بازرگان دەهری بوو، ئەم بەڵایە چ بوو! چۆن ڕزگاری بێ. ئەم منداڵە بۆچی بەو ئاوایە هۆگری بوو!.... نا دەبێت لە کۆڵی خۆمی بکەمەوە.

هەرچی کەتن هەیە لە ژێر باڵی شەودا کراوەو دەکرێت. بریا ڕۆژێ لە ڕۆژان، دەرونی شەو دەکرایەوەو خۆی بۆ ئەم دنیایە هەڵدەرشت، ئەوجا دەدیترا چۆن هەزاران هەزار هاوکێشە ژێروبان دەبوون. فریشتەو پەریان دەبوون بە خوێنڕێژو شەیتان، و پێچەوانەش دەبوونە پێچەوانە.. شەو، کەم و زۆر پەیوەندی بە هەڵهاتن و ئاوا بوونی هەتاوەوە نەبووەو نییەو نابێت. شەو زەمەنێکە مێ، ناتوانێت ئاوس بێ، بۆیە سەرانسەری شەیتان ئاوسی ئەو گەردوونە لە خۆی دەگرێت، و هەر ناتوانێت بزێت. هەر مێیەك توانی بۆ تاقە جارێك بزێت، ئیدی گیرۆدەی ئەوپەڕی ئینسانیەت دەبێت و زۆر زەحمەتە بتوانێت دەستبەرداری بێت.

کەچی ئەوەتا لە سایەی شەوا (سارا) دەخزێت، گیرۆدەی نەزۆکی شەو دەبێت و دەخزێت بۆ ناو باوەشێکی دایکانە، لەوێندەر، لەو باوەشەدا، جگەرگۆشەکەی خۆی گۆشاوگۆش سەربڕی و بە خەیاڵی نەزۆکی خۆی لە قەبێڵی مەرگی پاکیزی کرد. بەبێ خشپە بۆ ناو جێگەکەی خۆی گەڕایەوە! خەوی لێکەوت، کەسێك دەستی بچێتە خوێنی جگەرگۆشەی خۆی!.

کابرای بازرگان، سپێدە زوو ڕابوو تا بە دووی کارو کاسبی خۆی بکەوێت، بەر لەوەی لە ماڵ وەدەر بکەوێ، وەکو پیشەی هەمیشەی ژنەکەی گاز کرد کە بچێ منداڵەکەی بۆ بێنێ و هەندێك گەمانی دەگەڵ بکات و چاوو دڵی خۆی پێ ڕوون بکاتەوەو ئەوجا بچێت بەلای کاری خۆیەوە... ژنە وەڵامی دایەوە: وازی لێ بێنە، خەوەکەی خۆشە، با گڕومان لێ نەگرێت.

کابرای بازرگان هەر چاوەنۆڕی کرد تا بە خۆی خەبەری بێتەوە. کەچی هەر هەڵنەستا، سەبری سوا. دووپاتی کردەوە:

– بڕۆ منداڵەکە خەبەر بکەوەو بیهێنە با بەر لەوەی بڕۆم.

بەبێ خشپە خۆی وە ژوورەکەی پاکیزدا کرد. تا گەرووی گرتی هاواری کرد. مێردەکەی بە دەنگییەوە چوو. چ قەوماوە!.

بازرگان، کە منداڵەکەی بەو دەقەوەوە بینی، ژان چووە دڵی. باشە خۆ ئەمشەو هەر خۆمان بووین، کەس بە میوانیش ڕووی تێنەکردین! بە زەبری گوشاری ژنەکەی و، بە نەبەدڵی هەندێك گەڕان. کێردێکی خڵتانی خوێن دەنێو جلەکانی پاکیزدا بوو. نیگای پاکیز تەژی متمانەو ڕاستگۆیی بوو، دەنگی ئاوێتەی داخ و کەسەر بوو:

– من نەمکوشتووە.

ژنی بازرگان: ئەی کێ کوشتویەتی؟! پاکیز بوو بە دەریایەکی ئارام و هاواری هەموو تۆفانەکانی لە خودی خۆیدا زندە بە چاڵ کرد. لە خۆیدا غەرقی کردن، غەرق.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بازرگانەکە، مرۆڤێکی ئاقڵ بوو. گوتی: ئیرادەی خوایە، خوا بۆ خۆی بردویەتییەوە، هەر ئەوەندەی بە ئێمە ڕەوا دیتوە. چار نییە دەبێ شوکرانە بژێر بین.

ئەوجا بە چپە گوتی: من ئێستا پاکیز لەگەڵ خۆدا دەبەم، دووری دەخەمەوە، هەنگی لە چۆڵەوانییەك دەیکوژم و دەگەڕێمەوە.

بە جووتە، بە سواری دوو هەسپان لە شار وەدەر کەوتن، گەیینە چۆڵەوانییەکی دوور دوور، بازرگانەکە گوتی: – من دەزانم تۆ نەتکوشتووە. بەڵام دەبێ بڕۆیت. گەردەلوولی کەرب و کینەی ژنەکەم بەو زووانە نانیشێتەوە. کەسێك دەستی بچێتە خوێنی منداڵێك، دەستی دەچێتە خوێنی هەموو تیرەی بەشەر. با تۆش نەکوژێت. هانێ ئەو کیسە پارەیەش لەگەڵ خۆتدا ببە، ڕەنگە بە کەڵکت بێ!.

ئەوسا بۆ ماڵ گەڕایەوە. ژنەکەی حاڵی کرد کە پاکیزی کوشتووە. پاکیزو ئەسپەکەی خۆیان بە ڕێگەی نادیار سپارد. گەییە ئاوەدانییەك، ئاپۆرایەکی هاڕوژاوی بینی. چووە پێشێ، بینی هەموو هەر سەر قاڵی کابرایەکی مەحکومی ئیعدامن... لە پەناوە لە یەکێکی پرسی:

– لەسەر چی ئیعدام دەکرێت؟
– قەرزارە، خودان قەرزان شکایەتیان لێکردووە، ئەویش نییەتی ئەو هەموو قەرزەی بداتەوە.
– جا چ قەوماوە، خۆ قەرزار قەرزاری نەکوشتووە؟
– وا ئەمجارە بۆ بێبەختی ئەو نەگبەت دایکە دەیکوژێ.
– باشە ئەگەر بیداتەوە ئیعدام ناکرێت؟
– نەخێر، دەیبەخشن.

پاکیز، قەرزەکەی بۆ دەداتەوەو ملی ڕێگەی نادیار دەگرێت.

کابرای مەحکوم، ڕەها دەکرێت زۆری پێ سەیر دەبێت! ئافرەتێك، ئافرەتێکی ڕێبوار بێرەدا تێپەڕی، قەرزەکەی بۆ داتەوەو ڕۆیشت. دیارە حەزی لێکردووم. دەنا لە پای چی ئەوە دەکات!.. دەچێت بە شوێنیدا، دەیدۆزێتەوە. یەخەی دەگرێت، تۆ بۆچی ئەو پارەیەت لە بری من داوە؟ ڕازێك لەم کارەدا هەیە! دیارە حەزت لێکردووم.

دایك چاك، باوك چاك، بێفایدە بوو. کەسێکی دی لە هەناوی سۆزمدایە، بێ سوود بوو... کردی بە کۆیلەی خۆی.

ئەقڵ هەر بەرد، ویژدان هەر بەرد، سۆز هەر بەرد، مێژوو هەر بەرد.. ئەم بەرد پەروەرییە تیرەی بەشەری وێڵ کردووە، لە ڕاستە ڕێگەی بە مرۆڤبوون لایدایەوە. ئیدی کاروانێکی سەر هەڵگرتووەو لەوەتەی هەیە کار بۆ ئەوە دەکرێت بێتەوە سەر ڕاستە ڕێگەو هەر نایەت... ئەو سەرگەردانییە سەرچاوەی هەموو کارەساتەکانە.. لە بازێری کۆیلەفرۆشیدا، هەرزان فرۆش کرا!.. لە پاپۆڕ بارکرا، کابرای خودان پاپۆڕ، کە کڕیارەکە بوو، شەوێ تاوی بەری دای لەسەری، بەڵام بێسوود بوو. پاکیز خۆی بە دەستەوە نەدا، چ پەیمان و سۆزێکی بەخۆی داوە! پەیمان هەڵوێستێکی ئەخلاقییە و ڕۆح تێر دەکات. مرۆڤانی مرۆڤ گاڤێ کامڵ دەبێت

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کە رۆحی تێر بێت. دەنا ئەم زەلکاوەی مرۆڤایەتی تێکەوتووە، و خۆی تێدا گێرە دەکات، بەرەنجامی برسێتی و برسی کردنی رۆحییەتی! ئافرەت قەڵایەکە، ئەگەر خۆی نەیەوێت، کەس نایگاتێ، بە کەس فەتح ناکرێت، کابرای پاپۆڕەوان لە سەندوقێکی ناو لە دەریای هاویشت. نەدەچووە هیچ ئەقڵێکەوە، جارێکی دی لە دنیادا بژی و بمێنێ. ژیان تەژی رێکەوتی باوەڕ نەکەردەنییە، لەو دەمانەدا بابایەکی راوچی، خەریکی راو دەبێت، تۆڕی هەڵداوەو بە تەمای ماسییانە. جووڵەیەك تۆڕەکەی لەراندەوە، تۆڕی راکێشا. سەندوقێکی گەورەی پێوە بوو. ئۆیف، ئۆیف شتێکی چاکە، بە دیاری دەیدەمە حاکمی شار، خۆ ئەویش بەشەرە، ئەقڵی هەیە، خەڵاتێکی باشم دەکات. گەییە شار، عەرەبانەیەکی بەکرێ گرت، سەندوقەکەی بار کرد و کۆشکی حاکم خۆت بگرە وا هاتم. کابرای راوچی بەڕێکرا. دەست و پێوەند سەندوقەیان کردەوە. چ ببینن! ئافرەتێکی جوان و جاحێڵ، ژیانی لێ هەڵدەقوڵا، تەنانەت دەریاش نەیتوانی بوو دای بمرکێنێتەوە!

حاکم گازی کرد: حاڵ و حیکایەتی تۆ چییە؟

پاکیز: تکایە وازم لێبێنە، با رابردوو بنێژین و هەڵینەدەینەوە. مرۆڤ گۆڕێکی قوڵەو ساتەکانی خودی خۆی تێدا دەنێژێت، دەنا بەرگەی نەدەگرت.

حاکم دیقەتی دا، قسەکانی بەجێن، بۆیە گوتی: کەیفی خۆتە.

پاکیز، تەنیا ژوورێکی لە حاکم داوا کرد کە تیای بهێورێ و بحەوێتەوە. ژوورێکی بۆ تەرخانکرا، چووە خەڵوەتی خودی خۆیەوە، شەوو رۆژ لە خەڵوەتی خودی خۆی نەدەهاتە دەرەوە. لە ناو خۆیدا بۆ بەهرەیەك دەگەڕا. بەهرەیەك لە دەستیا، لە چاوو نیگایدا، لە رۆحیدا، بەهرەیەکی شەفابەخش کە هەر نەخۆشێك رووی تێکرد، بتوانێ چاکی بکاتەوە. خۆزی خواست هەموو ئەوانەی کە ئازاریان دابوو و خراپییان دەرهەق کردبوو، بە نەخۆشی رێیان تێی بکەوێت و تەنیا ئەو شەفابەخشیان بێت. هەستی دەکرد بەهرەیەك لە ناخی ناخییەوە، لەسەر هەڵدانایەو دەیەوێ خۆی بنوێنێ. بەهرە جڵەو ناکرێت... حاکم پاسەوانی بۆ دانا. پاکیز جلکی مێرانی لەبەر کرد، کەوتە کاری لوقمانی، ناوو شۆرەتی بە هەر چوار نکاڵاندا رۆیی. جا دەست سووك و شفابەخش.

(٢)

کێو بە کێو ناگات، لێ چاو بە چاو دەگات. گوڵمحەمەد گەڕایەوە. کەسوکارو دۆست و ئاشنا، هاتنە سەردان و هەواڵپرسین... کە قەرەباڵغی نیشتەوە، گوڵمحەمەد و براکەی مانەوە. گوڵمحەمەد لەو چەند رۆژەدا هەر چاوی لەوە بوو پاکیز پەیدا ببێ، کەچی هەر نەبوو، زۆر دەترسا هەواڵی بپرسێت، نەبادا قەوماوێکی دڵتەزێن قەومابێ و ئەم بەرگەی نەگرێت. خۆشەویستی رەگی لە بن پەڕەی روحەوەیە. کە قەرەباڵغییەکە نیشتەوە، رۆژێك قیروسیای کردو پرسی: ئەرێ پاکیز نابینم؟!

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

براکەی بە زمانێکی تەژی دڵسۆزییەوە گوتی: –هەر باسی مەکە... ئافرەتێکی باش نەبوو... زۆر جار لە ماڵ وەدەر دەکەوت، دەمانگوت چ قەیدییە دڵی تەنگەو با لەو دەشت و دەرە خەمی خۆی بە با بدات. وردە وردە گومانمان لێی پەیدا کرد. تۆمەز ئەمە دەستی دەگەڵ بێگانە تێکەڵ کردووە. ئیدی سەربەرزی خۆمان پێ گەورەتر بوو لە مانی ئەو. سەنگسارمان کردو لێی گەڕاین. گوڵمحەمەد، نە باوەڕی خۆی بە بێدەنگییەك سپارد عەینی بێدەنگی بەرد.

براکەی گوڵمحەمەد، نەخۆشییەکی گران دەگرێت. هەرچی حەکیم و لوقمانە پەی بە نەخۆشییەکەی نابەن. ئەوجا خۆ دەگەیەننە لوقمانەکەی لەمەڕ حاکم.. سەیر دەکەن زۆر قەرەباڵغە کۆمەڵێك نەخۆشی لایە، ژنە بازرگانێك، کابرایەکی لە سێدارە خەلەسیو.. یەك قسەی بە هەموویان گرتبوو: لە رێوە هاتوون، چەند رۆژێك چاوەنۆڕ بکەن، تا ماندوویەتی رێگەتان دەردەچێت، هەنگینێ... چەند رۆژێك بووری.. براکەی گوڵمحەمەد کە لە پاش هەموو ئەوانی دیبەوە گەیی بووە جێ، بەر لە هەمووان خرایە بەر مالیجە!.

خرایە ژوورێکەوە. بەردێکی سپی وەك چۆڕی شیر لەوێندەر دانرابوو. گوڵمحەمەد و براکەی دانیشتن. بەسەرسامی دەیانڕوانییە ئەو بەردە. لوقمان وەژوور کەوت:

– دەی نەخۆش، تۆ سروشتت شێواوە. کاری لە گیانت کردووە. تەنیا یەك شت چاکت دەکاتەوە، دەبێ بە ئاشکرا دان بە دزێوترین کاری خۆتدا بنەیت، ئەو کارە لە مرۆڤایەتی خستوویت. بە موو لە راستی لانەدەیت ها: خۆت بخەوە ئەو دۆخەی کە کارەکەت تێیدا کردووە، چونکە تەنیا راستی و راستگۆیی دەتوانێت هەست و تەبیعەت بخاتەوە سەر سکەی خۆی و هاوسەنگی پێ ببەخشێت. خۆت بۆ ئەم بەردە رووت بکەوە. هێدی هێدی خۆتی بۆ بگێڕەوە. تۆ ترساویت دەبێ ترست دەربکرێت.

هەموو نیگای یەکتریان کرد. سام و سیحرێکی سەیر باڵی بەسەر ژوورەکەدا کێشا. براکەی گوڵمحەمەد، تا ئێستا خۆی، تەنانەت بۆ هیچ رووبارێك رووت نەکردۆتەوە. خۆی بۆ هیچ دارو بەردێك نەگێڕاوەتەوە. غەرقی ترسێکی ئاڵۆز بوو، هەستیدەکرد خەریکە دەخنکێت، کە منداڵ بوو، بە قورقوشم ترسیان دەردەکرد. قوڕقوشمەکەیان بە دیار سەرییەوە دەتواندەوە، لە هەر شتێك ترسا بوایە، قوڕقوشمەکە شێوەی ئەو شتەی وەردەگرت... هەستی دەکرد قفڵێك لە زمانی درا. بە ئامان و زەمان ناکرێتەوە.

ئەم قوڕقۆشمە جیایە، بێگومان وێنەو شێوەی گوڵمحەمەد وەردەگرێت، ئاخر چۆن لەبەر چاوی ئەودا.

هەندێکی لەبەر وەستا.

– دەترسیت! شەرم دەکەیت؟! تا ئەو ترسە لە دڵت دەرنەچێت رۆژ بە رۆژ خراپتر دەبێت. هەر کە ترس و شەرم یەکیان گرت مرۆڤ دەکوژێت. من سەربورو بەسەرهاتەکەت دەزانم، بەڵام ئەگەر من بیگێڕمەوە دەتکوژێت... دەبێ خۆت بیگێڕیتەوە، هەنگێ سوکناییەك بە دڵتا دێت، ئۆخژنێك بەسەراپاتا دەگەڕێت، هەست بە جۆرە پاك بونەوەیەك دەکەیت... دەنا دەمریت.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

براکـەی گوڵمحەمـەد چـاوی نوقانـدن، لێـوی کەوتنـە تەتەڵـە. ژیـان شـیرینە! هـەموو کەوتنـە نیگاکردنی... هەرچییەك بوو، بوو. دەنگی دەلـەرزی. ئەم وڵاتـە دوا بڕاوە، لەوەتـەی هەیـە هـەر شـەڕ و کانگـای شەڕ بووە. ئاخ شـەڕ، ئەوپەڕی گەوجێتییـە، هـەموو شـتێك دەلـەوتێنێ. مـرۆڤ لـە مرۆڤایـەتی دەخـات. دەیکا بـە تۆفـانێکی پـڕ رق و کینـەی ترسـنۆکی و پـەلاماری هـەموو بـەهاو ئازایەتییـەك دەدات و رایـدەماڵێت. هەرچی ئازایەتییە دەیسڕێتەوە. ئیـدی قـەدەری خـەڵکی ئـەم دەڤەرەیە؟ گەوجێتییـە؟! هەرچییەکە وا ئاوایە. بە بیرەوەری من، باب و باپیری من، هـەر شـەڕەو نەبڕاوەتەوە.. ئاخر تەمەنی بەشەر چەندە تا بەم بێ رەحمییە بکرێت بە ئاگری شـەڕدا و بڵێسـەی پێ بدات!.

ئەوجا وەکو کەسێك تاك بکەوێتەوەو خۆی بدوێنێ، گـوتی: ژیـان زۆر کورتـە، بەشـی ئـەوە ناکـات مـرۆڤ فێـری زمـانی ژیـان ببـێ، هەرسـی بکـات، شارەزایی لـێ پەیـدا بکـات. مـرۆڤ هـەر بـە منـداڵی دەمرێـت. بۆیـە هـەر رەفتـارێکی دەگریـت هـەر نەفامانەیـە... کـاتێ بێـدار دەبێتـەوە مـەرگ بـەر دەرکەی پـێ گرتووە.. ئـەوە بـوو جەستەم لـە تاریکایی ئارەزوویـەکی سـەر شـێتدا، گـەرای مـەرگی دەخـست، غـەرق بـووم، غـەرق بـووم لـە غـەرقبوونا... ژیـانم چـۆڵ بـوو، تـا چـاوی خـەیاڵ هەتـەر دەکات، هەر چۆڵی و چۆڵەوانی، غەریبی لە چۆڵەوانی رۆحم ئالا، بووم بە خواوەنـدێکی ئـاوەدان و تەنیایی تێم ئالا، نەخۆم و نـە ئاینەکـەم باومـان نـەما، قیروسـیا لـە خـۆم، بریـا هـەر ئاینەکـەم بـاوی مابـا، لـە ئیحتوبـار نەکـەوتبا، ئیـدی خـەڵکی بـە تـۆبزی زینـدوویان دەکردمـەوە. دوای ئاینەکـەم دەکەوتن، ئەمە چ خوایەتییەکە، رۆژگاری بگاتـە ئـەو رۆژەی کـەس دووی نەکـەوێت.. مەسـەلەکەم دژوارە، دەردی بێ دەرمانە، گیرۆدەی خۆم بووم. تەوقی خۆمم لە گەردن ئـالاوە... کـەنگێ لـە خـۆم رزگار دەبم. ئەم خۆمە سات بە سات زیاترم دەلەوتێنێ. رەنگە ئاوی هـەموو دنیـا پـاکم نەکاتـەوە.. مەگەر هەر پیسی، پیسی ببڕێت. لوقمانی دانا چی بـێ لـە تـۆ نهێنـی. جارێکـی دی شـەڕ لـە بـاڵای ئـەم دەڤـەرە نیشت. جـەناب هـەر دەڤـەرێك بـە شـتێکی مەنشورە، لەوەتـەی مـن فـامم کـردۆتـەوە، لەوەتـەی دەبیـستم، لەوەتـەی بـۆم دەگێڕدرێتـەوە، ئێـرە کانگـەی هـەڵهێنانی دیکتـاتۆرو خاینـان بـووە. خـەڵکـەکـە بەڕادەیـەك دەقیـان پێـوە گرتـووە، ئەگـەر بەرێکـەوت بـۆ ماوەیـەکی کـورت ڕەفتـاری خاینانـەو چـاوی دکتاتۆریانـە وون بـوو، خەڵکەکـە خۆبـەخۆ دەکەونـە سـۆراخیان، زنـدوویان دەکەنـەوە، بە بیللا زندوویان دەکەنەوە.. عادەتـە هـەر شـتێك بـوو بـە خـوو و عـادەت ئیـدی نـەك ویژدان نابزوێنێ بەڵکو ویژدان و هۆش بەنج دەکات.. ئاخر پێم ناڵێیت تەمـەن چـەندە تـا بەرگـەی ئەم هـەموو پەشـیمان بوونەوەیـە بگرێـت. تـۆ بیهێنـە بەرچـاوی خـۆت، عـەیامێکی زۆر هەولـبدە، متمانە بە دروستی هەڵوێستی مرۆڤانی خۆت پەیدا بکە، ئەوجا لـە پـڕ بگەیتـە ئـەو قەناعەتـەی کـە لەوەتـەی هـەی هەڵخەڵـەتێنراوی، دەی مـرۆڤ شـیری خـاوی خـواردووەو خـۆی بـە فەرامۆشـی دەسپێرێت، ئەوجا بکەویتە خۆ هەڵخەڵەتاندنی بەکۆمەڵ.

بەهەرحاڵ شەڕ دەستی پێکرد. براکەی منیشی راپێچ کـرد.. لوقمـان دەغیلـە، فریـام بکـەوە. ئـەو هـەموو دەنگـە چییە لـە مێـشکم هـاڕوژاوە. ئـەوەتا دەڵێـت:.. ئەشـقی راسـتەقینە وەکـو قۆزاخـە خاوەنەکەی لەخۆ دەگرێت../ .. ئەوە دەنگێکی دیـە:.. زۆرجار لـەماڵ وەدەر دەکەوت. دەمانگوت

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

چ قەیدیە دڵی تەنگە.. / .. دەیپارێزێت، مەگەر مەرگ ئەو قۆزاخەیەی لێ داماڵێت../ .. با لەو دەشت و دەرە خەمی خۆی بەبا بدات../ .. جۆرێك لە گەورەیی بە مرۆڤ دەبەخشێت و بە ئاسانی ڕام نابێت../ .. وردە وردە گومانمان لێ پەیدا کرد.. / .. کەوتە بوختان بۆ کردنی، ئەی چۆن بچووکی خۆی وەشێرێت!.. / .. تومەز دەستی دەگەڵ بێگانە تێکەڵ کردووە.. / .. لە تاریکە شەوێکی ئەنگوستە چاوا، دوور لە ئاوەدانی.. سەنگەسار کرا.. / .. ئیدی سەربەرزی خۆمان پێ گەورەتر بوو لە مانی ئەو.. / .. لە چۆڵەوانی و لە بن کەڵکە بەردان جێهێڵرا، شەرەفی ماڵباتێك کڕدرایەوە!.. / .. سەنگسارمان کردو لێی گەڕاین.

ئامان لوقمان، دەستم دامێنت. ئەو دەنگانەم لێ دەربکە، کوڕە حا! ئەمە چ کافرسانییەکە! مردن لە کوێیە؟! ئای کە بەلەزەتە، لەزەتی مەرگ لەوەدایە، ئیدی تۆ بیر ناکەیتەوە، خۆزی ناخوازی، بۆ هەتا هەتایە دەنوویت. گەر هەڵشوەڕێی، ڕەنگە هەر گەردیلەیەکت ئاوێتەی شتێك بێت، ئیدی تۆ نیت. کەسانی دی بە خوت و خوڕایی لە جیاتیت بیر دەکەنەوە، ئەگەر فریا بکەون! خۆزیا دەخوازن، ئەگەر خۆزیایەك هەبێت.

نیگای پڕ تەم و مژی تورڕدایە بەر پێی براکەی. زەبوونانەتر لە زەبوون، زمانی بە وشە دەسپارد.. لوقمان، لوقمان.. ژمارەی خەڵك زۆر بووە، فریشتەی مەرگ تەنیا باڵەو فریا ناکەوێت، ئەمەش جۆرە فێڵ و دەهۆیەکە بۆ سواڵکردنی چەند ڕۆژێك تەمەنی زیادە.. ئەگەر فریشتەی مەرگ ئاقڵ بێ، ژنان و پیاوان نەزۆك دەکات. ئەگەر لەم ساتەوە ئەمە بکات، ئەوا تا هەشتا ساڵێکی دی، تاك و تەرا مرۆڤ دەمێنێ. باری سەرشانی زەوی سووك دەبێت، بە ئەقڵی من ئەمە جوانترین جەنگە، نە مەسرەفی تێدەچێت و نەهیچ، ئەمە جەنگێکی حەڵاڵ حەڵاڵە. با زەویش پشوویەك بدات. دوای هەشتا ساڵی دی کۆمەڵێك پیرو پەککەوتە شەڕ بە ژیان دەفرۆشن. ئاخ مردن لە کوێیە؟!

لە پڕ شەقژنێك هاتە گوێ. براکەی گوڵمحەمەد لە بێدەنگیدا غەرق بوو. شەقژنەکە هەر لە شەقەی باڵی تەیران دەچوو. لوقمان غەرقی ڕوناکییەکی سامدار بوو. بە ئاستەم لێوەکانی لەبەر یەك هەڵێنان: باڵندەکە فڕی... دەی نەخۆشەکەتان ببەنە دەرێ.

(٣)

لوقمان، ئازای گیانی بوو بە گوێ، تینووی بیستن بوو، نەك هەر بە قسە، بەڵکو ئامادە بوو بە بەهای گیان ورتە ورتێکی نا مەفهومیش بکڕێت. لەبەر خۆیەوە: ئەمە چ سڕێکە! مرۆڤ بە مەرگی یەکدی دەژین و بە ژیانی یەکدی دەمرن. کێ سەر لەم لێکدی فەنابوونە دەردەکات! بە دەنگێکی غەریقی گریانی بێدەنگ گازی کرد: کوا ئەو ئافرەتە بێننە ژوورەوە.

- دەی نەخۆش، تۆ سروشتت شێواوە، کاری لە گیانت کردووە، تەنیا یەك شت چاکت دەکاتەوە. بێ پێچ و پەنا دان بە دزێوترین کاری خۆتدا بنێ.. خۆت بۆ ئەم بەردە ڕووت بکەوە، هێدی هێدی خۆتی بۆ بگێڕەوە، تۆ ترساویت، دەبێ ترست دەربکرێت.. تەنیا بەو جۆرەش ترست دەردەچێت. خەمت نەبێت، تەنیا بەردەکە گوێی لێت دەبێت و ئەویش مەحرەمی ڕازە، ڕازان دەبیستێ، نایگێڕێتەوە..

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بە کەساسییەوە لێوی لەبەر یەك هەڵێنان و گوتی: لوقمان، جەناب، چی بێ لە تۆ نهێنی، ئێوارە وەختێکی درەنگ، مێردەکەم لە بازرگانی هاتەوە، میوانێکی لەگەڵ خۆی هێنابوو. ئافرەتێکی شۆخ و شەنگ بوو. نیگای غەرقی سەربەستی بوو. زۆر بەلەز لەگەڵمان تێکەڵ بوو، وەکو یەکێك لە خێزانەکە رەفتاری دەکرد. ئەمەم زۆر لەبەر گرانبوو. ئاخر میوان، میوانیان گوتووە. ئەو لە خاوەن ماڵ سەربەست تر رەفتاری دەکرد. گومان دزەی کردە ناو رۆحم، ناشێت مێردەکەم بە دزی منەوە مارەی کردبێت! ئاخ کە پیاو سپڵەیە، چەند خۆتی بدەیە بەر هەر کە تەواو بوو، دەبێتەوە بە هەرزەکارێکی هیچ نەدیتکە، هەر تۆپەڵە قژێك بدێنێ ئیدی حاویج دەبێت، ئاڵۆشی تێدەکەوێت و دانامرکێتەوە.. ئافرەتەکە بێدەنگ بوو..

*　　　*　　　*

پێدەچێت ئیعتراف کردن ساری بێت. کەسێك لە کەسێکی دییەوە بیگرێت. ئەوەتا دەنگێکی دی لەودیو ژوورەکەوە، وەك بە دەم شنەی باوە بێت، دێت و خۆی وەناو قسەکانی سارادا دەکات: من مەحکومی ئیعدام بووم. ئافرەتێکی غەوارە، لە رێگەی نادیارەوە هات بەسەردا، هۆی ئیعدام کردنەکەی پرسی بووم، کە زانیبووی مەسەلە قەرزارییە، قەرزەکەی بۆ دابووم و رۆیی بوو. رەها کرام. زۆرم پێ سەیر بوو، ئافرەتێکی رێبوار، قەرز بۆ بەندە بداتەوە، نەخێر ئەم ماستە موویەکی تێدایە، مەگەر هەر ئەشق کاری وا بە مرۆڤ بکات. چووم بە دویدا، پرسیار، تاقیب، لێرە بۆ ئەوێ، دۆزیمەوە، یەخەم گرت: تۆ بۆچی ئەم کارەت لە پێناوی مندا کردووە، هەبێ و نەبێ حەزت لێکردووم و ئاشقم بوویت زۆری گوت: دایکت چاك، باوکت چاك، خۆ رێگەی چاکە نەگیراوە. من کەسێکی دی لە هەناوی سۆزمدایە، لێم گەڕێ بە دەردی خۆمەوە. بێ سوود بوو...

(٤)

ئافرەتکە بێدەنگ بوو. لوقمان گوتی: بەردەوام بە. ئافرەتەکە گوتی: ئاخر دەنگێکی دی، دەنگی پیاوە، لە دوورەوە، وەك ئەوەی شەپۆلی با دەگەڵ خۆی بیهێنێ، تێکەڵ بە دەنگی من دەبێت.
لوقمان گوتی: گوێی مەدەیێ بەردەوام بە...
... بەڵێ جەنابی لوقمان، ئا لەو ساتە لە جلەو نەهاتووانەدا پیاو خۆی بە ئاوو ئاگردا دەدات، هەرچییەکی بەسەر دێت لەو کاتانەدا بەسەری دێت. کوڕێکی پاڕۆکەمان هەبوو. ئەم ئافرەتە خووی دایە منداڵە، منداڵیش هۆگری بوو. لە باوەشی ئەو ژنەدا نەبوایە نەدەخەوت، لە تۆ وایە دایك و فرزەندی راستەقینەن. چت لێوەشێرم. دەهری بووم، هەر پرتەو بۆڵەم بوو: ئەمە چ بەڵایەك بوو، چۆن لێی رزگار بم..
دەنگەکەی دی: ... بێسوود بوو. کردم بە کۆیلەی خۆم.. لەم کوفرستانەدا، لەم بەردستانەدا، ئەقڵ هەر بەرد، ویژدان هەر بەرد، سۆز هەر بەرد، مێژوو هەر بەرد، لەم دەڤەری بەرد پەروەرییەدا، لەوەی پتر چاوەنۆڕی چ دەکرێت. بردمە بازێری کۆیلە فرۆشی، هەرزان فرۆشم کرد. لە پاپۆڕ بار کرا، هەر کە ئەو بارکراو ئەسپاردەی رێگەی نادیار کرا، خورپەیەك وەنێو دڵ و

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

دەروونم کەوت، تا رۆژم بەو رۆژگارە گەیی کە بە چاوی خۆت دەمبینی. لە پێستی خۆم نا هێورم، نازانم چۆن لە خۆم رزگار بم، نایەڵێت بحەوێمەوە، گۆڕی جەستەم لەوە ئاڵۆزترو جەنجاڵترو لەوتاوترە کە خۆمی تێدا بدۆزمەوە. کوانی رۆح لەوێندەر پاك دەبێتەوە... موستەهەقم، گوتیان: دەست لە کەڵەشێری سپی نەدەی، دام. گوتیان: گوڵ لە چڕەپکان هەڵمەبزڕکێنە، هەڵمبزڕکاند. گوتیان نانی تیری مەشکێنە، شکاندم.. بەگژ غوربەتی خۆمدا چووم، بەلام بێهوودە، تاراوگەی ژیان هێندەی دی تەرەی کردم. دەرەقەتی غوربەتی خۆم نەهاتم و ئەوەتا لەم گۆڕستانی جەستەیەم دا، روحم لێ ونبووە.

دەنگەکە نەما. لوقمان لەبەر خۆوە گوتی: پەلە مەکە، من پاشماوەی قەدەر و چارەنووسی ئەو ئافرەتەت بۆ دەگێڕمەوە.

((٥))

... ئەمە چ بەلایەك بوو، چۆن لێی رزگار بم. ئەم منداڵە بۆچی بەم ئاوایە هۆگری بووا نا، دەبێت لە کۆڵی خۆمی بکەمەوە... شەوێك، ئای کە لە شەو دەترسم لوقمان. شەوێك خزیم، وەکو ماری بێ ئیجازە خزیم، بۆ ناو باوەشێکی دایکانە خزیم. لەو ئامێزە پڕ میهرەدا، جگەرگۆشەکەی خۆم گۆشاوگۆش سەربڕی، جگەرگۆشەکەی خۆم لە قەبێلی پاکیز کرد، ئەو ئافرەتە بە خۆی دەگوت پاکیز. گەڕامەوە ناو جێگەکەی خۆم. هەستم دەکرد لە ناو خۆمدا جێم نابێتەوە.. بەیانی شووەکەم رابوو کە بە دووی کارو کاسبی خۆی بکەوێت... بەر لەوەی لە ماڵ وەدەر بکەوێت وەکو هەمیشە داوای کرد کە منداڵەکەی بۆ بەرم و هەندێك گەمانی لەگەڵدا بکات و چاوو دڵی خۆی پێ روون بکاتەوەو ئەوجا دووی کارو کاسبی بکەوێت.. زۆرم بیانوو بۆ هێنایەوە کە واز بێنە، منداڵەکە خەوەکەی خۆشە، با گڕومان لێ نەگرێت.. مێردەکەم هەر چاوەنۆڕی کرد تا منداڵەکە بە خۆی خەبەری بێتەوە.. سەبری سوا. ئەوجا دووپاتی کردەوە:

– ژنەکە بڕۆ منداڵەکە بێنە.

چارم نەما، بێ خشپە خۆم وە ژوورەکەی پاکیزدا کرد، هاوار گەرووی فەتح کردم. شووەکەم بکێشی دەنگم بوو. بە زۆری من و بە نەبەدڵی هەندێك گەڕاین، کێردێکی گەورەی خەڵتانی خوێن، کە من لە جلەکانی پاکیزدا دامنابوو، گەواهی قەتڵێکی نادیاری دەدا. پاکیز بەوپەڕی خەمساردییەوە گوتی: من نەمکوشتووە. خۆم لێ سوور کردەوە ئەدی کێ کوشتوویەتی؟! پاکیز ورتەی نەکرد. شووەکەم گوتی: ئیرادەی خوایە، هەر ئەوەندەی بە ئێمە رەوا دیتووە، چار نییە دەبێ بینێژین و شوکرانە بژێر بین.

ئەوجا بە چپە گوتی: ژنەکە من پاکیز لەگەڵ خۆدا دەبەم و لە چۆڵەوانییەك دەیکوژم و دەگەڕێمەوە.. بە جووتە و بە سواری دوو هەسپیان لە شار وەدەر کەوتن.. پاشان مێردەکەم هاتەوەو گوتی: هەر بەینی خۆمان بێ کوشتم و بڕایەوە.. بەلام روحی من، دڵی من ناحەوێنەوەو دەڵێن ئەو ئافرەتە زیندووە، زۆرجار بە خۆی و ئەسپێکی سپی وەکو چۆڕی شیر، شمشێرێکی بە دەستەوەیە، هێندە بە برسیك و هۆرە، هەترەشی مرۆڤ دەبات، بەو ئاوایە دێتە بەرچاوم، دەڵێت من هاتووم، ئیزنم پێیە و دادگایی گوناهباران دەکەم.. دەمەوێ پڕی بدەمێ، کەوشە شڕەکانی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

پـای مـاچ بکــەم، کەچـی ون دەبێـت، کــەس نازانێــت عــاردی قــووتی دەدات، یــان ئاسمــان هەڵیدەکێشێت.

سارا، کەوت. زمانی لەگۆ کەوت. لوقمان لەبەر خۆوە، ئەم سەربورە بۆ تۆش تەواو دەکەم.

((٦))

لوقمان: گـوێ بگـرە نـەخۆش. گوتت لـە بـاژێری کۆیلـە فرۆشـیدا هـەرزان فرۆشـت کـرد. لـە پاپۆڕ بارکراو ئەسپاردەی ڕێگـەی نادیار کـرا. خورپەیـەك وەنێـو دڵ و دەروونت کـەوت. ڕۆژگـارت بـەم ڕۆژگـارە گـەیی.. جا چاك بزانە پاپۆڕەوانەکە شەوێ خۆی تاقی کردەوە، بـەڵام بـێ سـوود بـوو، پاکیز خۆی بە دەستەوە نەدا، پەیمانی بە خۆی دابوو، پەیمان هەڵوێستێکی ئەخلاقییە، ڕۆح تێر دەکات، مرۆڤانی مرۆڤ وەختێ کامڵ دەبێت کە ڕۆحی تێر بێت. ئەم زەلکاوەی مرۆڤایەتی تێی کەوتووە و خۆی تێیدا پاگێرە دەکات، بەرەنجامی برسێتی و برسی کردنی ڕۆحیەتی!... کابرای پاپۆڕەوان لەسەندووقێکی ناو لە دەریای هاویشت.. نەدەچووە هیچ ئەقڵێکەوە جارێکی دی بژی و لە دنیادا بمێنێ. ژیان پڕە لە ڕێکەوتی باوەڕ نەکردەنی. لەو دەمانەا بابایەکی ڕاوچی خەریکی ڕاو دەبێـت، تـۆڕی هەڵـداوەو بـە تـەمای ماسییانە. تۆڕەکـەی هەڵدەکێـشێت، تەماشا دەکـات سەندووقێکی گەورەی پێوە بوو. لەبەر خۆیەوە گوتی: ئۆیف، ئۆیف، شتێکی چاکە، بە دیاری دەیدەمە حاکی شار، خۆ ئەویش بە شەرە، ئەقڵی هەیە، بڵێی خەڵاتێکی باشم نەداتێ! گەییە شار، سەندووقەی لە عەرەبانەیەك بار کردو کۆشکی حاکم خۆت بگرە وا هاتم. کابرای ڕاوچی بەرێکرا. دەست و پێوەند سەندووقەیان کردەوە. چ ببینن؟

ئـافرەتێکی جـوان و جـاحێڵ، ژیـانی لـێ هەڵـدەقوڵا، تەنانـەت دەریـاش نـەیتوانی بـوو دای بمرکێنێتەوە! حاکم گازیکرد:

حاڵ و حیکایەتی تۆ چییە؟

پاکیز دەڵێت: تکایە وازم لێبێنە، با ڕابردوو بنێژین و هەڵینەدەینەوە. مرۆڤ گیانی بەوەیە کە بۆ خۆی گۆڕێکی قوڵەو ساتەکانی خۆی لە خودی خۆیدا دەنێژێت، دەنا دڵی لە ژیان دەتۆراو قەت بەرگەی ژیانی نەدەگرت. حاکم کە دەبینێ قسەکانی بەجێن، وازی لێدێنێ و ژوورێکی بۆ تـەرخان دەکات.

(٧)

لوقمان هەناسەیەکی هەڵکێشا: سارا لەگەڵ تۆمەو گوێت لێبێ. گوتت: ون دەبێت. کـەس نازانێـت عاردی قووتی دەدات یان ئاسمان هەڵیدەکێشێت نەخێر، نە عاردی قوتی دەدات و نە ئاسمان هەڵیدەکێشێت... مێردەکەت لەگەڵ پاکیزدا لە شار وەدەر کەوتن، گەیینە چۆڵەوانییەکی دوور، پێـی گـوت: مـن دەزانم تـۆ منداڵەکەت نەکوشتووە، بـەڵام تـۆ دەبـێ بڕۆیـت، گـەردەلوولی کـەرب و کینەی ژنەکەم بەو زووانە نانیشێتەوە. ئەوەی دەستی بچێتە خوێنی منداڵێك، دەستی دەچێتە خوێنی گشت تیرەی بەشەر. با تـۆش نـەکوژێت. هـانێ ئـەو کیسە پارەیـەش لەگـەڵ خۆتـدا ببـە، ڕەگە بە کەڵکت بێ.. ئیدی مێردەکەت گەڕایەوە بۆ ماڵ و وای تێگەیاندی کە پاکیزی کوشتووە و

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

برایەوە.. ئەسپەکەشی لەگەڵ دا کوشتووەو ناشتویەتی.. بەڵام پاکیز و ئەسپەکەی خۆیان بە ریگەی نادیار سپارد. گەییە ئاوەدانییەك، ئاپۆرایەکی زۆری بینی، چووە پێشێ. بینی هەموو سەرقاڵی کابرایەکی مەحکومی ئیعدامن. لە پەناوە لە یەکێکی پرسی: – لەسەر چی ئیعدام دەکرێت.

– قەرزارە، خاوەن قەرزان شکاتیان لێکردووەو ئەویش نییەتی قەرزەکەی بداتەوە.
– جا چ قەیدییە، خۆ خاوەن قەرز قەرزاری نەکوشتووە؟
– وا ئەم جارە بەخت و یەغباڵی ئەم نەگبەتە، دەیکوژێت.
– باشە ئەگەر بیداتەوە، ئیعدام ناکرێت؟
– نەخێر، دەیبەخشن.

پاکیز قەرزەکەی بۆ دەدات و ملی ریگەی نادیار دەگرێت. باقی سەربورەکەشی ئەو دەنگە بوو کە تێکەڵ بەدەنگ و قسەکانی تۆ دەبوو... ئەوە بوو حاکمی شار ژوورێکی بۆ تەرخان کرد.
پاکیز چووە خەڵوەتی خودی خۆیەوە. هەستی کرد بەرە بەرە بەهرەیەکی شەفابەخش لە ناخی ناخییەوە قوڵپ دەدات و لە سەرهەڵدان و تەقینەودایە و دەیەویت خۆی بنوێنێ، بەهرە جڵەو ناکرێت. ئیدی حاکم پاسەوانی بۆ دانا. پاکیز جلکی پیاوانی لەبەر کرد، کەوتە کاری لوقمانی. ناوو شۆرەتی بە هەر چوار نکالدا بڵاو بووەوە، دەست سووك، روح سووك، دەم و لەبز لە هەنگوین شیرینتر و تا حەز بکەیت شفابەخش.
جا ئێستا تۆ ئەو پاکیزە ببینی دەیناسیتەوە، فەرموو چاو لە دورِ چاوانم ببڕە...
چاوی لە چاوانی بڕی، سیحری نیگای بەنجی کرد. لوقمان لەبەر چاوی ئەو بەرە بەرە چووە پێستی کەوێکی زۆر جوانەوە، ناسییەوە. ویستی هاوار بکات، پڕی بداتێ، بەڵام پاکیز لە پێستی کەودا لە شەقژنی باڵی دا و لە بەندەنەکەی بەرانبەریاندا نیشتەوەو دوو جاران بای باڵی داو کەوتە خوێندن. خوێندنێکی هێندە بە جۆش، هێندە بە خرۆش لە تۆ وایە بەسۆزترین گەرمەشینە و پێشوەختە بۆ مەرگی خۆی دەیگێڕێت.

هەولێر - ٢٠٠٢/٥

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

سێبەری دەنگ

دەنگ

زەردەپەڕی ئێوارەی ٢/٥ بوو. لەگەڵ چەند دەستڕێژێکی چاوەڕوان نەکراودا، هەزاران خۆزگە هەڵوەڕین.
شتێك لە ناخی مینادا هەرەسی هێنا. ئەو چەند دەستڕێژە ناوەختە درێژەیان کێشا.. هەموو شوێنێکیان گرتووە... لانەیان بە ڕۆح چۆڵ کرد

*　　*　　*

سەعات یازدەی شەو بوو گوند لە ژوانی خامۆشیدا غەرق بوو بوو. لە دەرگا درا. "م" لە جێگە دەرهێنرا، دەستڕێژێك، تاکو ئەمڕۆش لە روحی مینادا، بە گژیاندا دەچێت، شەپۆل هەر دەڕوات و دروێنەی ژیان دەکات. مینا هەر ئەوسا هەستیکرد، لە چەند ساتێکدا بە ئەندازەی هەزار ساڵ پیر بوو... پیری و تەنیایی هاوتای یەکدین. روحی لاولاو ئاسا لە دڕکەزی تەنیایی ئالا.. مرد. بوو بە لاشەیەك. بۆنی تێگەڕا. تەنیایی وەکو دارو بەرد تێی وڕوکا. بوو بە خەنجەرێکی کول کولْ، دەمی ژەندە روحی، تێر نەدەبوو و نەدەبوو. وەکو شوشەیەك لە ناوی ناوەوە شکا. وردو خاش بوو. بەهیچ شتێك کۆ نەدەکرایەوە. هەستی کرد ژیان باری کرد، ڕۆیی... ئەمیش دەست دەست لە تەنیایی خۆیدا دەتوایەوە. هێشتا ئەوەی بیر مابوو کە بەر لە دە مانگێك گیرۆدەی یەکەم نیگا بوو. عەشق روحی فەتح کرد.

دەنگی یەکەم

دەمی مینا زاری ڕۆحی تینوتت بنێ بە فێنکایی سێبەرەکەمەوە، دەنا بەم زوقمە شەوە، کە فرمێسکت لێ قەدەغەیە، نیگات دەیبەستێ، فرمێسك بار دەکا، دەتۆرێ، پاکبونەوە نامێنێ، دەی خۆت، روحت لە سێبەرەکەم هەڵکێشە، دەی خۆت بسمیل بکە، دەدەی چاوەنۆڕی چیت!.. سێبەرەکەم بپێچەوە، بیکە بە وڵاتی خۆت، دەتوانی وەکو جانتا بۆ هەر کوێت بوێ دەگەڵ خۆتی ببەی، تەنیا لەوێندەر جەستەت دەهێوڕێ، روحت ئارام دەگرێت. دەگاتە ترۆپکی لەزەت، عەودالی نەمری دەبێت و بۆ خۆی مژوڵ و سەرقاڵ....

دەنگ

هەرکە بەرایی لەشکری مرۆڤدژی خان فەخری خان گەییە ئەوێندەر، یەکسەر لە کونی ژوورەوە دەریان هێنا... کرا بە نێچیرێکی غەدر لێکراوی خەڵکی گوند. هەر ئەوان کردیان بە بەڵاوەگێڕی خۆیان... بەو زوقمەشەوە لە ناوەندی گوندا پێستیان گروو، کایان تێئاخنی، ئەوی پێستگورواو ئەم پێ و ئەو پێی دەکرد. بە دەم ریتمی ئازارێکی بێڕەزاوە دەرەقسی.. دیار بوو کە ڕەقسی مەرگە، یان مەرگی ڕەقسە، لە تۆ وایە بەپێی پەتی بە سەردەمی گوێزاندا دێت و دەچێت

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

دەتگوت بۆیە وا دەكات تا ئۆقۆ لە زار نەیتە دەرێ. ئای كە حەزی دەكرد، نیگایەكی مینا بكات، لێ نەدەوێرا... نەبا ئەو دوا نیگای ئەشقەی بكوژن و ئیدی تۆوی ئەشق لە ولاتدا بڕبڕێتەوەو ولات ببێ بە چۆڵگەیەكی بێ ژیان و ژیار.. نەبادا بەوهەیڤە شەوەی ئەم زوقمستانە سێبەرەكەی تالان بكەن و ئاوێتەی روحی مینا نەبێت.

دەنگی دووەم

گێلینە، ئاخر ژنی بێ مێرد، وەكو گیا سیس دەبن، دەپوكێنەوە، مەمكیان دەبێت بە هەرمێ سیسەی بارنی بێگیان، سمێڵان دەردەكەن، گەرمیان نابێتەوە. بە تایبەتی زستانان، مێیاتیان گشت لە گشت دەسڕێتەوە. دەبنە كارگەی منداڵسازی و بەس. ئاخر بۆ ئەم گەوجێتییەتان كرد. هاكا دنیا غەقی تاریكی بوو. عەشق باری كرد. ژیان لە سكوزا كەوت. ئیدی دڵرەقی دەڕوێت.

دەنگ

كۆتەڵی مێردەكەی لەبەر چاوی خەیاڵی بەرجەستە دەبوو، دەهاتە زمان، هاواری دەكرد: كەسێك كە پێ بە كۆت و زنجیر لە قەفەز نرابێ، پەرو باڵ بە چ دەچێت! هێندەی دی مرۆڤ نائومێد دەكات. ئەوە نائومێدی گەورەی پێدەگوترێت

دەنگی یەكەم

دە خێراكە دەی، من لەبەر خاتری تۆیە كە نامرم، خێراكە سێبەرەكەم هەڵگرەوە، لە خۆتییەوە بپێچە، دەنا پێ بحەسن بە تالانی دەبەن، هەرزان فرۆشی دەكەن. ئیدی دەبن بە گەپچاڕی ئاشنا و بێگانە، درەختی ژیان زڕ دەبێت، بەر ناگرێت، ژیان دەمرێت! ئا هەرزان فرۆشی دەكەن، بە كێ؟! بە ئەهریمەنی دەفرۆشن.

دەنگ

ئەوجا تا هێز لە لاقیدا بوو پێی وەغارێوەنا.. ئازارەكی بەرجەستە دەكرد.

دەنگ

خەم و خەفەت وەكو خۆرە جەرگ و دڵیان دەخوارد.. گوێی بە دەنگێكی ئاشنا دەزرینگایەوە: كەسێك كە یەكەمین خزین لە راستە ڕێ دەریكرد، خێرا لە كوێرە ڕێگایاندا وێڵ دەبێت. سات بە سات پتر روو لە لێژی دەكات. چ ئەستێرەیەك نایهێنێتەوە سەر راستە ڕێگا، ڕۆ دەچێت. دەبێت بە كانگای بوغزو تۆڵە.

دەنگی دووەم

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

شەوێکی سامناك، با دەیلوراند، بارانەکەی دەگەڵ خۆیدا گێژ دەدا. لە تەنیا تەنیاتر، ترسم لە نوێنە ساردو سڕەکەم پەیدا کرد..

دەمویست ئەو تەنیاییەم بنێژم، لە ناخی دڵمدا ناشتم، دامپۆشی، بەخۆم دامپۆشی، روحم بە سەریدا دا.. دڵم تێك هەڵدێ پیری وەکو دزێکی جەربەزە دەمرفێنێ.. ئەوەتا رۆژانە لەوتانی روح چەشنی شەپۆلی لاسار بەرەو قوڵایی خۆ هەڵخەڵەتاندنمان دەبات، درۆ، دوو زمانی و بوختان بووە بە ڕۆژانە وەرزشی دەرونمان،، ئیدی نۆرەی مەرگە مەرگ..

دەنگ

پیاوانی خان فەخری خان هاتن. شەوێکی درەنگ بوو، هاتن، ریتمی دەنگیان، رەفتاریان دیار بوو. ترسنۆکییان لێ دەباری.. دەنگی پێی ترسنۆکییان سەعاتە رێیەك دەڕۆیی. هەر بەوەدا دیار بوو کە کەتنێکیان لەبن سەردایە، بۆنی ترس بەو ناوەدا بلاوبووەوە، تاقە کەسێك لەو شارە دێیەدا لە جێی خۆی نەبزووت، ترسنۆکی گرتبوونی! چۆن نەیانگرێت، هەر خۆیان ئەو داوەیان بۆ "م" نابووەوە، دەبوایە وا بکەن، "م" وەکو ئەوان نەبوو، هەر ئەم جیاوازییە سەری خوارد، سەر ئەوی خواردو رۆژی مینا بەم رۆژگارە گەیی.

دەنگ

ماڵەکەی چۆڵکرد. غەیب بوو. کەس نەیزانی کێوە چوو. کەس نەیدەوێرا بەلای ماڵە چۆڵ و هۆڵەکەیدا بچێت "ماڵی چۆڵ سامدارە. دەڵێن روحی "م" پاسەوانی دەکات" چ شتێك هێندەی روحی مەزڵوم دڕندە نییە، نەکەی خۆتان لەو ئاقارەی بدەن.

دەنگ

هەر پاش کوژرانی مێردەکەی سەرمایەك چووە لەشییەوە، وەکو تەم لە دەوری روحی ئالاو دەرنەچوو و نەچوو، دەڵێن کە مردیش هەر بەو سەرمایەوە مرد.

غەیب بوو، عەودالی پیاوێك بوو کە ئالۆشی ئارەزووە هەلایساوەکانی دابمرکێنێتەوە. پیاوێك تینوێتی خۆی بەو بشکێنێ و تینویەتی ئەو بە خۆی پاراو بکات. "م" یان پێ رەوا نەبینی، دوایان دەبڕێت، تۆڵەی مێیاتی لە نازخراوی خۆی دەستێنێ.. ئەو کەرو گایانە بۆچی باشن!... ئاخر ژیان بەبێ خۆشەویستی مانای نامێنێ، لە گرێژەنە دەردەچێت.. دەبێ بە شەڕو شەڕگەیەکی بێ بڕانەوەو کۆتایی.

دەنگی دووەم

... نازانن هەرچی ژانی ئەو دنیایە هەیە لە گوینە لە قوڵپی ماچێکی گەرمدا بتوێتەوەو نەمێنێ.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

دەنگ

ئەگەر گیانێك ڕەگی لە خاكی عەشقدا نەبێ، لە ژیان ناگات... دوایان دەبڕێتەوە، هەر شەوەی یەكێكیان دەفڕێنێ، تا تاقەتی دەچێت خۆی پێ گەرم دەكاتەوەو ئەوجا دەیخەسێنێ، لەبەردەم ئاوایییدا هەڵیدەواسێت و غەیب دەبێت... هەر دەڕوات و دەگرمێنێ، دەبۆڵێنێ، دەشت و چیا دەنگدەداتەوە، ئەمانە دژمنی روناكین، خەتەرن، دەیانەوێ هەموو دنیا لە ژیانە مەرگیدا غەرق بكەن. گوناحكارن "هەر شوێنێ لە گوناحی گەورەدا غەرق كرا، ئیدی ژیان لەوێندەر وشك دەكات، تەڕایی تێدا نامێنێ.

دەنگی یەكەم

ئەم دەوروبەرە دارستانێكە لە ژنانی خەمین، چاوانی درشتیان لە ئاسمانی بێ هیوایيدا، وەك بڵێی تامەزرۆی نیگابن، نیگای دنیایەك كە بە حاڵ نوزەی نێرایەتی تێدا مابێ، حەیف بۆ ئەو دارستانە ژنە، كە خەریكە لە چاوەڕوانیدا ووشك دەكات. ئەی نابینی چۆن پیری دزە بۆ سیمایان دەكات.. سەرو قژیان لە تۆز نیشتووە، بەوەی چاكە نائومێدی هێشتا بە تەواوەتی فەتحی نەكردوون..

ئەوەتا لە دڵی خۆدا هاوار دەكەن: تەنێ خۆشەویستی و ئەشق كۆڵەكەی ئەم ژیانەیە.. هەرگیز كوشتن و بڕین یاسای ژیان نەبووە، كە كوشتن و بڕین بووە یاسای هەر دەڤەرێك، مێیاتی لە وێندەر بار دەكات، هەنگینێ ژیان دەخەسێت و هیچ بەرێك ناگرێت..

دەنگ

بنیادەم شیری خاوی خواردووە. زۆرجار لە پێناوی وەدەست هێنانی شانازی ساختەدا تووشی سەرگەردانی و گومڕایی دەبێت. مرۆڤ بوونەوەرێكی سەیرە، هێندەی لەزەت لەخۆ فریودانێ دەبینێ، لەزەت لە ڕاستی و حەقیقەت نابینێ! بڵێی ئەمیش یەكێك بێ لەوان، نا، مینا دەزانێ چ دەكات. دەیەوێت تۆڵەی مێیاتی خۆی بكاتەوە، ئەو مێیاتییەی لە لەزەتی ویساڵ مەحروم كرا..

دەنگ

ئەوجا تا هێز لە لاقیدا بوو پێی وەغارێوە نا ئازارەكەی بەرجەستە دەكرد.

دەنگ

لەو شەوە بەدواوە ئیدی ترس لە ئاوایی نیشت.. پیاوان زاتیان لە دەست دا. هەر شەوەی یەكێكیان دەفڕێنرا.. چ سامێكی هەیە ئەم فڕان فڕانە!..

ئیستا شەوە، دەنگی پێ دێت. خامۆشی تاریكە شەوەكە دەخواتەوە، ئەگەر چی دەنگ بۆخۆی ئاوەدانییە. سەرگەردانی و تەنیایی مرۆڤ دەخواتەوە، كەچی ئەم دەنگە ترس لە ناخدا ریشاژۆ دەكات، ترس مەیلی پیاو دەبزوێنێ، دەیهاڕوژێنێ عەینی ووشتر حاویجی دەكات.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ئەوەتا شەبەنگەکە بەدیار کەوت، هەر ئەوەیە کە بووە بە داستان و کەوتۆتە سەر زاری خەڵکی.
دوو لۆ لەبن کۆڵێك چیلکەو داردا کۆماوەتەوە.. لە ئاسۆگەکەی سەروی ئاواییەوە بە بۆڵە بۆڵ دادەگەڕێ، قژی بەسەر هەنیەو دەموچاویدا شەپۆل دەدات.

دەنگ

کە پیاو دەبینێ، لەبەر چاوی دەبێت بە ئەندامێکی ناشیرین، حاویج.. لەشی خۆی نیشان دەدات، هێندەی دی حاویجی دەکات.. ئەوجا لە ناخافڵیدا رایدەڕفێنێ، دەیبات بۆ ئەشکەوتەکەی سەرووی ئاوایی، لەوێندەر خۆی لێ ئاشکرا دەکات، لە خۆی دەنێت تا دەگاتە نزیکی لوتکەی لەزەت، ئەوجا لە پڕ خۆی لە ژێریدا دەردەفرتێنێ، دەیکات بە نێرەکەری نیوە زەڕ.. سیس و ملەوەس لە پیاوەتی دەکەوێت. تا بەرەبەیان بەم شێوەیە پێی رادەبوێرێ، دەیگەیەنێتە نزیکی لەزەت و لەوێندەرەوە بە هەڵدێری سوێبوونەوەدا هەڵیدەدێرێت.. ئەگەر شەویك بۆ ساتێکی بلەز دەماری مێیاتی لە گیاندا بێدار بێتەوە، ئەوا هەموو ئارەزوویەکی مێیاتی لەخۆیدا دەکوژێت و بەبێدەنگی لە جەستەی خۆیدا دەینێژێت. لە بەرەبەیاندا دەبێ بە نێرایەتییەکی رژدو تۆڵە ئەستێن، ئەو پیاوە دەکوژێت و تەرمەکەی جێ دێڵێ تا بۆگەن دەکات، ئەوسا لە درەنگە شەوێکی ناوەختدا تەرمەکەی لە قەراخ گوند فڕێ دەدات..

دەنگ

هەر کێیەك هەیت، بۆت هەیە بە ئارەزووی خۆت، ئەو دەنگانە پاش و پێش بکەیت، یان تێکەڵیان بکەیت، چونکە لە هەڕەتی هەڤبەندییاندا سەربەخۆن و لە گەرمەی سەربەخۆییاندا هەڤبەندن و لە هەموو حاڵەکانیشدا ئازادن..

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

چیرۆك

خۆت بە فرۆکەخانەکەدا کرد. دڵت نێچیری ترس بوو. کامیرای چاو زۆر زرنگ بوو، ئەم وێنەیەی دووبارە کردەوە. زەنگی دەرگای حەوشەکە لێدەدەیت. دەکرێتەوە. دوو هەنگاو یان شتێك پتر دەڕوێت. بەلای دەستی چەپدا دەرگایەکی دی دەکرێتەوە.دەچیتە ژوورەوە. بەرانبەرت قەنەفەیەکی چوار کەسی ئەبڵەقی چاوەڕوانییە. بەلای دەستە راستدا پەنجەرەیەك بەسەر کورسییەکی دوو کەسیدا دۆش داماوە. بەلای پشتەوە تاقە کورسییەك، تەنیایی خۆی بەوانی دی دەسپێرێ. بەرانبەر پەنجەرکە، کتێبخانەیەکی پەرپووت، چوارخانە... خانەی یەکەم ئیسترۆیەك و چەند کاسێتێکی لە ئامێز گرتبوو. لە خانەی دووەمدا چەند تابلۆیەکی نەناسراو چاوشارکێ لەگەڵ میوانی شارەزاو نەشارەزادا دەکرد. لە خانەی سێیەم دا چەند شڕە کتێبێکی کوردی گازاندەیان لە بەختی خۆیان دەکرد. خانەی سەروترو دوا خانە بەنەوازەشەوە چەند کتێبێکی ئینگلیزی لە هەمێز گرتبوو. هەر خانەیێ رەنگدانەوەی دەنگی خۆی بوو. ئەمە دیمەنی ژوورێکی پەرپوتی ئەو ماڵە بوو!

(کە شوێنێکی نیگەرانی بەخش و ناڕەحەتە. دەمەوێ میزێك بکەم! مەعین میزتن نیگەرانی کەم دەکاتەوە!..)

هەستایتە سەرپێ. دەرگاکەت بڕی. بەلای چەپتدا پێچت کردەوە. دوو هەنگاو دەستیان گرتیت. لە گەرماوەکەدا... ئەوجا هەنگاوێکی دی و لە جێگەی مەبەستدا گیرسایتەوە... دوای ماوەیەك هاتیتە دەرێ. خوناو ئاوی باران پەڵەی ئاسمانی نیگای شینت بوو. هەنگاوێك لە ڕاڕەوەکەدا بە دیوارەکانی ناساندیت. خۆت ناسی! دیوارەکانت ناسی، پەکوو کە مرۆڤ زۆر بزێو دروستکراوە، دەیەوێت هەموو شتێك بزانێت، هەر ئەمەش ماقوولییەت بە بوون و ژیانی دەبەخشێت، دەنا.. هەنگاوێکی دی، دەرگایەك لێت بە وەڵام هات:

– ئەمە ژووری نووستنە.
– ئێ چییە؟
– نابێ بیبینی
– بۆ؟!
– ناخۆشە
– تۆ نەخۆشیت
– چۆن؟!
– چاك
– ژمارەی تەلەفۆنی نەخۆشخانە چەندە؟
– ٢٠٧٨٥

پەنجەی دۆشاومژە، پێنج کەڕەت دەخیلی خڕۆکەی تەلەفۆنەکە کەوت، پزیشك نووستبوون...

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- ئەوە چی دەکەیت؟
- تەلەفۆن بۆ نەخۆشخانە دەکەم.
- بۆ؟!
- ئەدی تۆ نەخۆش نیت؟
- نەخێر
- کێ دەڵێ بۆ تۆمە؟
- کەس... ئەدی قەشمەریم پێ دەکەیت؟
- بەڵێ...
- بۆ من مەزاقچی تۆم؟
- بەڵێ
- مێردەکەم ئاگادار دەکەمەوە.
- بۆ بڕوات بە مێردەکەت هەیە؟!
- بە تۆ چی؟!
- چۆن؟
- بزانێت یان نا، لە مەسەلەکە دەگۆڕێ؟
- زۆریش
- چۆن؟
- جارێ تۆ چیت؟!
- نازانم.

ژوورەکان هاتنەوە یەك. لە فرۆکەخانەیەکی ئەم جیهانەدا خۆیان هەراج کرد. کەس بە پولێکی قەڵپ نەیکڕین... گرێی دەروون ئەم ماڵە پاکەی ریسوا کردووە، کە ڕوانییە بەرانبەر، ئافرەتێك و پیاوێك بە تەنیشت یەکەوە کاڵای ژیانیان هەڕاج دەکرد. باجیان بە یەکتر دەدا...

- راموسانێکی نادەیە من؟!
- دەڵێی چی؟
- هیچ....
- چۆن؟!
- کە گەوجی

زەردەخەنەیەك لە دەوری گوڵی لێوی خەرمانەی داو بە خێرایی ئاوا بوو.

- تێناگەم!
- هەڵبەتە...

مێردەکەی بەدەم ئازاری دەروونەوە خەفە بوو... بە دوو قوڵی مانەوە. ئەو خۆی گێل کرد. ئارەزووە هەراسانەکانی بە بەنجی نمەك سڕ کرد. نیگای کاشییەکی هەڵدەلوشی. سەروو خوار،

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

راست و چەپ ژماردنی. حەوت بە نۆ. ناخی خۆی یاخۆ بوو... دەبێ لایەك بم. یان پرسیار یان وەڵام، لەم عەدەمییەتە! ئەدی ناکرێ هەم پرسیار و هەم وەڵام بم!.

– چەند دەکات!؟

ئەویش هەر وەستا. لەش و لاری پەیکەر ئاسایی، بە ئاشکرا بانگی ئەمی دەکرد.

– وەرە پێشەوە

– نا، ناتوانم. بۆ؟!

– من پیشلە نیم...

– پۆلا دەناسیت

– کام پۆلا؟!

– منداڵە رۆژنامە فرۆشەکە.

– بەڵێ... بەڵێ...

– خزمتە؟!

– بۆ؟!

– هەروا...

هەستی شەشەم، خەیاڵ زۆر لاپەرەی بۆ هەڵدایەوە. هەڵبەتە پۆلای هەرزەکاری رۆژنامە فرۆشی قەلەندەرو هەژاری دەناسی. دەشزانێت چۆن کوژرا... چۆن بوو بە جۆگەلەو هەردوو کەناری بوون بە نەیجەستان و لەگەڵ بچوکترین شنەدا، ئاوازی ئەفسونانی بەدەم باوە دەداو..

خۆتان لە چوار ریانەکەی نێوان ژووری میوان و ئاشخانە و هۆڵ و ژووری نووستن دا لە بیر کردبوو. بێ ئەوەی لە دەسەڵاتی خۆتدا بێ، چاوی نەوسنت دوا کاشی ژووری نوستنی بەسەر کردەوە.. بە درێژی بیست و بە پانی دە کاشی بوون، لە دڵی خۆتدا دەتگوت: زۆر گەورەیە...

لەخۆت دەپرسی:

– بۆ؟!

– ٢٠× ٢٠= ٤٠٠ سم

– باشە

– ١٠× ٢٠= ٢٠٠ سم

– ئێ زۆر گەورە نییە

– بۆ گەورە نییە.

– ٢× ٤= ٨ م

– هەشت مەتر. جێگەی بیست ئاوارەی لێ دەبێتەوە. زۆریش بە ئاسانی.

– بەلام بۆتی دەسەلمێنم کە گەورە نییە.

– چۆن؟!

چونکە قەوارەی تینووی ئێمە. گەلێك لە هەشت مەتر گەورەترە

– ئافەرین.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

چوونە ژوورەوە. تۆ، ئەوو ئۆخەی ئەو. تۆی... سێ کەرەتی بانەوبانی یەك ئاودا هەر تێرتان نەخوارد... ئەویش لەولاوە خەوی دەبینی (گێلاس گیان... خۆشم دەوێی بڕوام پێتە هاوڕێکانی من هەموو سەگن لێیان ناترسم.. خزمەتیان بکەو هیچ سڵ مەکە... کە تەواو بوویت، کێشاتەوە، بەر لەوەی بیکێشیتەوە، ئۆخژنی ماچێکی قووڵ دوا دەمارەکانی لەشی بەسەر کردیتەوە... لە پڕ راپەڕیت.. تۆمەز یادگارێك بوو لەسەر شاشەی بیرەوەرییەکانت لێ دەدرایەوە، چاوت گێڕا، ئەملا، ئەولا، بەرانبەرت... خەمی گەورەت ئەوە بوو دوا چیرۆکت دنیای رووناکی نابینێ...جا بۆ نەیبینێ. بیخە سەنوقی پۆستەوە، بە ئەدەرسێکی نادیار! بۆ شوێنێکی ونی بنێرە گرنگ نییە.

دەقاو دەق روانیتە بەرانبەر، هەروا پۆلە ماچ بوو، لە گۆلی لێودا غەرق دەبوون و بێ ئەسەر و شوێنەوار.. لە دڵی خۆتدا دەتگوت: چۆن دڵیان دێت ئەم ناسکە ماچانە بنێژن؟ ئاخۆ زندوو دەبنەوە؟

بەرانبەرت لە خۆ گرت، تۆ دەبوویت بە پرسیارو ئەو دەبوو بە وەڵام. دیارە پێچەوانەش پێچەوانەیە.

–بەڵێ زندوو دەبنەوە. هەموو ناشتنێك ئامادەبوونە بۆ لە دایك بوونەوەیەکی دی.

– دەی سا زندوو نابنەوە.

– بۆ؟

– چونکە کێوی لەزەت سەختە... ئارەزوو یەك کەرەت دەیگاتێ و گیان دەسپێرێت.

– تێناگەم!

کێوی لەزەت و گیانی ئارەزووش، لەوە چڕترن هەروا بەئاسانی خۆیان بخەنە باوەشی تێگەیشتنەوە.

– تۆ وەرە سەر چیرۆکەکەت..

– دەواز بێنە.

پەپوولەی چاو رەها بکە، با باخچەی ئەو دەم و لێوە بەسەر بکاتەوە... دەی با ئەو گوڵستانە بخاتە ژێر باوەشێنی باڵەفرکەی کەساسییەوە.. تەماشا، باڵا ناز بەسە شۆڕە بیدا دەکات. مەمکی قوت و تورت. شەڕ بە هوا دەفرۆشێت. چاوی شین و مەنگ، بوو بە مامۆستای رەوتی ئارامی دەریا. دەم و لێوی کەمێك بف خواردوو هەڕەشە لە گەورەترین پاڵەوانی لەزەت و ئارەزوو دەکات.

ئەوا ئارەزووەکان وەکو حەس حەس هەراسیان لێ هەڵگیراوەو بێ هودە دێن و دەچن... سڵ دەکەنەوە، هەڕەشەکە لەوە گەورەترە بوێرن توخنی بکەون... نەخێر وا خەریکە دەستی تەسلیم بوون هەڵدەبڕن... ئەوا دەستیان بە سنگەوە گرت.. هەموو سواڵی یەك ئاوڕدانەوە، بگرە دزە نیگایەك دەکەن..

وەرە تۆ لە هەموویان چاکتریت..

بۆ؟!

واز بێنە، لای کەس دەنگ مەکە، بیخەرە جانتای چیرۆکەکەتەوەو دای بخە!

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ئەدی لەوە دوا؟!

بێ سڵ کردنەوە، فڕێی بدە دەریای سپی ناوەڕاستەوە.

بەچی دەچێت؟!

بەلای کەمەوە ناکوژرێ.. مەرگی خۆی نابینێ.

ئاخر کەس نایخوێنێتەوە.. نە خوێندنەوەی، خۆی لە خۆیدا مەرگە.

– با، دەخوێنرێتەوە.

لێی تێ ناگەن.

بۆ؟!

بە کوردی نووسراوە!

کوردی!

بەڵێ.

باشە کوردی، پاسەپۆڕتی نییە؟

با

کامەیە

خەمە!

زەردەخەنەیەکی تاساو، تەمی سەرچاوەکانی بە ئاستەم ڕەواندەوە.

زۆر چاکە، بە چاکیش دەخوێندرێتەوە.

ئاخر کێ؟!

شەپۆڵ، چونکە شەپۆل زمانی خەم لە هەموو زمانێکی دی چاکتر دەزانێت.

سەرت هەڵبڕی، ئاهێکت پێدا هاتەوە. ئەو لە شینایی ئاسماندا بەبێ تاقەتی لاپەڕەکانی فەرهەنگی نهێنی هەڵدەدایەوە. گەیشتە لاپەڕەی (١٣)، تۆی بینی. بزەیەکی پڕ بەزەیی پێ بەخشیت. دڵت بەخۆت سووتا. ویستت بگری، ویستت پێبکەنی، لە خۆتت پرسی:

ئەرێ گریان لە پێکەنین تێدەگات؟

ئەی بۆ پرسیارەکە ئاوەژوو ناکەیتەوە.

قەیدی چییە!

.... ئەرێ پێکەنین لە گریان تێدەگات!

ئاسمان گەورەیە، نابڕێتەوە. ئەویش لاپەڕە سیازدە داناخاتەوە. دەیەوێ بە شنەیەکی فێنك و ئاستەمت بناسێنێ. تۆش وەکو منداڵ گڕو دەگریت. پێیە وردە ناسکەکانت لە عاردی دەخشێنێت. زرینگەی پاوانەکانت کاروانی ئومێدی دایکتی ڕادەگرتەوە.

کاروان لە شوێنی خۆی وەستا

خۆت پێ نەگیرا. لێت پرسی.

– بۆ لەم لاپەڕەیە ناپەڕیتەوە؟

بەلەمێکی نامۆی فرمێسك، خۆی دابووە دەم وردە شەپۆلی دەریای چاوە شینەکانییەوە

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

من چیرۆکم خۆش دەویٚ!

مەبەستت چییە؟

کە دانیشتبووی قەڵەمەکەی دەستت، ناوکی چیرۆکێکی دەبڕی. بێشکەی کاغەزیش باوەشی بۆ گرتبووەوە، مامۆستای وشەش خەریك بوو ناوی لیٚ دەنا...

چۆنت زانی؟

چونکە من خۆم چیرۆکم.

ئیٚ چییە؟!

- چیرۆك، چیرۆك دەناسیت؟
- ....
- ئەریٚ پرسیارێك؟

فەرموو.

باسی منت کردبوو.

- جا کردبێتم یان نا، چی لە مەسەلەکان دەگۆڕیٚ؟!
- دەزانی چی؟
- چی؟!
- دایکی ژیان هەرگیز روویەکی خۆشی نەداومەتیٚ!

واتا نازو و رووی خۆشت لە چیرۆکێکی من دەویٚ؟

زەردەخەنەیەکی هەتیو، دەستی بە قژی ناخی هەڵقرچاوی دا هێناو سەری خۆشحاڵی لەقاند.

- ئەوەم لەگەڵدا دەکەیت؟!
- ئاخر چیرۆکی من ناخوێندرێتەوە!!
- وا مەڵیٚ... زۆر چاکیش دەخوێندرێتەوە!
- چۆن.
- جاریٚ تۆ بە چ زمانێك دەنووسیت.
- بە زمانی کوردی! نا ببوورە بە زمانی خەم.

گەشایەوە، نیگایەکی خێرای بەدەوری خۆیدا گێڕا. جگەرەیەکی داگیرساند. تۆپەڵە دوکەڵی مژی یەکەم، بەچاو تروکانێك لە ناخی سییەکانیەوە هاتە دەریٚ. وەکو کاژە هەورێکی تەنك بەری مانگی رووی گرت. بەدەستە ناسك و خرپنەکەی، بە دەستی چەپی دوو کەڵەکەی رەواندەوە.

- چاکترین زمانە!
- چۆن؟
- گەورەترین جیهان لیٚی تیٚدەگات و دەیخوێنێتەوە.

بە شەرمەزارییەوە گوتت:

- من ئەو جیهانە ناناسم.
- ئەدی چۆن بۆ ئەو جیهانە دەنووسیٚت؟!

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- من!
- بەڵێ..
- من بۆ کەس نانووسم!
- کەواتە نووسەر نیت؟!
- نازانم.
- نازانم، خۆی لە خۆیدا نووسینە.
- گریمان وایە، ئەدی کێ دەیخوێنێتەوە؟!

پێکەنی و:

- شەپۆل!!

نیگای مەلوولت تێبڕی. بە هەمان نیگا وەڵامی دایتەوە... نیگاکانتان ئالکاوی یەکدی بوون:

- ئەدەرسەکەتم نادەیتێ؟
- بۆ چییتە؟!
- هیچ.
- کەواتە بنووسە: گۆی زەوی، بە دەستی خا چیرۆك بگات.

فرمێسکێکی هێشتا نەڕژاو، داوای ئەدرەسەکەی لێکردیت.

- بنووسە، جیهانی چیرۆك، بە دەستی نازانم بگات.

پاشکۆی وشەکان، بە پەلە خۆیان گەیاندە سەر شاشەی لێوی

- چیرۆکەکەت نووسیوە؟!
- نەخێر...
- دەی نووسیت؟! لە بیرم نەکەیت؟!
- ....
- (جوانترین چیرۆك ئەوەیە هێشتا نەنووسرابێت).

*　　　*　　　*

کاروان هەر چەقیوە، کاروانە کاروانە، کاروان بۆ وابێ هەست و خوستێ؟!

- رۆڵەم، کوڕی شیرینم، بۆ نامناسیتەوە بۆ لێم نەبانی؟!
- هەقی خۆمە.
- بۆ؟!
- چونکو تۆ منت لە فەرهەنگی ناسینەوەدا سڕییەوە!
- چۆن!؟
- ئەگەر منت بناسیایە، هەرگیز لەخۆتت دانابڕیم؟
- لە دەسەڵاتی مندا نەبوو!
- منیش یەکەم کەس تۆم ناسی. یەکەم جاریش بە تۆ نامۆ بووم.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- (ئاخ یەکەم جار، خۆزگە هێندەم دەسەڵات دەبوو، یەکەم و یەکەمجارم لەسێدارەی نەبوون بدایە..)

دیسانەوە پێیە ناسك و وردیلەکانت لەعاردی خشاندەوە.زرینگەی پاوانەکانت.. شەدەی نامۆیی لە دەوری سەری دایکایەتی دایکت دەئاڵاند.

- دەڵێی چی؟!
- بە خوای لەزەتەکانت دەسپێرم!
- چیتر؟
- هیچ!
- بەڵام ئەم قسانەت بیر نەچێتەوە

کە کاشی خاڵخاڵ دەبینیت، ئارەزووە نەوسنەکانت، دەمەزەرد دەبنەوە. چوونە ژوورەوە. تۆ ئەو، ئەو تۆی سێ کەرەتی بانەو بانی یەك ئاوداو هەر تێرتان نەخوارد ئەویش لەولاوە خەوی دەبینی. (گێلاس گیان خۆشم دەوێی. بڕوام پێتە.. هاوڕێکانی من هەموو سەگن، لێیان ناترسم... خزمەتیان بکەو هیچ سڵ مەکە.. کە کێشاتەوە، شپڵەی ناو لنگی تەڕ، شیوەنی بۆ ئەنجامی نەزاو دەکرد.

تاس بردیتیەوە.

- بەڵام ئەم قسانەت بیر نەچێتەوە!
- من وەکو تۆ نیم.
- چۆن؟!
- ئەو دوو جار سوار بوو، من یەکجار.
- ئەمە ئەوپەڕی ترسنۆکییە.
- چۆن؟!
- مرۆڤ دەبێ بە جەرگ بێ. خۆی ئەنجامی کارەکانی هەڵگرێ تۆ دوو بە یەك تاوانباری!
- چۆن؟!
- یەکێکی دیشت کردووە بە شەریکی تاوانەکانت!

بە جاریێ وڕ بووی. گێلاس، زلەیەکی ئەسپایی لێدایت:

- ئەوە چیتە؟
- هیچ
- توخوا
- بەچاوی تۆ هیچ

چاوت بڕییە بن میچەکە. گیانی خا چیرۆك بە ئاسمانەوە سەمای دەکرد و بەمە دڵ خۆشی خۆی دەدایەوە:

(ئێستا لە چمکێکی ئەم جیهانەدا، ئەو دەگری. بەبێ هۆ دەگری).

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

چاوەکانت ئەبڵەق بوون. لێوەکانت تەتەڵەیان دەکرد. نیگای گێلاس بزاوتی لێوەکانی لە قافدا گرتیت.

- **ئەدی ئەمجارەیان؟**
- **چی؟**
- **دەڵێی چی؟**

(ئێستا لە کونجی شەودا کەسێك پێ دەکەنێ، بەبێ هۆ پێدەکەنێ، بە من پێدەکەنێ).

١٩٨٢

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

كۆچ

ئێوارەیەكی ئاساییە. هەت وەوا ڕێبوارێكی ماندوو بەرەو كەل دادەكشێ. هەموو شتێك لەبەر چاوت ڕەنگ و دەنگی كۆچە، چ كۆچێك؟! لە نێو بزاڤێكی خێردا بەگشت لایەكدا ڕەو دەكەن. بەسەر یەكدا پێچ دەخۆن و بەرەو ئاسمان هەڵدەكشێن و هەڵم ئاسا لە سنووری چاو ئاوا دەبن. ساتی هارمۆنی ڕەنگ و هەست لەگەڵ ڕەوت و ڕیتمی زەماندا تێكەڵ دەبن و تاوێرە سەخت و لەسەر یەك هەڵنشتووەكان دەلاوێنن.. تاوێرەكان دەڵێی تەراتێنی پتر هەڵكشانیان هەیە. هەر تاوێرێك لە ژێر قورسایی ئەوی دی دا دەنكێنێ. گەر كەسێك لێرەوە بڕوانێتە ئەم تاوێرە سەختانە، تۆزێ ورد بێتەوە، چاوی هەست ژیر بكاتەوە لەوانەیە هەست بە خاوی بزووتنەوەی زەمان لەم شوێنەدا بكات، چەشنی هەڵكەوتنەكەیان هاوار دەكا.

بریسكەی تاوێرەكان –پاش شۆردنەوەیان بە تاوە بارانێك– پانۆرامایەكی كەم وێنەی سروشت دەنوێنێ. هەموو دەمەو ئێوارەیەك هەست بە هەناسە دانی ئەم تاوێرە بۆرانە دەكەیت. وەك بڵێی بیانەوێ بەسەرتا بدەن و هەناسەت لەبەر بڕن. لەسەرەوە دەنواڕیت، دۆڵێكی باریك و بێ كۆتایی، بێ كۆتایی وەك ژیان، خۆی بە دیدەت دەسپێرێ. خانوچكەی پەرپوت بەم بەرو بەوبەری دۆڵەكەوەو بەقەد پاڵەكانەوە، مەل ئاسا بە شاخەكانەوە هەڵنیشتوون و هەڵكوڕماون. جۆری هەڵكوڕماندنەكەیان سەدای كۆچی قەتارچیانی نا ئومێد، بە گوێچكەی بینەر دەبەخشن. ئاخۆ بە ڕاستی مەلن! ئەدی بۆ بەم شوێنە سەختانەوە گیرساونەتەوە؟! ئەگەر باش زەین بدەی، ناو بە ناو لەدەوروبەری خانووچكەكانەوە هەندێ تارمایی بەدی دەكرێن. ئەگەر پەلەت بێ و بتەوێ زوو لە دۆڵەكە دەربچیت ئەوا تارماییەكان وەكو تەلاشە بەرد دەنوێنن. خۆ ئەگەر شەوت بەسەردا بێت و بە شەوارە بكەوی ئەوا باعەی مەڕو بەرخەڵ، هەو هەوی شوان، حەپەی سەگ، سوكنایی بەغوربەتی ناخت دەبەخشن و بۆ لای خۆیان بكێشت دەكەن.. خەڵكانێك دەبینیت، بە پیرتەوە دێن، زۆر لە باڵندە دەچن، بەڵام واشەی ژان و شەكەتی و ڕەنج بێوەری چنگی لە ناخیان گیر كردووە، هەڵوەستەیەك دەكەیت، لەولاوە پیرەمێرێك، یا پیرەژنێك، یا كوڕیژگەیەك، یا كچۆڵەیەك بە پیرتەوە دێت. حوزن و ماتەمێكی خۆڕسك تێكەڵ بە ڕوو خۆشیانە.

ئەو ئێوارەیە هەر خۆت بوی. لە خانوچكەكەی پایینی دۆڵەكەدا گیرسایتەوە، بەڕێكەوت ها! تروسكایی قوتیلە چرایەك بكێشی كردیت. كپی دۆڵەكەو خامۆشی شەو سامیان گران بوو، هەنگاوەكانتیان شل كرد. چەند جارێك وێستایت، زەینی بەردەم خۆت دەدا. تاریكی شەو، كێوەكانی هەڵلوشی بوو. نەخێر وەستان بێ سوودە، گەڕانەوە مەحاڵە. تەنیا ڕێگای چوونە پێشەوەت بۆ ماوەتەوە، ڕەنگە ڕەوتی ژیانیش هەر وابێ.. هێواش هێواش ڕێگاكەت بەردا، بە قەد پاڵەكەدا هەڵگەڕایت. كە لە خوارەوە بۆ سەرێ دەڕوانی وا هەست دەكەی ڕێگایەكی كەمت لە بەردەمدایە، كەچی... هەر ڕۆیشتیت، تفەنگەكەت لێ بوو بەبار، خۆت تفەنگ فڕێدان... لەلایەكی تریشەوە تاقە هاودەم و هاندەرت بوو: دزێ، ڕێگرێ، چەتەیە، جانەوەرێ.. گەیشتیت، چەند

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

هەنگاوێکت مابوو بگەیتە خانووچکەکە، تارماییەك بە پەلە بەرەو خانووچکەکە چوو. تۆ بڵێی لێت ترسابێ! دەنگێکی ناسك و پەشۆکاو لە گوێچکەتدا گیرسایەوە:

– زەلامێك لەبەر ماڵماندا وێستاوە!

– ئەدی بۆ نایەتە ژوورەوە!؟

– نازانم.. رەنگە، د..ز..بێ.

خەم دایگرتیت، بەو شەوە ئەو بەستەزمانەت هەراسان کرد.

کۆکەیەکت کرد.

– ماڵێ، خاوەن ماڵ.. میوان ڕادەگرن؟

دەنگێکی کەرخی ئافرەتانە لە گوێچکەتدا گیرسایەوە.

– میوان بەخێرێ.. میوان خۆشەویستی خوایە..

دەرگایەکی شەق و شڕ ترازا، کزە تیشکێك بەر دالآنی خانۆچکەکەی روناك کردەوە. دوو تارمایی بە جووتە هاتنە دەرەوە:

– فەرموو برا بەخێرێی.

تفەنگەکەت لەشان داگرت. سەرت دانەواندو چوویتە ژوورۆچکەیەکەوە، دانیشتیت. نان و چاو ژاژیت خوارد. سەرت سوڕما، باشە ئەم ماڵە هەر ئەم دایك و کیژەن؟! جا کێ دەڵێ هەوێ نین! ئەدی ئەوە نییە لەم ولآتەدا هەر کچۆڵەی چواردە ساڵەو بە دەست حاجی هەشتا ساڵەوە دیلە. بۆ وا سەیرت دەکەن؟ ئەدی تۆ بۆ وا سەیریان دەکەی؟! رەنگە کەسانی نائاشنا بە یەکدی لە هەموو دنیادا هەر وابن!

– لە قسوورمان عەفوکە رۆڵە.. نانەکەمان نانی خەجاڵەتییە.

– خوا نەیبڕێ پورێ گیان..

سفرەکەت لەگەڵدا کۆکردنەوە. ئافرەتە منداڵکارەکە پتر سەرنجی دەدایت. ئاخۆ دەترسا! یا بۆنی پیاو..

– ئا بەستێ گیان چۆڕێ ئاوی خواردنەوە بێنە، ئەوە چییە بۆوا حەپەساوی؟

تۆ بڵێی لەگەڵ تۆی بێ؟! بڵێی بڵێ بۆ واسەیری کیژەکە دەکەی؟ نەیەتە قسان و بڵێ: پیاو نابێ نمەك حەرام بێ.

بەڵام کوڕم دەوێ خۆی بگرێ و سەیر نەکا. بەستێ هەر خۆی بەستێیە! میانە باڵا، گۆشتن، مەمك لە سوخمەی کراسا جەڕیوو، خەناوکەو مێخەکبەندی بە شیلانی سووری درشت قوبە کراو، لە دەوری ئالآو، سمت و کەفەڵ لە شەرواڵی پیاوانەدا چەسپ، زوڵفی بە پێچ و ئەڵقەی جارجار بە سەر کولمی ئالآ لەرزان، چاوی رەشی خومار، برژانگی درێژی سەر نووك هەڵگەڕاو..

– بەستێ تۆزێ چاش بکە چاپەستەکەوە.

خەم و پەژارەیەکی قوڵی هاوتای ژیان لە سیمای بەدی دەکرا. بۆنی خۆشبەختیەکی شاراوە لە دەنگی دەهات، خۆشبەختییەك کە تاقە داوێکی باریك بەدیمەنی ڕێبوارێکی نا ئاشناوە گرێ دەدا، وەك بڵێی وردە وردە و بەبێ خشپە لەلایەکەوە بۆ لایەکی تری بەرێ..

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بیرەوەری کەوتنە کەرویشکەزێ، دیمەن و شێوە، روخسارو وێنە، ماڵەکەتان، گەڕەکەکەتان، ئەو پەنجەرانەی زۆر جار، ناوت، دەنگت بەسەریانەوە هەڵدەواسی، ئەو دەرگایانەی هێشتا هەنگاوە هێواش و خێراکانتی فەرامۆش نەکردوون، هەنگاوە سست و قورسەکانی ئاخرو ئۆخری شەوت، دیواری ماڵە کۆنەکەتان. درزەکانی قەد دیوارەکە. هەر ئەوەتا بانگت لێ ناکەن، لە سوچێکەوە بۆ سوچێکی دیت دەبەن. عەسرە کوڕی ژنانی بەر دەرگاکەتان. گەمەو شەڕە منداڵی مەیدانەکە. دەنگ و بانگی پاقلە فرۆش و لۆبیا فرۆش و شەکەرات فرۆشەکان دەژنەوی. فیکەی هەرزەکارێکی شیك پۆش بۆ سواڵکردن یا زەوتکردنی بزەی کیژە مەکتەبلییەکی درەنگ لە مەکتەب گەڕاوە... شەرمی کیژۆڵەیەکی پڕ سۆزی گورج رۆ، ورشەو لەرەی کەوا قەدیفەکەی، پەردە لە رووی بەشێکی شڵەژانەکەی هەڵدەداتەوە. قاقای سەرخۆشێکی سیامەستی وەستاو لەبن دارتەلێکی ئەلەتریکا دڕ بە کپی شەو دەدات.

خوانەکا بیرەوەری سەری بکرێتەوە، ئیدی وەکو دەنکە تەزبیح بە دووی یەکدا دێن، ئەوەتا لەلایەکی دییەوە جموجۆڵی بەیانی رۆژێکی نوێ، بەبەر دیدەی خەیاڵتدا تێدەپەڕێ. بانگی بەیانی لە بڵندگۆی سەر منارەی مزگەوتەکانەوە، گەڕەك و بان لە باوەشی خەو دەردێنێ. کرێکار، کارگوزار، کاسبکار، پاقلەفرۆش و نۆکاو و لەبلەبی فرۆش. دەنگەکان هێدی و ئارام پاشماوەی خەواڵویی دەتارێنن. جموجۆڵێکی میکانیکی کپ و بێ خشپە. رۆژباش و سڵاو دەبەخشرێتەوە، ئافرەتان لە پشت دەرگاو لە درزی پەردەو کوللەوە سەردەکێشن، رووی خۆش وەکو خەون، چاوانی تێر خەو دەکەونە گەشت، قژی ژاکاوی لە بۆنا هەڵکشاو، خۆی سازدەدا کە تاوێکی دی ئاڵکاوی شانە بێت. کراسی هاودامانی شەو، ناسك و تەنك و دەڵب، جار جار تاژوور زرانی هەڵکشاو پەردە لە رووی رازێکی زانراوی لە وتن نەهاتوو هەڵدەدەنەوە. گشت شتێك لە نێوان زاوزێی بیرەوەرییەوە دەبینرێ، ئەو بیرەوەرییانەی لە نێوان سنووری کاری شۆڕشگێڕی و خەون و ئاواتی دیداری عەزیزاندا دێ و دەچێت، جغزێکی جیاکەرەوە نابینرێ، هەموو بابەتەکانی تێکەڵن.

بەستێ بە قۆرییەکی لە دوکەڵا رەش هەڵگەڕاوەوە هاتە ژوورەوە. لە پاڵ ژنە سەرەکەدا دانیشت. ئاوی لە پیاڵەکان وەردا، چایەکی بۆ ژنەکە دانا، چاکەی بە سینییەکەوە بۆ تۆ دانا. سەری هەڵبڕی، بزەیەکی نیوەچڵ کەوتە سەر لێوانی و خێرا ئاوا بوو. بزەکە ناخی سمیت، دڵت داخورپا، هەستت کرد هەموو لەشت داغ دەبێ. خەیاڵ بردیتیەوە، بەستێ سەری وەپەنا گوێی ژنە ناو شتێکی بە گوێیدا چپاند. چایەکەت بیرکەوتەوە. دەستت بۆ چایەکەت برد، پیاڵەکە قلپ بووەوە چایەکە رژا، هێندەی دی پەشۆکایت. ژنەکە گوتی:

– دەی گوێ مەدەیێ. چا شیرینیە!

هیچت نەگوت، دەنگی ناسکی بەستێ وەئاگای هێنایتەوە.

– چەند ساڵە پێشمەرگەی!؟

نەهەقی نییە، هێندە پەشۆکاوو حەپەساوی، دەڵێی دوو رۆژە چەکت هەڵگرتووە.

بە دەنگی گیراوەوە گوتت:

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- پێنج ساڵە.
- دیارە خەڵکی ئەم ناوە نیت؟!
- نەخێر خەڵکی کەرکووکم..
- ئەدی بۆ بەتەنێی؟
- لە هاوڕێکانم دابڕاوم ڕێم هەڵە کردووە.

بە خۆتدا شکایتەوە، دەترسایت وا هەست بکەن ترسنۆکیت، شلە شاریت، لە ترسی شەڕ خۆت دزیوەتەوە، بۆیە خێرا گوتت:

- نازانم چۆن پێیان بگەمەوە؟
- نیازی کوێتان هەبوو؟
- نیازی ئەو دیومان هەبوو، دەچینە همیدادی برا پێشمەرگەکانی ئەو دیومان.

بەستێ چایەکی دی لە بەردەمت دانا، بزەیەکی بە رووتادا، وەك بڵێی بە شۆخییەوە پێت بڵێ: ئەمجارەش نەیرێژێ کاکی گەرمیانی!.

سەرت داخست، کەوتیتە تێکدانی چایەکەت، سەرت هەڵبڕی:

- پورێ پرسیارێ بکەم عەیب نییە؟!
- پورێ لە دەوری سەرت گەڕێ بۆ عەیبە؟
- تۆ ناوت چییە؟

بە نەرمە پێکەنینێکی ئارام بەخشەوە گوتی:

- جا نێوی منت بۆ چییە بە کارەکەرت بم؟
- لەبەر ئەوەی زۆر لە دایکم دەچیت.

– خوا لە دایکی خۆت نەستێنێ... ئامان–ی کارەکەرت.

سەرت داخست، هێدی هێدی ئارام بوویتەوە. شەرم و غوربەتت کەم کەم دەڕەوەییەوە. ئێستاکێ لەم کوختە بەردینەدا گیرساویتەوە. کە گەیشتیتە ئەم ناوچە شاخاوییە، هەستت دەکرد لە نێو بەردەکانەوە هەڵقولاون، لە نێویانا گەورە بوون و ئێستا یاخی بوون و رەو دەکەن. بەردەکان قڵیشانەوەو ئێوەیان هەڵهێنا، دڵتن بە چەکەکانی شانتان خۆشە. رێگای سەختتان بڕی. شاخ، هەوراز و نشێو، گوند بە گوند و ئاوەدانی بە ئاوەدانی برسیەتی و ماندووبوونیان هەڵدەمژین. لەنێو تاوێرو لە پاڵ بەردەکانەوە هەڵدەقوڵێن و بە درزە خۆتان بە بەشێکی تری نیشتماندا دەکەن.

سەرت هەڵبڕی، بەستێ چاوە درشت و رەش و مەنگەکانی تێ بڕی بوویت، پورە ئامان وەنەوزی دەدا. بەستێ سەیرێکی ئەوی کرد و بزەیەکی ناسکی کرد... کچێتی؟! گونجان و هۆگرییەکەیان..

- باشە پورە ئامان بۆ پیاوتان لە ماڵ نییە؟!

راچڵەکی:

- شەیتان بە نەحلەتی خوا بێ... دەڵێی خەوی مەرگمە. دەم و چاوی هەڵگلۆفت:
- فەرمووت چی رۆڵە؟

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- دەڵێم پیاوتان دیار نییە.

چاوت داخست، وا هەست نەکات نیازت خراپە!

- پیاوەکەم چووە بۆ ئەو دیو، بۆ دیدەنی کیژەکەمان، ماڵی لەو دیوە. هەر بە منداڵی لە کوڕە مامەکەی خۆی مارە کرابوو. کوڕەکانیشم ژنیان هێناوەو ماڵیان جیایە.

نیگایەکی پڕ لە سۆزی بەستێی کردو: هەر ئەم چۆلەکەیەم ماوە. ئێمە عادەتمان وایە... هەر زوو کچمان بە شوو دەدەین‌و ژن بۆ کوڕانمان دێنین... وا چاترە، درەنگ دادەکەون.. ئیدی هەر کە ماڵیان پێکەوەنا جیا دەبنەوە. وا باشە دوورو دۆست.

باشە پورە ئامان کەسێك نییە، بەیانی زوو لەگەڵما بێت، تا دەمگەیەنێتە هاوڕێکانم؟

کۆکەیەکی کرد:

- جا کەست بۆ چییە بە قوربانت بم. هاوڕێکانت ئەم عەسرە بێرەدا تێپەڕین، ئەسەح ئەوشۆ لەمیوانخانەکەی سەر شاخەکەی پشتمانەوە لایان داوە. سبحەی زوو نانت بۆ دەپێچمەوە و تا دەرەوەی گوندی دەگەڵت دێم. بەکوڕی خۆم بڵێم، ڕێبواریش دایمە لە هاتووچۆدان، دەگەڵ خەڵکی ئەودیودا خزم و ژن و ژنخوازین...

تەواو گەشایەوە. پتر هۆگریان بوویت، لەگەڵ ئارام بوونەوەتا، هەستت بە ماندوێتی دەکرد، حەزت دەکرد زوو بخەوی تا بەیانی زوو هەستیت و بە هاوڕێکانتا بگەیتەوە. لە کوێ بخەوی؟ سەر دێنی و سەر دەبەی هەر ئەم ژوورە ، بڵێ ئەم کونە گورگەیان هەیە...

- هەر ئەم ژوورەتان هەیە؟!

- بەڵێ.

- باشە...

وەك چۆن هەندێ جار گولیلکە کێویلەیەك بۆ نیو نەخت خەزانی پیاز لەبەر چاو دەسڕێتەوە، بزەیەکی کێویلەی عەمر کورتیش ڕژایە سەر سیمای ژاکاوی پورە ئامان و:

- دەزانم چ دەڵێی... نا کوڕی خۆم، بە قوربانت بم، چت خەم نەبێ... پێشمەرگە بۆ کوردان مەحرەمە.

پێکەنین و گریان لە ناختا کەوتنە زۆرانبازی..

- ئاخر من دەبێ ئێشك بگرم. پاسەوانی خۆم و ئێوەش دەکەم.

زۆر بە هێمنی گوتی:

- ئێشکی چی کوڕی خۆم... پێشمەرگەکانی سەر چیا ئێشکان دەگرن.. ئەگەر دڵیشت ئاو ناخواتەوە، ئەوا تفەنگەکەتم وێدە ئەمن ئێشکان دەگرم و تۆ ئیسراحەت بکە.

چۆن بتوانی تفەنگەکەتی بدەیە دەست! بەڵکو تەماح بیگرێ و ... تەماح زاڵمە، هەندێ جار پێوەندی دایك و فرزەندش پایەماڵ دەکا.. نا، نا... نابێ ئەم کارە بکەی، یەك بۆ یەکتر دۆزەخن، نە تۆ لە گڕی ئەوان، نە ئەوان لە گڕی تۆ دڵنیان...

پاش چەندو چوونێکی زۆر لەسەر ئەوە ڕێککەوتن کە دۆشەکەڵەو پەتۆیەکت بدەنێ و لە تەنوورخانەکەدا بخەوی...

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

*   *   *

لەسەر جێگاکەت راکشایت، بوویت بە بەشێك لە تەنورخانەکە، خەوت لێکەوت: شەرواڵە پیاوانەکەی فڕێ دابوو، پشتێنێکی شل و مل هێندەی دی سمت و کەفەڵی بەرجەستە کردبوو. حەزی دەکرد و نازی دەکرد، بە جارێ ئاڵۆشت تێکەوت. دەستیت گرت و بە توندی راتکێشا. قریشەکەیەکی سووکی کرد. باوەشت پێدا کرد، هەردوو دەستت لە قەدی توند کرد، گوشیت بە خۆتەوە هەناسەی گەرمتان تێکەڵ بە یەکدی بوو. سێ چوار موچوڕکت پێدا هات...

– رۆڵە، کاکی پێشمەرگە.

چاوت هەڵبڕی، بەیان لە ئەنگوتندا بوو، پورە ئامان بە توێشە بەرەیەکەوە بە دیار سەرتەوە وێستا بوو. دانیشتیت، دەم و چاوت خستە نێو هەردوو لەپتەوە، هەستت بە شەرمەزاری دەکرد... تاقمەکەت بە پەلە خستە سەر کۆشت. چاوت هەڵگلۆفت و... بە پەلە تاقمەکەت بەست و، تفەنگەکەت کردە شانت، توێشە بەرەکەت لێ وەرگرت. هەر چەندە هەوڵتدا لەگەڵتا نەیەت و ئەو زەحمەتەی نەخەیتە بەر، ئاخری تا دەرێی گوند هەر هات. تا لە گوندیش دەرچوون قسەیەکتان نەکرد. لە کاتی خوا حافیزیدا گوتی:

– ئەگەر بەخێرو سەلامەت لەو سەرەوە، لێرەوە گەڕانەوە سەرمان لێ بدە. ماڵی خۆتە کوڕم.

شاخێکی بەرزی رووتەنت لەبەر دەمدایە، دەبێ بیبڕیت. کە بەسەر بەفرەکەدا هەنگاوت دەنا، خرمەخرمی بەفرەکەی ژێر پێت، غوربەتێکی سەیری لە ناختا بەرپا دەکرد. لەگەڵ هەر چەند هەنگاوێکدا ئاوڕێکت لە پورە ئامان دەدایەوە. ئەویش بێ چ ئاوڕدانەوەیەك هەنگاوی دەناو بە دڵنیاییەوە بە نێو بەفرەکەدا پشت لە تۆ دادەکشا. ناو بە ناو کزە بایەکە کۆڵوانەکەی دەخستە سەما. وردە وردە لەبەر چاوت بچووك دەبووەوە، نەتدەزانی ئەو تەنیایە یا تۆ. هەر نەشیپرسی ناوت چییە. جا ناوی تۆی بۆ چییە؟! ناو چ لە تەنیایی ئینسان کەم دەکاتەوە! وردە وردە هەنگاوت دەنا، لە شاخەکە نزیك دەبویتەوە، دوا ئاوڕت دایەوە، پورە ئامان لە چاو ون بوو بوو. ئیدی بە دڵنیاییەوە کەوتیتە رێ. تارمایی و جوڵە لەسەر شاخەکە پەیدا بوو، پێت هەڵگرت، تەواو نزیك بوویتەوە. هەندێ لە هاوڕێکانت ناسییەوە. ئەوە کاك ئاراسە. ئەوەش شێرزادە، هۆوەش سەربازە. سەرت داخست و ملی هەورازەکەت گرت. زومی خەیاڵت کەوتە سەر شەهید و شەهید بوون. شەهیدەکان ناوو کورتەی ژیانیان دەخوێنرێتەوە. رەنگە بۆ یەکەمجار ناویان بە پیتی چاپکراو بسپێردرێ.. شەهید بەرێ دەکەین، رۆژگار تێدەپەڕن، لە بیریان دەکەین، کەممان زۆر کەممان دەنگی خنکاوی، چاوی لەبزە کەوتووی، هاواری نەبیستراوی، ژیانی ئەفسانەیی، دامرکانەوەی کڵپەی ژیانی شەهید بەسەر دەکەینەوە.

– رۆژێ دێ، پەیکەر بۆ هەموو شەهیدەکانمان دروست دەکەین.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

لـه قاقـای پێکـەنینت دا. زوومـی خـەیاڵ بردیتییـەوە بـۆ سـەر گۆڕسـتانەکان. بـەدوای گـۆڕی شـەهیدەکانا دەگـەڕێی، چـپە مێـشکت پـڕ دەکـات. شـەهید، بوونـەوەرێکی ناسـکی لەوەسـف نەهاتووە.

پۆڵە مەلێك بە نزمییەوە بە سەرتا تێپەڕین، باوەڕ ناکەی گەر هەست بە تاڵی مەرگ بکەن جارێکی دی باڵ لێك بدەن. بە یەك ئەندازە ملکەچی هەردوو ژین و مەرگن! کەچی ئێوە ڕێ بە مەرگ دەگرن، بەرەو پیری دەچن. دەبێ ئەمە چ سڕێ بێ! تۆ بڵێی یاخی بوونی موتڵەق بێ! کە شەهید سنووری قورسایی و سەختی شەهید بوون دەبەزێنێ و چی دی ڕێگای دژوار و ئاڵۆز و نیگەرانی ژیان ناگرێتەبەر، لات دەبێ بە خەون و خەیاڵێکی ناسك. تاڵییەك بە حەرەکەی زەمانی تۆ دەدات، حەرەکەیەك هەموو کەس نایبینێت. هەندێ جار وا خەیاڵ دەکەی شەهید کۆترێکی سپی سپییە، بازنەیـەکی سـووری وەك خـوێنی تـازە ڕژاو لـەملی ئـاڵاوە. نازانیـت بـۆ وای دەبـینی! سـەرت داخستووەو هێدی هێدی ڕێ دەکەی. هەست ناکەی هاوڕێت بن! دڵت پێیان ناکرێتەوە، تۆ بڵێی "تـاك" حەقیقەتـە گەورەکـە بـێ! چـار چـییە، ڕۆڵـەی میللـەتی زۆر لێکـراو مەحکومـە بـە پێشمەرگایەتی. کە سەرت هەڵبڕی لە سەرەوە بوویت.

- ماندوو نەبی موحسین.
- بۆ دوا کەوتیت؟!

چایەکەت خواردەوە، توێشە بەرەکەت لە سوچێکا جێهێشت، هەر دەنگەو لە گوێتا دەزرنگێتەوە:

- کوڕینە من مانگا بەکەڵ و ئێوە کەڵەگا، قوربانتان بم دوام کەون، بیرتان نەچێ دەست بە فیشەکەوە بگرن.
- دەبێ بیانکەین بە پۆڕی خوراو.
- ئای ئەمجارەش ڕووی گەرمیانمان سوور بکردایە.
- گەرمیان لە بەنزین نایە..

حەزت دەکرد قاقا پێکەنیت، بەڵام پێنەکەنیت...

*　　　*　　　*

دنیا لێڵە، هەور بە نزمییەوە بەری ئاسمانی گرتووە. شەپۆلی تـەمو مژ خـۆی لـە ڕەوەز و گـەردنی چیاکان دەسوێ. بە هانکە هانك خۆت گەیانـدە پـەنا بـەردێك. موحسینەکەی جاران نیت. دەڵێی دەترسیت! نەکەی، ترس، برای مەرگە... خاوو تەمەڵ.. لەگەڵ دەستڕێژی گوللـەدا پتر سـەرمات دەبێ. گوللـە بەسـەرتا گیزە دەکا. نـاو بە نـاو ڕیزە گوللەیـەکی گڕدار بـە دووی یـەکا دەکشێت و دڵت دادەخورپێ. ڕەشاشچییەکانیان شارەزان! جوانی بـەکار دێـنن. شـەڕ گـەرم دەبـێ، تـەنیا هاژە دەژەنەویت. هەست دەکەیت شەپۆلی سەرما هەر لە جێوە، هاژەکە قووت دەدات، بە پرتـاو خـۆی بە نێو لقی رووتی دار بەڕو و ڕەزی قەدپاڵ و سـەر گردەکانـدا دەکـات. کپـی و خامۆشـی بـۆ چـەند سـاتێك بـاڵ بەسـەر هـەموو شـتێکدا دەکێـشێت، کپـی و بـێ دەنگـی و سـامی گۆڕسـتانت بـیر دەخاتەوە. هاڕەی دەستڕێژو گیزەی هەندێ گوللـەی لاسار پـەردەی خامۆشییەکە دەبڕێ... دنیا

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

تاریکه... شەڕ هێشتا گەرمە. کزە با ناخی بنیادەم دەسمیّ، گێژەلۆکەی بەفر هەڵدەکا. شەڕە... تفەنگەکەت توند دەگریت، لەسەر پێیە، گوێت دەزرنگێتەوە:

– ... لە هاوڕێکانم دابراوم و ڕێم هەڵە کردووە.

بریا ئێستا بەستیّ چاوی لێت دەبوو، بە چاوی خۆی دەیبینی کە ترسنۆك نیت. خۆت لە شەڕ نادزیتەوە، بگرە هەڵمەت دەبەی. خۆزیا دەیبینیت کە چۆن تەقان دەکەی، چتۆ پێشمەرگەیەکی. چۆن بەرگری لە خۆو لە وڵات دەکەی. چۆن قسەکانت بە کردار دەسپێری. جا توخوا نەهەقێتی بە ترسنۆکت بزانیّ! بەستەزمانە وەکو ئاسکی خوێن جماو ئۆقرەی لەبەر بڕابوو، بۆنی پیاو لە کەللەی دابوو. خەریك بوو بێتە ناو چاوتەوە. نیگا خومارەکەی، بزە ناسکەکانی، تاقە ئیشارەتێکی تۆی بەس بوو. وەختیّ دایکی گوتی:

– .. دەی گوێی مەدەییّ، چای شیرینیە.

دەنگی ناسکی ئەو وەئاگای هێنایتەوە، وەك ئەوەی پێت بڵیّ: داوەشێی ئەوەتا ئەو پیرەژنەش باسی شیرینی دەکات.. مەترسە، غیرەتت بیّ و تاقە ئیشارەتیّ...

بەڵام ئاخ بەستیّ! شەرم، شەرم: لە لەزەت و لە ترس و لە زۆر شتی دی گەورەترە! ئەگەر ئەمجارە دەستێکم دەتگاتیّ...

سەرماتە، چەندین دەنگ لە گوێتا دەگیرسێتەوە:

– خوێنی شەهیدان داوای تۆڵەمان لیّ دەکات.
– داوای درێژە پێدانی ڕێگامان لیّ دەکەن.
– پێشمەرگە ئەو شنەبایەیە کە ئاڵای بوونی میللەت دەشەکێنێتەوە.
– سیاسەت دایك و باوکی نییە.
– شۆڕش بیّ قوربانیدان نابیّ..
– من مانگا بە کەڵ و ئێوە کەڵەگا... دوام کەون. بیرتان نەچیّ دەست بە فیشەکەوە بگرن.
– ئەدی کوا؟ نا، نا بەدگومان مەبە. ئێستاش دەیان پارچە قورقۆشمی پێوەیە...
– ... ئاخ بەستیّ... ئەگەر ئەمجارە دەستێکم دەگاتیّ...
– ... پێشمەرگە بۆ کوردان مەحرەمن.

ڕیزیّ گوللەی گڕدار بەسەرتا گیزەی کرد. دەنگەکانی تاراند. سەرماتە پتر دەست لە تفەنگەکەت توند دەکەی. ڕەنگە کەرامەت تاقە هاوتاو هەوێنی ئازادی بیّ. کە مرۆڤ هەستی کرد کەرامەتی پێشێل دەبیّ، لە هەموو ساتیّ پتر قەدری ئازادی دەزانیّ.

هەستایتە سەر پیّ. ئازای گیانت تەزیوە. هەڵوەستەیەکت کرد. بە پرتاو خۆت گەیاندە پەنا بەردێکی دی. خۆت مت کرد. لاقت ڕۆچووە بەفرەکەیا. هەست بە هیچ ناکەیت. چاوت تیژ دەکەی، چاوت قورسە، دەڵێی خەوت دیّ. زەینی بەردەمی خۆت دەدەی. ئەم سەربازە سەر سەختە بێزاری کردووم. دەڵێی بۆ مزگەوتی دەکا. تەمەشا چۆن ئەو ڕەشاشە بەکار دێنیّ! کیّ دەڵیّ ئەویش تاقانەی دایك و باوکی نییە. کیّ دەڵیّ خوشکەکانی ئەویش چاو لە ڕیّی گەڕانەوەی نین. لە پێناوی چیدا ئەمە دەکات؟! تۆ بڵێی ڕووگیری شەرم بووبیّ و ترسی نابێتە لاوە!

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

زات دەخەیتە بەرخۆ. ئەزموونی ئەنگێوەیی خۆت کۆدەکەیتەوە. قۆناغی تفەنگەکەت لەشانت توند دەکەی. لەشت سڕ بووە، زمانت قورسە، قوڕگت وشکە. قامکت لەسەر پەلەپیتکە رادەگریت. پیاوبەو چیدی تەقە مەکە. ئەگەر تەقە نەکەی منیش تەقەت لێ ناکەم. ئەگینا ناچارم دەکەی...

دەستڕێژێکی دوورو درێژ مێشکی هەژاندیت.

- دایکە خەبەر و باس؟!
- نەعمان لە ژێر تەعزیبا مرد... ئەحمەد سەقەت بووە. بورهان ئیعدام کرا.

رق، لە هەموو شانەکانی لەشتەوە فوارەی کرد، لە پەنجەی سەر پەلەپیتکەی تفەنگەکەتدا کۆ بووەوە. پەنجەت پێدا هێنا. رەشاشەکە کپ بوو. خوا بتگرێ خەتای خۆت بوو، ئەگینا بە قەستی کوشت پێوەم نەدەنایت. باوەڕ بکە مەبەستم نەبوو... خوشکەکانت! چبکەم.. من.

مێشکت دەزرنگێتەوە. زەنگی کڵێساکەی گەڕەکی خۆتان بیر دەکەوێتەوە. خەمناك و لە هەمان کاتدا ئارام بەخش بوو، کاروانی خەمڵینی ئینسانی لات بەرجەستە دەکرد.

ئازای گیانت تەزیوە، تەنانەت خەیاڵیشت تەزیوە، ئەوەتا بەستێ بەو گەشییەی جاران نابینی.

تارماییەکی ترسناکە، درێژو باریک، ناو لەپت عارەقەی کردۆتەوە، تفەنگەکەت لە شانت چەسپیوە، لاقت لە نێو بەفرا سڕ بوون، زمانت گۆ ناکات، تینوتە.. دەتەوێ زمان بە لێوتا بێنی. ناتوانی. قامکەکانت رەق بوون. مام هۆمەرت بیر کەوتەوە کە چۆن پارەکە ئەم حەلانە بەدەم بەرگری کردنەوە لە گوندەکەیان، لە نێو بەفرا رەق بووەوە.

١٩٨٦

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

داوەتی کۆچەرییان

ئێستا، ئا ئێستا وام لە تاقە ژوورەکەمدا، ژوورەکەم دەڕوانێتە سەر کۆڵانێکی تەنگەبەر، ئەملام کەلاوەیەکی ویرانەیە، ئەولام ماڵێکی زۆر کپ و خامۆش و بێدەنگ، پێناچێ ئاوەدان بێ. ئاوەدانە، ئاوەدان نییە، کەلاوەیە. ویرانەیە یا بەهەشتی ئاوەدانە، من هەقم چییە. ژوورەکەم سەرو زیادە، بگرە هەندێ جار پێویستم بەویش نامێنێ. بە کاوەخۆ بە ناو ناخی خۆ دەکەوم، ئیدی دنیایەکە نە سەری هەیەو نەبن. ئەوەتام لەوێندەر.

رابردوو هیچ، درۆیەکی کراوە، داهاتوو هیچتر، درۆیەکی نەکراوە. ئێستا،هەموو شتێکەو ئەوجاش ناکاتە هیچ. ئێستا من و ژوورەکەم و ناخم حەقیقەتە هەر موتەڵەقەکەین. ئێمە جیهانین و جیهان ئێمەیە، ئێمەش ماکی هەموو درۆیەکی گەورەو بچووکین. رابردوو وەك باڵندەیەکی کوێری ترساوی پەلاماری پشیلەیەکی برسی، کوێرانە دێ تەپ خۆی بە ئێستادا دەکێشێ:

- هەر بەینی خۆمان بێ، مێشکی تێکچووە.
- حەیف بۆ ئەو کوڕە باشە.
- کوڕە دەبا بڕوا، هەروا بە دەعیەو ڕۆح زلە، دەنا بڕۆ بیدوێنە، حەوت ئەوقاتانت بۆ دەبەزێنێ.
- گوناحە!
- بیست و وچوار سەعاتەی خوا دەڵێی گەمییەکەی غەرق بووە..
- هەقێتی لەم سەردەمە بێ ئامانەدا تەنیاو بێ کەس و غەریب و داماو...

کوڕە دەبا هەر بڵێن، گەردنیان ئازابێ... ئیدی ئەوە خەڵکە خەڵك، بێکارو فزوڵی، خۆ ڕەنگ نییە بە یەکێکەوە یا شتێکەوە بیگرن، تا وردو درشتی لە بنج و بناوان نەکەن، ئۆقرەیان نایە.. کەی ئەم عادەتە خراپانە تەرك دەکەن! دەمێ شێت بووە، تاوێ بە دەعیەو فیزە، جارێ گوناهەو جارێ گەمی غەرق بووە.. دەی سا بە چی غوربەتی خۆ کەوی بکەن!! کوڕە بە خوای غوربەت دەردێکی گەلێ گرانە، ئەمن گریو دەکەم هەر کە غوربەت لەناخی مرۆڤدا چەکەرەی کرد، بنجی داکوتا، ئیدی مەحاڵە ئەو مرۆڤە بتوانێ بۆ ساتێ بێهوری و بحەوێتەوە. نیگەرانی تێکەڵ بەخوێنی دەبێ، نە لە غەریبی هەڵدەکاو نە ولاتێ بۆ خۆی پەسەند دەکا!!

بابە ئێوە بۆچی هێندە نەژنەون، بۆچ دەبێ قسە هەر قسەر ئەنگۆ بێ، چما بەخۆ نازانن جارانیش هەروا بووم! ئیدی ئەم قسە قۆڕانە چییە؟ شێت بووە، بە دەعیەیە، گوناهە، گەمی غەرق بووە!! جارانیش ناوە ناوە ئەم حاڵەم لێدەهات. لە خۆڕا پەستی و وەڕەزی دایدەگرتم. لە هەموو شتێ بێزار دەبووم، حەزم دەکرد کونجێ بگرم و بە تەنێ لەگەڵ خۆدا بژیم، تەنیا بە گژی خودی خۆما بچم، خوا خوام بوو دەرەقەتی خودی خۆم بێم و بۆ چەند ساتێ بژیم! لەو دەمانەدا گەلێك کەمدوو دەبووم، زوو هەڵدەچووم، چ قودرەت بوو دۆستێ، ناسیاوێ یا یەکێك لەبن خزمان بمدوێنن!

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

– ها چییه، دیسان گەمییەکەت غەرق بووە!!

ئیدی وەکو فیشەکە شێتە بە ئاسمانیٰ را دەچووم: غەرق بووە نەبووە چاوم دەردەهات، چاوتان دەردەهات، ئاخر ئێوە هەقتان چییە، خێرتان نییە شەڕتان بە پای سەگ. بەخوا سەیرە! ئەو خەڵکە بۆ ئەوەندە حەز دەکەن سەر بکەنە سەر یەکتر، پەکوا!! هەر کەسیان دەست نەکەویٰ بە خۆیان رادەبوێرن، شا بە تاقەتی مرۆڤی ئەم سەردەمە، جاوەرە لەو دۆزەخەدا بژی... لە هەموو خۆشتر، لێکدا لێکدا ئاگری دۆزەخەکەی دەورت خۆش دەکەن و دەیانەویٰ بەزمانی بەهەشت بیاندوێنی!! ئاخر ئەمە کەی بووەو کەنگیٰ دەبیٰ ! هەر ئەم داوا ناڕەوایە سەدان و سەدانی گومناو کرد، رەهەنەی دیاری غوربەتی کردن، دیقەتی پیٰ کردن، گەیاندنیە پای... تۆپاندنی!!

لەگەڵ ئێوەم نییە، نا، نا هەرگیز ریٰ بەخۆم نادەم کاری وا قوڕ بکەم. تەنیا لەگەڵ خۆمەو بەس هەر خۆم وخۆم! شێت بووە!!... پێدەچیٰ بیانەویٰ هاوخەمی و هاوسۆزی خۆیان بنوێنن! یان بەزەییان بوڕوژیٰ و سەدەقە سەری خۆو ماڵ و منالیان بیبەخشنەوە! یا بۆ تەنیایی خۆ بگرین و بیانەویٰ ناخی غەریب و تەنیاییان تۆزیٰ کەوی بکەن! غوربەت خەڵکی لێکدی نزیك دەکاتەوە، دەنا ئەمانە قەت وا قسەیان دەکردە یەك... گوناهە!

ماڵتان ئاوا نەبیٰ، ناوەڵڵا قەت قەت ئاوا نەبیٰ. وەڵڵا بابە ئێوە گوناح نین!! سەلا لە ئەقڵتان، گوایە بەزەیی دەبەشنەوە! نازانن تیرەی بەشەر رەنگە لە زۆر شت نزیك ببنەوەو پەی پیٰ بەرن، ئەرز، ئاسمان، دوڕگە نادیارەکان، ئەستێرە دوورەکانو... زۆر شت کەشف بکەن و دابهێنن، چەکی کوشندە، چەکی بڕاندنەوەی تۆوی تیرەی بەشەر، بەلام مەحالە پەی بە دنیای ئاڵۆزو جەنجاڵی ناخی مرۆڤ بەرن! بێهودەیە لاف و گەزافتان.... بڕۆن بڕۆن تا جاو هەرزانە خۆ بکوژن، ئا ئا بە دەستە جەمی خۆ بکوژن: تۆ بیهێنە بەرچاوت بزانە چەند دیمەنێکی شیرین و جوانە!

– ... تەنیاو بێکەس و غەریب و داماو....

دیسان سەلا لە ئەقڵتان، نە بابە، ئێوەنا. حاشا، چۆن گوناهی وا دەکەم، هەر مەمۆ، مەمۆ و بەس، هەر مەمۆ بێکەس و غەریبە، تەنیاو داماوە! کورە بە چل بار قورعان لەوەتەی مرۆڤ و تیرەی بەشەر پێی ناوەتە سەر ئەم زەوییە هەر بێکەس و تەنیا، غەریب و داماو بووەو هەرواش دەبیٰ. کە غوربەت لە ناخی هەر یەکێکدا سەری هەڵدا، ئیدی مەحاڵە بهێوریٰ و بحەوێتەوە. ئۆقرەی لیٰ هەڵدەگیریٰ، دەبیٰ بە هاودەمی هەمیشەیی نیگەرانی! خەنی لە خۆتان گوایە ئێوە تەنیا نین! خەنی لە خۆتان، ئەریٰ وەڵڵا خەنی لە خۆتان، دڵی خۆ خۆشکەن، چاو بگێڕین، بنۆڕن، دیقەت بدەن، چوار دەورتان خزم، دۆست، برادەرە.. دڵی خۆتان بە کۆمەڵیٰ فشە پێوەندی کۆمەلایەتی خۆشکەن! یاغنیش خۆتان، ئەریٰ وەڵڵا یاغنیش خۆتان، کۆمەڵیٰ بەرژەوەندی رووت، زۆر جار لە دەرێی دەسەلات و هەڵبژاردنی خۆت، بارێکی مەعنەوی یا مادیی بەسەر تیرەی مرۆڤا بسەپێنیٰ! ئەوجاش گەوج گەوج دڵی پیٰ خۆش بکەی، چییە؟ شوکر تەنیا نیم! هاتوو ئەو دایکە کلۆڵەی من تەنیا بوو ئیتر بەس نییە! لەم دنیایەدا تەنیٰ منی شك دەبرد، ئەو تا بەرەبەیان درومانی دەکرد، بەسەر دەرزی و تەقەلاندا دەنووشتایەوە، هەر لەبەر خاتری من، تا هەست بە بیٰ بابی نەکەم لە هێلاش بەجیٰ نەمێنم، کەچی وەختیٰ مرد، بە تاقی تەنیٰ مرد، منی سپلەو پێنەزان نەمتوانی لە

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بری ئەو بمرم! پارچەڵە بووم، ئەقڵم بە زۆر شتدا دەشکا.. جار جارەش دەترسام دایکم لە کیس بدەم. کە رقم لەو ژنانە بوو کە دەهاتنە کنی.. خۆم لێ دادەگرتن، گوێم هەڵدەخست تا بزانم چ دەڵێن، چ ئۆینێکیان لەبن سەردایە. تا دەڕۆیشتن دڵم لە مستما بوو!... رۆژێ لە مەکتەب چوومەوە، سەیرم کرد (فاتك) لە ماڵمانە، زۆرم لەبەر گران بوو. لە خۆڕا رقم لەو ژنە بوو. ئێستاش شێوەو روخساریم لەبەر چاوە، ئافرەتێکی پاك و خاوێن، تەڕوبڕ، سینگ و مەمك قوت، سمت و کەفەڵ پان، باڵا بەرز، بەرمورێکی شینی موروو ورد لە گەردنە سپییەکەی چەسپ بووبوو، بە جارێ لێی بووبووە نەخش. بەڵام چ بکەم من رقم لێی بوو ... پێ دەچوو لە قسان بووبنەوەو چاوەڕێی وەڵام بێ و پەلەی رۆیشتنی بێ. لە پەنایەکەوە خۆم لێ داگرتن و گوێم هەڵخست:

– دەی چی دەڵێی ((زارێ)) بە خودای رێوی بە پیرتەوە هاتووە، پیاوی وا چاك هەر نابێتەوە.

دایکم وەك ئەوەی بیەوێ من لەو کەین و بەینە تێ نەگەم، و دڵم نەڕەنجێنێ، بە ئەسپایی لێوی لەبەر یەك هەڵێنان:

– بە خوای ((فاتك)) بەخۆیشت دەزانی پیاوی خۆم چ عەیبی نەبوو، بەڵانەکی چ دەڵێی لەگەڵ بەخت و ئیقباڵ! کە خوا نەیدا بە تۆپزی نابێ.

– ئیدی کەیفی خۆتە، هێشتا جوان و جاحێڵی، بەخۆیشت دەزانی ژنی جاحێڵ قسەی لێ دەوەشێتەوە.. دەترسم هەتیوە ورتکەو سورتکان.

– وەی حەدیان چییە! دوور لە رووت گویان خوارد، خۆ بە ورتکە نای بەر دەرکەی بابی وان نەژیاوم. مەگەر زارێ چاوشین نەبم، لە خوام دەوێ ناماقوڵییەك بکەن، شەرتبێ دەردێکیان دەدەمێ بە هەنگوینی بڵێن ژاری مار.

– کچێ خوشکم لەقان لە بەختی خۆت مەدە، پیاو سترە بۆ ژن، کوڕەکەشت وەکو گوڵ بۆ بەخێو دەکاو ئەویش بۆ خۆی دەحەسێتەوە و بێ بابی پێوە دیار نابێ.

– لا، لا ((فاتك) بەخوای جەرگی خۆم ناکەم بە قوربانی لەزەتی پیاو، تۆ پیاو ناناسیت چەند سپڵەو پێ نەزانە، هەر کە کاری خۆی رایی کرد ئیدی.. ناوەڵڵا خوشکێ، جەرگی خۆ ناکەم بە قوربانی لەزەتی پیاو...

هەر گوێم لەو قسەیە بوو، ئۆخژنێکم لە دڵ و دەروون گەڕا.

*　　　*

رۆژگار هاتوو رۆیی، من گەورە بووم. دامەزرام. دایکم بە هەورازی تەمەندا هەڵشکا.. بەڵام هەر چەند منی دەبینی دڵی کوڵێ بەزی دەگرت، لە کەیفان لە پێستی خۆی نەدەهێوری، وەك ئەوەی بڵێ: ئەوجا مردن هەقە، تەمەنیش ئەمانەتە لەلای ئینسان، درەنگ یا زوو دەبێ بیداتەوە. هونەر ئەوەیە تا لە دەستی بەشەرەکەدایە چۆنی بەکار دێنێ... شوکر (مەمۆ)م پێگەیاند. هەزار شوکر بەبەشت خوایە. ئیدی مردن هەقە!

– ... جەرگی خۆم ناکەم بە قوربانی لەزەتی پیاو.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ئێستاش کە ئەو قسەیەم بیر دەکەوێتەوە ئۆخژنم دەکەوێتە نێو دڵ و دەروون. دار توویەکی زەلام لە ناوەندی حەوشەکەمانا بوو. بوو بوو بە لانەو ئاشیانەی دەیان چۆلەکەو کوکوختی و... جریوەجریوی چۆلەکەو ناڵە ناڵی کوکوختی زۆریان وەڕەزو بێزار دەکردم. کە قینم لە ناڵە ناڵی کوکوختی بوو، ناڵەو زاری ژنانی کۆست کەوتووی وەبیرم دێنایەوە! ڕۆژێك لێبڕام درەختەکە بڕمەوە و بەڕەگ و ڕەچەڵەکی چۆلەکەو کێشکەو کوکوختیدا بچمە خواریٚ و تۆو بڕیان بکەم. بەیانیەکی هەینی، سپێدە زوو لە جریوە جریوی کێشکان و ناڵەناڵی کوکوختیان رابووم، هەڕەیەکی گەورەو تیژم هێنا، بەربوومە برینەوەی پیرە درەخت، چۆلەکە کەوتنە باڵەفرەو جریوەجریو، وەك بڵێی بپاڕێنەوەو بڵێن: کورە مەمۆ بیکە بە خاتری جوانی خۆت، لانەو ئاشیانەمان لیٚ تێك مەدە: کورە مەردی چابە ئەمە کاری کردە نییە، تۆزیٚ بەزەییت بکەوێتە دڵ، کورە ئەوی لانەو ئاشیانە تێك بدا خێر لەخۆی نابینیٚ... کورە خەڵك ئاوارەکردن کارێکی گەلەك ئەستەمە. ئاوارەیی و غوربەت گەلیٚ سەخت و دژوارە، کورە دایکت لەماڵ بوایە لێت رازی نەدەبوو... بیکە بە خاتری دایکت، ئەو دایکەی جوانی خۆی کرد بەقوربانی تۆ، بۆ تۆ خۆی لە لەزەتی دنیا کرد. کورە ئەو لە ماڵبا نەیدەهێشت کاری وا بکەی..

... جەرگی خۆم ناکەم بە قوربانی لەزەتی پیاو...

خێر، بە گوێما نەچوو، نەچوو، دڵم نەرم نەبوو، درەختەکە زۆر زەلام بوو، باوەشی چ زەلامێکی پێرا نەدەگەییەوە، کەچی خۆی لەبەر پیرە هەڕە نەدەگرت. بە چەند پشوویەك ئەو درەختە زەلامەم لەلە کرد، هەر بەشی پاڵێکی پێوە مابوو، راوەستا بووم تەماشای درەختەکەم دەکرد، لە پڕ گەردەلوولێکی توند هەڵیکرد، پیرە دار بە سەرما رما، هەر هێندەم ئاگا لەخۆ بوو، ئازارێکی کوشندە لە مۆرەغەی پشتم هەستا.

*   *

وەکو مەستێکی مەست، سەرم دەسوڕا. پێڵوەکانم قورس بوون و بۆم هەڵنەدەهاتن... لە پشت پێڵوەکانمەوە ئاسمانی شین و مەنگم دەدی، یەکپارچە ئەستێرە بوو. لە پڕ ئەستێرەیەکی گەش گەش راخشی. کۆمەڵێك گڕی سپی واژی بە دواوە بوو، بە خێرایی بەرەو من دادەکشا.. زۆر ترسام، هێزم دایە خۆ کە لاکەوم... بۆنی بەنج و سپرتۆو دەرمان کەپوی زوراندمەوە. شوێنم نەبوو نەچوزێتەوە. چاوم هەڵهێنا، نیگام لە نیگای دایکم هەڵەنگوت، ڕەنگی بوو بوو بە جاوی سپی، چاوە شینەکانی بوو بوون بە کاسەی خوێن. کە جوان دیقەتیم دا، دەتگوت کوڵێکی یەگجار قورسی بە کوڵا داوە، بالا بەرزەکەی دوو لۆ لە ژێریا کۆمابووەوە.

- ...تۆ پیاو ناناسی چەند سپڵەو پێنەزانن. دەستی بە هەنگوینی لەزار کەی هەرکە دەرت هێنا دەیگەزیٚ...
- ...جەرگی خۆم ناکەم...
- ...ئەو تاقە چۆلەکەیەم هێلانە شێواو ناکەم..

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

دوو چاوی ماندوو هەموو سیمایان داگیر کردبوو، ترسێکی شاراوەو هیوایەکی نادیار بە رووییەوە دیار بوو. نامۆیی لە نیگای دەباری.. بە چاوانی لە خەم نیشتوو دایبێژتم، وەکو ئەوەی بڵێ: بێ بەلاَبی رۆڵە، چۆن هێلانە دەشێوێنرێ! ئاخر هێلانە شێواندن ئەستەمە، کاری هەموو کەسێك نییە، تۆ چۆن کاری وا دەکەی!

گریان لە ئەوکم گیرا، فرمێسك لە چاوانم قەتیس مان... بە ئاستەم... لێوم لەبەر یەك هەڵێنان.

– دا...ی...کە...

لە پڕ دایکورکاند، بە سۆز و میهرێکی خوایانەوە دەستی لەملم وەرینا، کەوتە هەڵمژینی دەموچاوم، دەتگوت بەتەما نییە جارێکی دی یەکدی ببینین و لەوەیە گۆڕ بۆ یەکجاری لێکمان جوودا بکاتەوە!...

*   *

هێشتا بە تەواوی چاك نەبوبوومەوە. هێشتاش هەر خوێن دادەنیشتم. ئەگەر چاوی دایکم لێ دووربا، گەلاَو گەڵ دەڕۆیشتم. کە نەگبەتی هات بە لێشاو دێ، زۆری نەبرد دایکم مرد، ئۆتۆمبێل لێیدا، بۆخۆی ئیسراحەتی کرد، نە شەو نوخونی، نە دەرزی و دورمان، نە خۆپاراستن لە قسەو قسەلۆك، ئەو رۆیی و بەجێی هەق شاد بوو، منی وەرز و بێزار، بێ تاقەت و بێ زەوەر، لەخۆ نەبان، نەخۆش و دەغەزار، نەمدەتوانی بە تەواوی بشخەوم. کە دەهاتمەوە ماڵی ساردو سڕ ترسم لێ دەنیشت، ژوورەکەم لێ دەبوو بە تاریکستانێك چاو چاوی نەدەدی. پاڵ دەکەوتم، چاوم دەنوقاند بێ فایدە بوو، دەمکردەوە خراپتر، هەڵدەستام دەچوومە بەر پەنجەرە پەرپوتەکەم، شانم دا دەداو دمڕوانیە دەرێ. ماڵەکان لەبەر چاوم گیانیان دەکەوتە بەرو دەکەوتنە سەما، سەمایەکی بێ نەزم و شێتانە، ناوە ناوەش لە دوور تارمایی مەستێك بە دیار دەکەوت کە بەدەم لەتردانەوە جادەیەکی دەبڕی و خۆی بە کۆلاَنێکدا دەکرد، لینگی لێ بلاَو دەکردەوەو خۆی خاڵی دەکردو بەدەم دەمرێژی جوێنەوە خۆی بکێش دەکرد..

نیگەرانی، وەك چۆن تاریکە شەو بەبێ خشپە دەڕژێتە ناو رۆژو هەموو سوچێکی داگیر دەکا، ئاوا دەڕژێتە ناخمەوەو دەگاتە سەر مۆخم، ئەدی مەعنای چی؟ دایك مردن گەمەیە! چی شوێنی پڕ دەکاتەوە! رەنگە هەر پڕ نەبێتەوە.

ئێستا، ئا ئێستا وام لە نێو ژوورە پەرپوتەکەمدا، هەست دەکەم ژوورەکەم لە ترس و دڵەراوکێم ناپارێزێ، خۆ دەکەم بە ناخما، ئێستا لە ناخی ناخما وەکو شەوکوێرێکی بێ تاقەت لەپ دەکوتم، بۆ خۆم دەگەڕێم، ناخی چی! پڕە لە هەورازو نشێو، دێو ودرنج و وێرانە، کەلاوەکەی ئەملای ژوورەکەم لە چاو ناخما باخی رازاوەی ئێرەمە، ناخی چی! پڕە لە درندە و جەلاد و نێچیر، پڕە لە فریشتەی لغاو کراو، پڕە لە خوای زمان براو.. پڕە لە کوێرە کۆڵان و بنبەستی هەرگیز لە کرانەوە نەهاتوو..

رابردوو، وەکو باڵندەیەکی کوێری ترساوی پەلاماری پشیلەیەکی برسی، کوێرانە دێ و تەپ خۆی دەکێشێ بە ئێستادا:

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

تازه ئەو کیژە هاتبووە دایەرەکەمان، هەر لە هەوەڵ ڕۆژەوە مەیلم بەلایدا چوو، خۆیشم نازانم بۆ! دەتگوت موگناتیسێکی لە ناخدایەو بێوەی لە دەسەڵاتی مندا بێ بەرەو ئەوم دەکێشێ. دووریش نییە بێوەی پێ بحەسم عەودالی هاو سۆزێ بووبم!

هێشتا نەمدەناسی و بە تەواوی ڕوومان لەگەڵ یەکدیدا نەکرابووەوە. ئەگەر بڵێی جوان و ڕەزا سووکیش نەبوو، بەڵام ئارام و ئاغر دیار بوو. هەرچی سەرم دێناو دەبرد ئەم ئارامییە ڕیشەی لە ناو خەمێکی خامۆشدا داکوتابوو، لە دڵی خۆدا دەمگوت: ڕەنگە خۆی بە ناشیرین بزانێ و دژمنایەتیەکی کپی لەگەڵ خۆیدا بەرپا کردبێ، کێ هەیە جۆرە دژمنێك لە ناخی ناخیا نەبێ! دەنا ئەو تەمەنە هی ئەو ئارامیە نەبوو.. سەیرە جا با ناشیرینیش بێ! ئەم خۆ ڕەنجانە لە پای چی! چما ناتوانێ وەکو هەر کەسێکی دی خۆی بخەڵەتێنێ؟! ساتە ڕاستگۆکان لە بار بەرێ، ناخی نەبانی خۆی کەوی بکا؟! ناتوانێ خۆی ڕاهێنێ؟ خۆ هەموو شتێك هەر ڕاهاتنە. تەنیا مەرگ نەبێ، ئەو غەداربابە نە لەگەڵیا ڕادێی و نە لەگەڵتا ڕادێ! سەیرە، ناتوانێ خۆی ڕاهێنێ! خۆ ئەوە ڕەفتارێکی هەرە باوی ئینسانە، چما ئەم لە تیرەی بەشەر نییە!

کورتە باڵا، بارێك و بنێس، کە جار جار مەمکی بە ئاستەم لە درزی کراسەکەیەوە بە دیار دەکەوتن دەتگوت جوتێ هەرمێی بارنی سیسەوە بوون. دەموچاوی تێك قوپاو، بێ ڕەنگ، ژاکاو، دەتگوت پەلکی درەختێکی نەخۆشەو لە هەرەتی بەهارا خەزان لێی داوەو تروسکەی ژیانی بەرەو کوژانەوە دەچێ، بەڵام ئوبال بەئەستۆم چاوی جوانن..

من خۆم دەناسی، دەمزانی چ ماڵێکم و چ دەردێکمە، بۆیە بە تەواوی خۆم لە ژنان دوور دەگرت.. کە بیرم لە ژنان دەکردەوە تەزوویەکی سامناکم بە قالبیدا دەهات.

وەستا سەعیدی گەچ فرۆشم لەبەرچاو بەرجەستە دەبوو، کابرایەك بوو پیر، دەموچاو چرچەڵە، شان و شەپیلك داکەوتوو، کورتە باڵا، لاواز، توکن، چڵکن، کە چاوە پرۆشکەکانی دەتروکاند لە شەمشەمەکوێرەیەکی شەکەت و بێ دەماخ دەچوون. ڕۆژێك لە دوورەوە دیتم، خۆی بەسەر گۆپاڵەکەیدا دابوو، و بەتۆپزی خۆی بکێش دەکرد و بۆ خۆی لەبن لێوانەوە دەیپرتاند... کە گەییمە ئاستی گوتم:

– ماندوو نەبی وەستا سەعید...

سەری هەڵبڕی و بە تۆپزی پشتی چەمیوی ڕاست کردەوە، دەستە لەرزۆکەکەی کرد بە سێبەر بۆ چاوەکانی. بەقوڕگی پڕ لەگریانەوە گوتی:

– ئەمە تۆی کوڕم! بیستت ڕۆڵە، تۆش بیستت مەمۆ.. بزانە بەم ئاخری پیرییە چیم بەسەر هات! چۆن بووم بە گەپجاری ئاشناو بێگانە.

– چی بووە وەستا سەعید خێرە!

بە لێوە لەرزێ و بە دەنگی بەرز وەکو ئەوەی بیەوێ بەزینی خۆی بە هەموو کەسێك ڕابگەیەنێ گوتی:

– کەزی شۆڕ! کەزی شۆڕیان ڕفاند.. ڕەدوو کەوت.. ئاخری دەستی خۆی وەشاند.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

لە دڵی خۆدا بۆ قسەیەك دەگەڕام بیکەم، هەر چیم کردو کۆشا هیچم بۆ نەهات. مات و بێدەنگ لە بەردەمیا وەستام. سەراپای بەنیگا دابێژتم. هەناسەیەکی پڕ هەسرەتی هەڵکێشا، وەك ئەوەی بڵێ: بریا لە سونحی تۆدابام، جا با ئەوجا کەزی شۆڕ ڕەدوو کەوتبا، بزانە لە بنی عێزیشابا پەیدام نەدەکردەوە.. بەڵام هەیهات.. خۆزی لە دنیادا پیری نەبا.. پەککو لەو حەیاچوونە، پیاو ژنی بڕفێنری! بە خودای مردنی چاترە.

کەزی شۆڕ، کۆڕپە کیژێکی کەڵەگەتی بە داروباری تەڕو بڕ بوو، چاوانی پرشنگدار، دەم و لێوی ئەستوور، روومەتە خڕەکانی کە جار جار دەکەوتنە بەر سێبەری بسکە شۆڕەکەی دەتگوت سێوە لاسورەن و لە سێبەری گەڵای سەوزو پڕ بۆندا ماتەیان داوە، لەرەی مەمکە قوتەکانی مێیاتییەکی رەسەن و حەزو وروژێنیان لێ هەڵدەقولا.... نازانم وەستا سەعید بە چ فێڵ و دەهۆیەك هێنابوویەوە رەداو خواستبووی!

منیش هەر چۆنێك بوایە دەبوو قسەیەك بدۆزمەوە و تۆزێ دڵی بدەمەوە، هەر هات بە زارماو گوتم:

– دە گوێی مەدەیێ وەستا سەعید، کەنگرو قوماش نابنە وێڵداش! کەی باری خوار گەییوەتە جێ؟!

دەمم سوتا ئەو قسەیەم کرد، کابرا دەهەری بوو، چاوە پروشکەکانی کرانەوە.. دەستە لەرزۆکەکانی خستەسەر گۆچانەکەی و کەوتە لەرزین.. قەدەرێ بەو دەقەوە مایەوە، ئەوجا بە دەنگێکی نووساوی گازاندە ئامێزەوە گوتی:

– تۆش... تۆش کەرانباوگاوی باوەحیز تۆش...

بە دەم تۆش –تۆشەوە بێ دۆعا خوازی نشێو بۆوە.

* *

پیر نەبووم، نەخێر پیر نەبووم، سی و یەك ساڵ پیر نییە، بەڵام هەستم دەکرد لە ناوەوە دەتەپم، گەلێ لە وەستا سەعید بێ کەڵك ترم، کەچی بە دەستی خۆم نەبوو، مەیلم دەچووە سەر ئەو کچە تیوەو کەیفم پێ دەهات، نازانم چ سیحرێك بوو، تەنیایی بوو، بێ هاوسۆزی بوو! چی بوو؟ موگناتیسەکە بوو!...

چەن لێی نزیك دەبوومەوە پتر ترسم لێ دەنیشت، ژن لە بەرچاوم دەبوو بە ئەسپی تۆڕو تۆسن کلکی کلافە دەکرد، دەیدایە چوار ناڵە، گەردەلوولی لە دواوە هەڵدەستا، یاڵە بژەکەی بەدەم باوە دەکەوتە سەما، فیشکەی کەپوی سەعاتە ڕێیە دەڕۆیی. گەردنی زراڤی هێندەی دی قوت دەگرت، ماسولکەکانی لاتەڕاف و سەر سینگ و چوارپەلی باریکی، تورت و توند. یەك یەك دەمارەکانی بژمێرە.. رەش سوارێکی هەڵگرتووەو مەگەر هەر خوا بزانێ لە کوێ دەیدا بەزەوی داو هەپرون بە هەپرون دەبێ... کێ ئەو ئەسپە تۆڕو سەر شێتە کەوی دەکاتەوە!

لەگەڵ ئەو هەموو ترسەشدا هەر مەیلم دەچووە سەری، هەستم دەکرد لێوەی نزیکم، بە زمانێ دەدوێ نزیکە لە زمانی من. هەستم دەکرد لەگەڵ ئەودا زمانم دەپژێ، قسەکانم گومرگ ناکەم، وشەکانم تەراشکاری ناکەم، بیرەکانم رتوش ناکەم. کە لە کارەکانی دەبووەوە، ئەلبومە

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بچوکەکەی دەردێناو بەکاوەخۆ پەڕەکانی هەڵدەداوەو بە دیقەت تەماشای دەکرد، هەر چەند ئەم کارەی زۆر دەکرد، بەڵام هەموو جارێك هێند بە وردی سەرنجی دەدا دەتگوت یەکەم جارە دەیبینێ. لە چاوی دوور دەخستەوە، نزیکی دەخستەوە، وەکو بە چاوی کڕیار بڕوانێتە شتێك و بۆ بچووکترین خەوشی بگەڕێ.. جار جار دەیدایە بەر روناکی پەنجەرەکە.

رۆژێك چەشنی منداڵێکی لاسار پڕم دایێ و لە دەستیم راڕفاند. تورە نەبوو! مەنگ و هێمن، کەم و زۆر خۆی شێلو نەکرد، بە پێچەوانەوە بزەیەکی گەش سەراپای دەموچاوی داگرت، لە تۆ وایە منداڵێکی ساوایە و بە دەم فریشتەوە پێدەکەنێ، بزە نەبوو، جۆرە سەمایەکی سیحراوی بوو! هەستم بە جۆرە پەشیمانییەکی بەلەزەت دەکرد، بەڵام پاش چی! فزولیەت زاڵ بوو بەسەرما. کەوتمە هەڵدانەوەی پەڕەکان، بریتی بوون لەکۆمەڵێ سکێچ، تابلۆو پۆرترێت،شتاقیان چوار چێوەی لەدەورا نەکێشرابوو! جۆرە راشکاویی و جورئەتێکی سەیرم تێدا بەدی کردن، زادەی هاندەرێکی راستگۆ بوون، خەت، رەنگ، سێبەرو روناکی لە ناوەوە تیشکیان دەهاویشت و ئوخژنێکی ئاڵۆزیان بەناخ دەبەخشی. تابلۆکان بێباکانە بینەریان دەدوان. دوور لە هەموو گومرگ و باجێکی کۆمەڵایەتی گوزارشتیان لەخۆدەکرد. هێماو رەمز لە ژیان گەشتر بەرجەستە دەبوون. ئەوەی لە هەموویان پتر رایگرتم و ئالکایە سەرنجمەوە تابلۆیەك بوو بە ناوی "بێهودەیی"، ئەسپێکی بێ سەر لە گەرمەی چوار ناڵەدا بوو. باوەڕ بکە گەر بە دیقەت گوێت هەڵخستبا فیشکە فیشکی هەناسەیت دەژنەوت، جوان زەینت بدایە، چەخماخەی سمە چکۆلەکانیت دەدی کە لە عاردی هەڵدەسا. چوار پەل باریك، سینگ پان، ماسولکەکانی لاتەڕاف سەرسینگ و بەر گەردنی زراقی توندو تورت، لە غاردانێکا بوو ئەمما غاردان! لە تۆ وایە هەرگیز ماندوو نابێ و پەکی ناکەوێ، بەڵام مەخابن کە تۆزێ لێی رادەمای خێرا ئەوەت بە خەیاڵدا دەهات کە نازانێ بۆ غاردەدا. یا ترسێکی نادیار بەو جۆرە تاوی پێ دەدا!..

– .. ترسنۆك هەر لاقی لە بیرن.

کە منداڵ بووین و دەچووینە شەڕە گەڕەکان، سەر دەستەکانمان بۆوەی زاتمان وەبەر بنێن و لە شەڕ هەڵنەیەین وایان پێ دەگوتین.

*　　　*

کە تابلۆکەم بینی موچڕکێکم پێدا هات، ناخم هاتە لەرزین. دەتگوت بوومەلەرزەیەك لێی داوەو دوا قوژبنی ئاوەدانی دەتەپێنێ و نوغرۆی دەکا. بووم بە کەلاوەیەکی چۆڵ و هۆڵ، کپ و خامۆش، خامۆشییەکی ئەبەدی باڵی بەسەر ناخما کێشا. رقم لە بێ دەسەڵاتی خۆم دەبووەوە، بووم بە ئەسپەکەی "پەری" و بێهودە غارم دەدا. زۆری نەمابوو کۆنترۆڵی خۆم لە دەست بدەم. ئەلبومەکەم لێك ناو دامەوە دەستی. تۆزێ دامام، پاشان گوتم:

– باشە بۆ پێشانگایەك بۆ ئەم تابلۆیانە ناکەیەوە؟

– بڵێم چی! ئم تابلۆیانە زۆر تایبەتین، هەر بۆ خۆمم دروست کردوون. حەز ناکەم کەس بکەم بە شەریکی ئەو ساتە تایبەتیانەم، ئەمە جگە لەوەی هەست دەکەم کۆمەڵێ ساتی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

وەستاون و چ بزاڤێکی پێ دەستەمۆ نەکراوە، چونکە ناخ گەلێك خێرایەو چەشنی جیوە وەستانی بۆ نییە، هونەر ساتە خێراو زندووەکان رام نەکا نەمری بەدەست ناهێنێ.

- جا چ قەیدیە، خۆ زۆربەی هونەرە رەسەنەکان لە شتە تایبەتیەکانەوە دەست پێ دەکەن.
- راستە، بەڵام نامەوێ چ کەسێك بکەم بە شەریکی ساتە تایبەتیەکانم، بە تایبەتی ئەم ساتانەی من کە وەستاون وەستاو..
- تێ ناگەم!
- مەبەستم ئەوەیە کە ناخ چەشنی جیوە وەستانی بۆ نییە.. تەنیا بەهرەمەندانی گەورە ئەو ساتە زیندوانە دەناسن و لێی نزیك دەبنەوە. هەستم دەکرد چین چین دەڕوخێم، هەرەس دێنم! کەوتوومەتە حاڵی مردن و خوا خوامە راهیبێك بێتە سەرم بەر لە مردن هەموو ئیعترافێکی بۆ بکەم و بە ئاسوودەیی سەر بنێمەوە. هەر خۆم بە خۆم دەڵێم: جا تۆ راهیبت بۆ چیە! ئیعتراف بۆ خۆت بکە.. گوایە راهیبی بەستەزمان چی لە تۆ تێ دەگا! خۆ چاکیش دەزانی لەوەتەی بەشەر هەیە نە لەیەك دی تێگەیشتوون و نە لە یەکتریش تێ دەگەن. ئیدی چیت لە راهیبی بەستەزمان گەرەکە! قابیلە لەخۆت زیاترت بناسێ! پسوولەی بە هەشتت دەداتێ! باری لەشت سووك دەکا! جەنازەکەی هابیلت لە کۆڵ دادەگرێ! ترحێو... دە بە راشکاوی بڵێ ژیانم بێهودەیە و هەوڵی هەمان غاردانی ئەسپەکەی ((پەری)یەو بەس.

هەستام، بێزارو بێ تاقەت، پەریم بەجێ هێشت. دەترسام. ئەم ئەسپە خاوەن تۆپیوە بوو بە نووسنەك و بە بەرۆکی هزرو بیرمەوەو نووسا.

-... ئەم ساتانەی من وەستاون، چ بزاڤێکی ناخی پێ دەستەخۆ نەکراوە.. ناخ عەینی جیوەیە..

لەبەر خۆوە دەمگوت: راست دەکەی پەری، کێ پەی بەم ناخە دۆزەخەی من دەبا، کێ ئەم دەردە لەبری من هەڵدەگرێ. دەمەوێ لەگەڵیا رابێم، کەچی بێ فایدەیە، دەستەمۆ نابێ و نابێ، بە خودای مردن لە هەموو شت چاترە. تۆ بڵێی ئەوساش هەر دەست بەردارت نەبن!.

- ... مێشکی تێك چووە.

پێ دەچوو ئەویش بیەوێ لێم نزیك بێتەوە، رەنگە واش نەبێ. جا با نزیکیش بێتەوە چی لەمن دەست دەکەوێ! چ قەیدیە خەونە و دەیبینێ، گوایە رێی خەون دیتنیشی لێدەگرێ! نە ء، با خەون بدینێ، خەونی دۆنکیشۆتانەو گەورەتریش، ترسم لە خەون دیتنەکەی نیە، تا حەز دەکا با خەون بدینێ، ترسی هەرە گەورەم لە بێدار بونەوەکەیەتی... خۆ هەر بێداریش دەبێتەوە، هەنگینێ ریسەکەی من دەبێتەوە بە خوری... بێداری وایە...

- ... سەر بێ سەرێشە نابێ!

دایکم خوا عافوی کا لەگەڵ مردووی حازری و گوێدێرا، هەر کە گیرۆدەی ئاستەنگێك با وای دەگوت.

نازانم ئەو کچەتیوە خۆشی بەکوێما چووە! چی ئەو؟! یا من خۆشیم بە کوێی ئەودا چووە! ئەو رۆژە هەر کە هاتمە ماڵێ، چوومە بەر ئاوێنە تۆز گرتۆکەو بۆ یەکەمجار بە دیقەت تەماشای خۆمم

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کرد. دەتگوت تەماشای کەسێکی غەریب دەکەم: بالآ بەرز، ناو شان پان، لێو ئەستوور، کەمێك شۆڕ، چاو سەوزو نیگا غەریب، لەبەر خۆمەوە گوتم: غەریباو غەریب کەوتووین. چ شتێك لە ئارادا نیە غەیرەز غوربەت، غوربەت وا لێکمان نزیك دەکاتەوە. ئاخری خێر بێ، دەبێ کۆتایی بەم بەزمە بێنم، کەمێك سەبرم لێ بگرە، بەسە تاقەتم چوو، چیدی هەڵناکەم، هەرچی دەکەم رانایەم و نایەم، دەبێ کۆتایی بەم بەزمە بێنم.

ئێستا، ئا ئێستا ژوورەکەم فت، خۆمم و ناخم، وام لە ناخی ناخما، سەرگەردان و حەپەساو، سام گرتوومی و وەکو شەوکوێرێکی بێ تاقەت لەپ دەکوتم، بۆ خۆم دەگەڕێم. ژاوە ژاوێك وەك چۆن شەوبا بە گڤ و هوڕ خۆی بە نێو لق و پۆپی دەوەنەجاڕ و درەختی بناری چیایەکی بێ نازدا دەکاو فیزاحی دووری ژنانی کۆست کەوتوو وەبیر دێنێتەوە، ئاوا لە دەرگای بیستنم دەدا، مەلول و داماو چاوەڕوانە دەرگای لێ بکرێتەوەو ئەویش خۆی لەم دۆزەخەی ناخما بنێژێ. نا هەقی نییە، دۆزەخەو هاوار دەکا: هل من مزید! هەموو شتێك لەم دۆزەخەدا بە گۆترەکارییە.

رابردوو وەك باڵندەیەکی کوێری ترساوی پەلاماری پشیلەیەکی برسی، کوێرانە دێ و تەپ خۆی بە ئێستادا دەکێشێ:

رۆژێکی دییە. چوومە لای پەری، سەری قەرەباڵغ بوو، خەڵکی دەوریان دابوو، یەك یەك کارەکانی رایی کردن و بە رێی کردن.. سەری هەڵبڕی، خێر هاتنی کردم.. پێ دەچوو بیەوێ سەری قسەیەك دامەزرێنێ. موراجعێك بە هانکە هانك وەژوور کەوت، کۆمەڵێ ئەوڕاقی پێ بوو:

– خوشکێ ئەمە لای تۆیە؟!

بزەیەکی سیحراوی سیمای داگرت، بزەیەك خەریك بوو ببێ بە قاقاو لە ژوورەکەدا دەنگ بداتەوە.

– بەڵێ، تەواو پاشان خۆمان جوابت لێ دەگێڕینەوە..

کوڕەکە بەخۆشحاڵییەوە رۆیی، هێشتا ماکی زەردەخەنەکە بە رووییەوە مابوو کە گوتی:

– دەزانی بۆ پێکەنینم هات. بە وشەی خوشکێ. بیرمە پۆلی چواری دانشگا بووم، بە پێنج شەممەو جومعە هاتبوومەوە، دەمەو عەسری جومعە ویستم بگەڕێمەوە، بابم تا گەراج لەگەڵم هات، وەختێ سواری ئۆتۆمبێل بووم، بابم لەگەڵما سەرکەوتە سەرێ، یەك جێگا مابوو، لە تەنیشت کوڕێکەوە بوو.. بابم بە نەدڵییەوە گوتی:

– لەوێ دانیشە، ئەویش وەکو براتە!

پێکەنین گرتمی، پێم شەرم نەبا لە قاقای پێکەنینم دەدا. لە دڵی خۆدا گوتم: بابم چەند بەستەزمانە، پاشان وەك بڵێی ژیوان بوومەوە گوتم، نە ء، خۆی هەڵدەخەڵەتێنێ و وادەزانێ بەو قسەیە شمشێری عیفەتی لە نێوانمانا دانا... تۆ بڵێی ئەو حەقیقەتە سادەیە نەزانێ کە هەموو مێینەیەك نێربازەو هەموو نێرینەیەك مێ بازە! یا تۆ بڵێی ئەو رەفتارە ئاسایی و سروشتییە لە داوێنپیسی جیا نەکاتەوە!!... بە هەر حاڵ ئەو شمشێری عیفەتی خۆی داناو بە دڵخۆشییەوە دابەزی، تا ئۆتۆمبیلەکەش لە چاو ون بوو هەر سەیری دەکرد.

چەپکێك لە قژە خاوەکەی بەسەر هەنیەیدا بەر بووەوە، بە نازێکەوە لایدا. تۆزێ داما، پاشان گوتی:

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

– ئەریّ مەمۆ تۆ هیچت دەربارەی من نەبیستووە؟!

پێ دەچوو بیەوێ بێ پەردە و بە راشکاوی قسە بکا، خۆمم وەکو راهیبێکی رەشپۆش هاتە بەرچاو و ئینسانێك لە حاڵی مردنەو دەیەوێ هەموو ئیعترافێکم بۆ بکا... زۆر لە ئیعتراف دەترسم!! یا دەیەوێ ئاقڵانە تێم بگەیەنێ ئەگەر شتێکت لە خەیاڵە ئەوا من ئەمەم و ئیدی خۆت سەرپشکی.

– نامەوێ کەس بکەم بە شەریکی ئەو ساتە تایبەتیانەم...

جا با ئەو قسەیەشی کردبێ چ قەیدییە، خۆ هەر کەسێ بگری چەندین کەسی جیاواز و ناتەبای لە ناخی خۆیدا حەشار داوە.. کە لە ئیعتراف دەترسم! رەنگە هەر لەبەر ئەوەش بێ کە هێندەم رق لە راهیبانە. ئاخر بە چ هەقێك یا بە ناوی کێوە خۆ دەکەن بە شایەت بەسەر خەڵکەوە... وەکو یەکێك لە خەونێکی ناخۆش و بە سام راپەڕێ، لە پڕ گوتم:

– نەخێر..

پێ نەدەچوو باوەڕ بکا، بەڵام وا دیار بوو درۆ و راستی قسەکەی منی بەلاوە گرینگ نەبێ و سوور بێ لەسەر ئیعترافی خۆی... پێ دەچوو بیەوێ سنووری بۆ ئەو پێوەندییە ئاڵۆزەی نێوانمان دابنێ و یەکلای بکاتەوەو پێم بڵێ: هی من بە یا هێمن بە... فەتح کردنی ئافرەت کارێکی ئەستەمە، بە هەموو کەس فەتح ناکرێ. یا لەشکرە ماندووەکەت بکشێنەوەو بە حورمەتی خۆتەوە دانیشە، یا مەردانە پەلامار بدەو ئاڵای سەرکەوتن هەڵکە، ئەم باری نە جەنگ و نە ئاشتییە بەلادا بخە...

نیگای بڕییە بەردەم خۆی، قامکە باریك و سپییەکانی بەبێ نەزمی دەدا بەسەر مێزەکەدا، وەکو یەکێك خۆی بدوێنێ، بە کاوەخۆ لەسەری رۆیی:

– ... کە هەوەڵ جار تۆم بینی دڵم داخورپا، وامزانی ئەوی... هەر دەڵێی سێوێکن و کراون بە دوو لەتەوە. ئەگەر ناوەکانتان جیا نەبوایە دەمگوت ئەوی.

نازانم ئەوی لە مندا یامنی لەودا دەبینی، ئەوی کرد بە مەراقم... گوتم: ئەو کێیە؟!

– کاکل... باش بوو شووم پێ نەکرد، دەنا وا نەبوایە دەبوو ئێستا چەشنی مریشکە کڕ، بە درقە درق رەوێڵەم وەدووی خۆم خستباو ئەم زبڵدان و ئەو زبڵدانم پێ کردبان.

– بۆ؟!

– مرد، دایکی کوشتی.

– دایکی؟!

ئا، لێرە نەقڵ بوو، ژنی هێنا، رۆژێ دەچێتە سەفەرێکی سێ رۆژە... شەوی دووەم درەنگانێ دەگەڕێتەوە، دڵی نایەت دایکی خەبەر بکاتەوە، دەچێ لە پاڵ ژنەکەیدا دەنوێ. شەوێ دایکی خەبەری دەبێتەوە، بە چاوی خەواڵووەوە پڕ دەداتە خەنجەرو کوڕەکەی ئەنجن ئەنجن دەکا. پاشان بۆ خۆی شێت دەبێ و دەکەوێتە کوچەو کۆڵانان. دەڵێن لەو رۆژەوە جلێکی سەراپا سووری پۆشیوە، لە بەیانێوە تا ئێوارێ لەبەر گەراجدا دەوەستێ و چاوەڕوانە کاکل بێتەوە.. دەڵێن کە شۆفێرێ لێی دەپرسێ: بۆ کوێ دەچی؟ تووڕە دەبێ و دەڵێ:

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

– بۆ هیچ کوێ، چاوەڕوانی کاکل–م، ئەدی نازانی ئەمڕۆ دێتەوە!

سەری هەڵبڕی، تەماشەیەکی کردم، وەك بیەوێ کاردانەوەی قسەکانی لە سیمامدا بخوێنێتەوە. بەبێ مەیلی و ساردییەکی دەستکردەوە گوتم:

– ئەدی بۆ شوت پێ نەکرد؟

– پەیوەندییەکی زۆر تۆخمان لە بەینا بوو، دەمزانی یەکدی هەڵدەخەڵەتێنین و... کەچی هەردووکمان رازی بووین. زۆر کەسیش بەم پەیوەندییەمانی دەزانی. ئیدی ئەمە بوو بە داستانی سەر زاران و ... هەوەڵجار، زۆر بێ پەردەو بە راشکاوی گوتی:

– پەری، حەز دەکەم میواندارییەکت بکەم...

... زۆرم لەبەر گران بوو، تەزوویەکی ساردم پێدا هات، هەستم کرد غروور و گەورەییم پێشێل دەکا. هەرچیم کرد بە گژیا بچمەوە نەمتوانی. رەنگە نا هەقم نەبووبێ. لەوەیە هەر کیژێکی دی لە جێی من با، نەیتوانی با بە گژ ئەو هەموو قۆزییەدا بچێ.. کەوتمە خۆ دواندن: چی بووە، کابرا هیچ هەڵەیەکی نەکردووە، میواندارییم دەکا... پێم گوت: خەون دەبینی. گوتی: چ قەیدییە، رێگەی خەون دیتن دەگیرێ!.

ساڵێکی تەواومان پێکەوە گوزەراند. رۆژێك گوتم: بۆ ئەم پێوەندییە نەکەین بەڕاست؟! گوتی: هەردووکمان جارێ لە تۆغیانی تەمەنداین و باوەڕ ناکەم ئیلتزاماتی هاوسەریمان پێ رابگیرێ.

دەمویست پاشەکشێ بکەم، بەڵام هەرچیم کرد دەرەقەتی خۆم نەدەهاتم، ئیدی ئەو ئاقڵ بوو و منیش ....

پەنجە باریکەکانی لەسەر مێزەکەی بەردەمی کەوتبوونە سەما.. تەماشەیەکی کردم، پێ دەچوو هێشتا کۆمەڵێ رازی وەبیر بێ. گوتم:

– ئەدی ئێستا چ دەڵێی؟

– شوو سترە، دڵنیایی دەرونی و سەنگی کۆمەڵایەتی بە ژن دەبەخشێ.

– ئەدی ئەوسا بۆ وات نەدەگوت؟!

– نازانم... پێوندی نێوان کوڕو کچ عەینی ئەسپە، بەر لە سوار بوون شتێکە، کە سوار دەبی شتێکی دییە، کە دادەبەزی شتێکی سێیەمە.

لە دڵی خۆدا گوتم: ئەسپ، ئەسپ. ئەم کچەتیوە چۆن بە ئەسپەوە گرتوویەتی. تابلۆکانی، قسەکانی... مەمۆ فریای خۆت بکەوە، خێراکە...

سەرم خستە نێو هەردوو لەپم، گوشیم، بە راستی گوشیم، لە پڕ سەرم هەڵبڕی و گوتم:

– زۆرم قین لە ئەسپی دەستەمۆیە، بە منداڵیش هەر ئەسپی یەکەناسم خۆش دەویست.

هەستام بڕۆم، نیگایەکی پڕ لە گازاندەی کردم، وەك بیەوێ بڵێ: وام لێ رانەدەبینی، ئەدی پێشینان نەیان گوتووە: ماین ئەو ماینەیە لە ژێر خۆما نەلەنگێ!!

ئێستا، ئا ئێستا وام لە ناخی ناخما، سەرگەردان و حەپەساو، سام گرتوومی، وەکو شەو کوێرێکی بێ تاقەت لەپ دەکوتم، بۆ خۆم دەگەڕێم!! لەم دۆزەخەدا هەموو شتێك بە گۆترەکارییە، تەنانەت ژیان، ژیان بە هەموو لایەنێکیەوە بە گۆترەیە، مەرگ بە گۆترەیە... ژیان!! ژیان

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ئاوێنەیەکی ئەفسوناوی چاو خەڵەتێنە، خۆ ئەم خەڵکەش بەچاو بیر دەکەونەوە. تف لە ئاوێنە، لە چاو، سەیرە! کە دیقەتیان دەدەی لێکدی دەچن! بە جووتە تیرەی بەشەریان بە فەتارەت داوە... ئاخ گۆترەکاری! گۆترەیە گۆترە، هەموو شت ئا لێرەدا، لەم شارە نەفرەت لێکراوەدا، لەم شارە سەخیفەدا، ئا لەم جانەوەرستانەدا لەم رۆژهەڵاتە دۆزەخەدا، لە منا، لە ناخی منا، هەر گۆترەیە. دەبی بە فریشتە، جەلاد، راوچی، نێچیر، چاك، خراپ، گومناو، بەدناو، نێودار، دەسەڵاتدار، بێ دەسەڵات، کونەپەپو، شۆڕە سواری چارەنووس ساز، دەم راست، دەم سپی، خوێڕی، بەڕەڵڵا، بەهەشت، دۆزەخ، دەبی بە پێشمەرگە، بە جاش، بە جاشمەرگە... دەبی بە هەر هەموو ئەمانەو شتی تریش... ئەوجاش بە گۆترە!!.

ئێستا، ئا ئێستا وام لە ناخی ناخما، شەو تێکەڵی باران و باران تێکەڵی شەو بووە، تاریکی چەشنی خێوێکی رەش رەش بەرەو دوا کەڵێنی خۆم و ناخم دەخزێ.. دەترسم، دەترسم، بەسە لەوەی پتر هەڵناکەم. لەگەڵ خەمە گەورەکەمدا ناسازێم. ژیان ئەسپە، بەر لەوەی سواری بی یەکجار تەماح بزوێنە، کە سواری دەبی تا حەزکەی کوێرەوەری و مەشەقەت و ترسە. کە سوار بووی چ مجامەلەیەك نامێنێ، دابەزین نییە، گەڕانەوە نییە، ژیوان بوونەوە نییە، پیاوبەو خێرا خۆت بگەیەنە بەر دەرکەی مەرگ و با فریات بکەوێ.

ئێستا لە کتێبە شڕو تۆز گرتووەکانم نزیك دەبمەوە، دەست دەگەیەنمە پشتیان، دەمانچەکەم دەردێنم، دەڵێی زالوی رەشە، سواری دەکەم، لوولەکەی دەخەمە سەر لاجانگم، هاوار دەکەم: پەری من دەمێکە خەسیوم، باوەڕ بکە پەتکە رزیوێکم لەناو لنگدایەو هیچی دی، کلکێکی بێ خێرەو کەوتووەتە پێشەوە. خۆزگەم بەو مەرگەی کاکل، مەرگ بۆ من ئەوپەڕی بەختەوەرییە.

ئێستا من و ناخم و دەمانچەکەمین. تاریکی چەشنی دێوێکی رەش رەش بەرەو دوا کەڵێنی خۆم و ناخم دەخزێ . دەترسم، دەترسم، خۆزگەم بەو مەرگەی کاکل.

– ... دەبی بەهەر هەموو ئەمانەو شتی تریش.. ئەوجاش بە گۆترە.

دە تا زارت دەگرێ جرتێکی دوورو درێژی بۆ لێدە، ئەمما جرتـــــ، جرتی لە هەموو شارا دەنگ بداتەوە، ئەوجا چ دەبێ با ببێ ئەم ژیانی گۆترەکارییە ئەسپە، ئەسپێکی سەرکێش، سەری خۆی هەڵگرتووەو رەش سوارێك بە گۆترە خۆی بەسەر پشتیەوە قەرساندووە، کوڕم دەوێ زار هەڵێنێ و بڵێ: بابە ئەوە سوار نییە نە، ئەوە قەل پیاوێکەو ئەسپ هەڵیگرتووە.

دە، دەی. دەستت بچێتە خۆ، با مەرگی تۆش سووکە گەرمییەك بەم بازاڕی گۆترەکارییە بدات.

ئێستا، هەر ئێستا خۆم و ناخم فت دەبین، دەمانچەکەش با ببێ بە دەسکە گوڵی ئێوە.

١٩٨٩

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کەحلان

هەموو دنیا بۆم بڵێ بەگوێم دا ناچێ و هەر بەڕاستی دەزانم. جا چ هەقم بەسەر ئێوەوەیە! نەخێر داستانێکی راستەقینەیە. داپیرەم لەبری جارێ چەند جارێکی بۆ گێڕاومەتەوە. داپیرەم درۆزن نەبوو چونکە ترسنۆك نەبوو، ئازاد بوو، تەنێ مرۆڤی نا ئازاد درۆزنن، دەنا کێ دیویەتی مرۆڤی ئازاد درۆیان بکا! زۆر چاکم لە بیرە، وا دەزانم ئێستایە: دوا گێڕانەوەی ئەو کاتە بوو کە من تەمەنم ١٦– ١٧ ساڵان بوو. شەوێکی تۆقی زستان بوو. لە دەرس و دەور تەواو بووم. چووم بۆ ژوورەکەی نەنکم، بەتەنیا دانیشتبوو، چاوی بڕیبووە سۆپاکەی بەردەمی و تەزبیحە سەدو یەك دەنکییەکەی لە نێو هەردوو قامکی شایەتمان و کەڵەیدا دەنك دەنك بە دیوی چەپدا ئاوا دەکرد. کە لێم پرسی:

– داپیرە ئەوە بۆ بە دیوی چەپداهەڵی دەسوڕێنی؟! دەیگوت:

– خێری زیاترە کوڕم.

جا نازانم، ئێستاش نازانم بۆ وای دەگوت! دەنکەکانی تەزبیحەکە بە شێوەیەکی یەکجار سەیر خۆی بە نیگام دەسپارد. وام دەهاتنە بەرچاو کە ریزە رێبوارێکن و ورد ورد بە هەورازێکدا هەڵدەگەڕان. یەکەمیان دەگەییە ملەی هەورازەکە، هەڵوەستەیەکی دەکرد، دەستی دەکرد بە چەتر بۆ چاوی، بە وردی زەینی بەردەم خۆی دەدا. ئەوجا دەکەوتە نەدیوی و لە چاو ون دەبوو. لەگەڵ ئاودیوبوونی ئەودا رێبوارێکی دی دەگەییە ملەکە. هەمان دیمەنی پێشوو لەبەر چاوم دووبارە دەبووەوە. لەگەڵ ئاوا بوونی هەر دەنکێکدا لێوی نەنکم بە ئاستەم دەبزووت. لە تۆ وایە دۆعای خێر بۆ رێبوارەکان دەکا! من دەمزانی نەنکم رێبواری زۆر خۆش دەویست، خۆی بە رێبواڕی لەم شارەدا گیرسابووەوە. پێ دەچوو. لە دڵی خۆدا خۆی بە رێبوارێکی رەوتەنی کاروانی ژیان بزانێ!

بێگەردی، پاکی و بێ ریایی هەموو دنیام لە سیمای نەنکم دا دەخوێندەوە. هەموو دنیاش بۆم بڵێ هەر وایە... ئێوە؟! کەیفی خۆتانە. من چ مەرامێکم بە ئێوە نییە. هەرچییەکیش دەربارەی نەنکم دەڵێن بەگوێمدا ناچێ و ناچێ. پیاو بن و گوێ مەگرن، ئەوە روحی نەنکمەو لە پێستی مندا دەدوێ. دە پیاوبن و گوێی لێ مەگرن. چی؟ دەتوانن؟! گرەوتان لەگەڵ دەکەم.. ها؟ لەسەر دەستێکم. نەخێر چ زیادە رۆییەکم نەکردوە، نەنکم ژانی مرۆڤی بە کۆڵیا دابو، کوچە بە کوچە گەڕەك بە گەڕەك، گوند بە گوند لەگەڵ خۆیدا دەیگێڕا، کەیفی خۆتانە، جا هەر پێبکەنن. چی؟ رقم هەڵمەسێنن، با نەڵێم ئەرێ وەڵڵا فەیلەسوف بوو و ئەولاتریش! چما فەلسەفە چییە؟ ئێستاش بیرمە کە شەوێك چۆنی ئامۆژگاری دەکردم. هەڵبەتە من ناتوانم دەقاو دەق ئەو زمانو وشانە بەکار بێنم کە ئەو پێی دەدوا، بیرم نەماون، قسەکانی ئەو بە زمانی خۆم دەگێڕمەوە: گیروگرفتی ئەو تیرەی بەشەرە ئەوە نییە کە ژیان ناناسن، بەڵکو ئەوەیە کە شتێك بە ژیان دەزانن فری بە مەملەکەتی ژیانەوە نییە.. ئەوەتا لەبری پابەند و دڵبەندی ژیان بن، بوون بە یەخسیر و بەندی ژیان. لەبری خۆ لە ژیان هەڵکێشن، و سڵی روحیان دەربکەن و بار سووك و سەر سەلامەت

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بێنە دەرێ، تێیدا بۆگەن دەکەن، دەخنکێن! نای زانن نا. ژیان ئەوە نییە. نە، ژیان کردەیەکی ئینسانییە: کردەیەکە کە ئینسان بوونی ئینسان قوولْ دەکاتەوەو دەیچەسپێنێ. هەر کاکەو نیخەنیخ لە کۆڵی تەماع نەویوەو برۆ... وا دەزانن مردن هەڵگیراوە. ئەو تەماعکارییە ئینسان لە ئینسانیەت دەخا..

جا توخوا ئەمە چتۆ قسەیەکە! گەر فەلسەفەش نەبێ چی وای لە قسەی فەیلەسوفان نەگەڕاوەتەوە!.

*   *

کە وەژوور کەوتم، هەستم کرد سێبەری نارەحەتی و نیگەرانی کەوتبووە سەر سیمای. ناوە ناوە دڵۆپە فرمێسك وەکو دانەی مرواری لە گۆشەی چاوە رەشەکانیەوە بەرەو خوارێ دەخزی. زۆر جار داپیرەم بەو حاڵەوە دەبینی. ئافرەتێکی یەکجار هەست ناسك بوو. رەنگە زۆر کەم هەستی بە تەنیایی کردبێ، هەموو شتێ بەلای ئەوەوە روحی هەبوو.زمانی قسەکردنی هەبوو: دار، بەرد، گیاندار و بێ گیان... هەموو شتێکی دەکرد بە هاودەمی خۆی. نەمویست ئەو جیهانە تایبەتییەی لێ بشڵەقێنم. بە ئەسپایی لە ژوورەکە وەدەر کەوتم، بە تەنێ لە هۆڵەکە دانیشتم. بیرم لە نەنکم دەکردەوە، پیرەژنێکی سەیرە، بۆ هەندێ جار دەگری! بەزەیی بە خۆدا دێتەوە؟! باوەڕ ناکەم، باوەڕ ناکەم، لە ژیانی خۆی نارازی نەبوو، بە خۆی دەیگووت: ژیان بە دەردەسەری و ناخۆشییەوە بەندە، دەنا تامی نامێنێ، ناخۆشی هەوێنی خۆشییە، جارێکیان لێم پرسی:

– نەنە گوڵناز ئەگەر ئێستا ببیتەوە بە منداڵێکی حەوت ساڵان، دەتەوێ چۆن بژی؟

گوتی:

– لە ژیانی خۆم ژیوان نیم... هەمان رێگە دەگرم کە ئێستا گەیاندومییە ئێرە.

هەستام چوومەوە بۆ ژوورەکەی نەنکم، بە ئانقەست لە دەرکەم دا. سەری هەڵبڕی، گوتم:

– نەنە گیان...

– باوکم... تۆ بڵێ...

دیسان چیت بیر کەوتۆتەوە؟!

هەناسەیەکی قوڵی هەڵکێشاو گوتی: کەس هێندەی هەڵۆ قەدری ژیان نازانێ. دەزانی چ دەکا؟! تا هێزی بزووتن لە لەشیا بێ. بێ باکانە دەژی، لە سەختترین کێودا هێلانە بۆ خۆی دەکا، کە پیر بوو، زانی دەبێ بە بار بەسەر ژیانەوە، هەموو هێزی خۆی کۆ دەکاتەوە و هەڵدەفڕێ، هەر بەرز دەبێتەوەو بەرز دەبێتەوە تا دەبێ بە خاڵێکی بچووك بچووك بە بەرۆکی ئاسمانەوە، تەکانێکی دی دەداو لە قووڵایی ئاسماندا ون دەبێ، ئەوجا باڵەکانی دادەداتەوەو بە گوڕ بەرەو خوار دەبێتەوەو لە شوێنێکدا دەکەوێ و هەپرون بە هەپرون دەبێ. ئا ئەمەیە ژیانی راستەقینە. بەو چارەنووسەش قایلە، چونکە خۆی هەڵی دەبژێرێ. بەڵام مرۆڤ کەمتر وایە. ئێمە لە گوندێکی زۆر دووردا دەژیاین، گوندەکەمان لە نێوان سێ چیای قوچدا بوو. لوتکەی چیاکان بە ئاستەم سەریان بۆ لای یەکدی خوار کردبووەوە، پێ دەچوو پەیمانی برایەتی بە یەکدی بدەن. چۆن؟! ئەدی مەعنای چی! چیاش قسان دەکا، تەبیعەت و شتەکانی ناو تەبیعەتیش زمانی خۆیان هەیە،

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

من خۆم زۆر جار قسەم لەگەڵ چیادا کردووە، ئەگەر بنیادەم خۆی پاك و شیری پاك بێ بە ئاسانی لێی تێ دەگا! گوندەکەمان زۆر خۆش بوو، کە لە دوورەوە سەیرت کردبا لە تۆ وایە قەڵایەکی مەحکەم و قایمە، خەڵکی ئەو گوندە هەموومان، گەورەو بچووك، ژن و پیاو هەموو کارمان دەکرد، هەموو شتێکمان هەر هاوبەش بوو. شین و شایی... قەدری ژیانمان دەزانی، وەکو ئێوە نەبووین. کە پیاو سەیرتان دەکا بەزەیی پێتاندا دێتەوە، دەڵێی خۆڵ و دۆتان بەسەرا کراوە، ئێمە وا نەبووین، بۆ ژیان دەمردین، دەنا قەت تەمەنی من لە سەدەیەك تێنەدەپەڕی. نەماندەهێشت وەختمان بە فیڕۆ بچێ: هەموو شتێکمان لە کاتی خۆیدا دەکرد. شین بە وەعدی خۆی،شایی بە وەعدەی خۆ.. کێ هەبوو دڵدارو دلبەر نەبێ! شایی و زەماوەند هەر هەپرسە! رمبازێی ئەسپ سواران، وای کە خرمە خرمی سمی ئەسپەکان خۆش بوو. هەر کە جریدبازی دەستی پێ دەکرد، کیژان لە سەربانان دەوەستان و دڵداری خۆیان بەسەر دەکردەوە. کوڕگەلیش هێندەی دی با دەچووە کەوڵیان و ئەسپەکانیان تاو دەدا.. حیلەی ئەسپی حدود، کوڕژنی ئەسپی شێ، نێسکەی ئەسپی کەحلان، ژیانیان بە بەر تەبیعەت دا دەکرد. دەزگیرانی هەر کیژێك پێشکەوتبا، ئیدی ئەو کیژە لە خۆشیاندا لە پێستی خۆی نەدەهێوری و تا بەیانی خەو نەدەچووە چاوی. شاسواری کوڕی سەعید خان یەکێك بوو لە سوارە چاکەکان.. خان و مسکێن لە نێو ئێمە دا نەبوو، سەعید خان هەر ناوی وابوو... شاسوار دەزگیرانی مرواری کیژی فاتم بێوەژن بوو. بەڕاستی مرواریش لێهاتوو بوو. لە جەنگ و ئەسپ سواریدا هیچی لە پیاو کەمتر نەبوو.. ئیدی بەم جۆرە بە شادی دەژیاین.

ئێوارانێك بەڵا دوور، لەو دەمەدا کە خۆر لە زەردە بوو، پاش ئەوەی کوڕو کیژی گوند لە رمبازی بوونەوەو هاتنەوە ناو گوند، لە دوورەوە ئەسپ سوارێکی بەلە باریکەی شپ و شۆڕ پەیدا بوو. لە سەربانەکان وێستاین تا ئەسپ سوارەکە گەییە نێو گوند. سڵاوی لە حازری کرد:

عەلەیکە سڵاو

گوتی:

– ئەرێ کێ دەم سپی ئەم گوندەیە؟

گوتمان:

– هەر کەسێ تۆ دەتەوێ.. هەموومان.

ئەوجا شاسوار، مۆڵەتی لێ وەرگرتین و چووە پێشێ و گوتی:

– فەرموو براله چیت گەرەکە؟

– کاغەزێکم بۆ هێناون، بەڵکو وەڵامەکەیم دەدەنەوەو دەگەڕێمەوە. رێگام دوورە. جەنابی پاشا چاوەڕوانم دەکا.

خەڵکی لای ئێمە گاڵتەیان بە پاشاو پاشایەتی دەهات. چما کەس لە ئینسان پاشاترە! چما هەر بنیادەمێك پاشای خۆی نییە؟!.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

میوانەکەمان بۆ دیوەخانی گوند برد. هەموو لێی خڕبووینەوە، خزمەتێکی چاکمان کرد. ها؟ ئەدی چۆن، میوان هەمیشە جێی سەرچاوانە. ئەوجا شاسوار کاغەزەکەی بۆ خوێندینەوە ((بۆ دەم راست و دانیشتوانی گوندی ئارام.

ئەو ساڵ، سەری حەوت ساڵە باج و خەراجتان بۆ شانشینی بیابان نەناردووە. ئەمەش بەپێی یاسای شانشینی بیابان یاخی بوونە، دیارە هەموو یاخییەك دەبێ دەمكوت و تەمێ بكرێ، جا ئەگەر بە خۆشی خۆتان باج و خەراجی ئەم حەوت ساڵە دەنێرن ئەوا باشەو ئەم جارە دەتان بەخشم، ئەگینا خاکتان بە توورەکە دەبێژم.

ئیمزا: پاشای شانشینی بیابان))

هەموو خەڵکی گوند لەوێ بووین، تەگبیرو راوێژمان کرد، کەس قایل نەبوو باج و خەراج، تۆ بڵێ کەرانە بە پاشای بیابان بدرێ، بە تەگبیری هەموومان غاغەزێکمان بۆ پاشای بیابان ناردەوە: ((جەنابی پاشا... ئێمە بۆ ژیان و سەربەستی خولقاوین، تەبیعەتی هەڵۆمان هەیە. کەنگێ زانیمان دەبین بە بار بەسەر ژیانەوە، خۆمان لە بڵندییەوە هەڵدەدێرین. حەز بە دۆستایەتی هەموو بنیادەم دۆستێك دەکەین و بە گژ هەموو بنیادەمێکی تەماعکاردا دەچین. چ مەرامێکمان پێت نییەو لە هەڕەشەکانت ناترسین. دڵنیابە ئەو کیسانەی بۆ باج و خەراجی گوندی ئێمەت هەڵدوورون هەر بە بەتاڵی دەمێننەوە.

ئیمزا خەڵکی گوندی ئارام))

کابرای ئەسپ سوار کاغەزەکەی بردو رۆیی. ئێمەش تەدارەکمان بینی و خۆمان سازدا. لەولاشەوە پاشای بیابان لەشکرێکی بێ ڕەزای خڕ کردەوە، لەگەڵ چاوچنۆك و تەماعکارانی دیدا دەستی تێکەڵ کرد بە نیازی هێرش و پەلامار بۆ سەر ئێمە! ئەسپەکانمان لە تەویلە کردن... بۆ؟! ئاخر لە کاتی وادا پێویستە ئەسپ ببەسترێتەوە، ئالیکی چاکی بدرێتێ، کەمتر بهێنرێتە دەرێ. لەبەرچی؟ تا پتر تاو بداو سەر بەرز بکاتەوە، دەزانی کاتێ کە ئەسپ سەری بەرز بگرێ، سوارەکەی چەند خۆشحاڵ دەبێ! گەشکە دەکا لە ئازادی پتر چی دی بەخەیاڵ دا نایەت!

نەنکم هەناسەیەکی قوڵی هەڵکێشا، بێنێکی دایێ و لەسەری رۆیی:

–... بەڵێ رۆڵە گیان، پاشای بیابان هێرشی هێنا، گوندەکەمان لە هەموو لایەکەوە گەمارۆ درا، بەڵام قەڵا هەروا بە ئاسانی نایەتە گرتن، جەنگ و کوشتار حەوت ساڵان درێژەی کێشا. بەڵام داخی بە جەرگم لەو حەوت ساڵەدا گەلێ شۆڕە سوارو کوڕو کیژی یەکی یەکیمان گلان و گیانیان بەخشی. شاسواری کوڕی سەعید خان، گۆڕەکەی پڕ لە نوور بێ، هەر زوو گلاو هەڵنەستایەوە. لاڵ بم نەی پەرژا مرواری خانم بگوازێتەوە.

داپیرەم هەناسەیەکی دی هەڵکێشا. چەند دڵۆپە فرمێسکێکی سەرگەردان لە کانگای چاوەکانیەوە کەوتنە لەرزین. منیش لە پشت پەردەی بلورینی ئەم ئەشکە پڕ خەمەوە سوار چاکێکم دەبینی کە چۆن لە دوا هەناسەدا بەسەر مل و یاڵی ئەسپەکەیەوە دەکەوتە خوارێ. نەنکم لە پڕ دەستی لە پەنا گوێی ناو دەنگی لێ هەڵبڕی:

– ((ئەزێ ڕابم

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بۆ هەسپی گەنج شاسواریٚ

بازانیٚ خۆ بشکیٚنم

بکەمە جووتە بزمارە

کە زێید خۆ ببڕم

بکەمە ڕەشمە و دەست هەڤسارە

هە کە چوو جەنگی دژمنان و داگیرکەری

دا لۆمە ژ دەستگیریٚ نەکەن

نەبێژن

چوو سیارەکی کوردی بیٚ کاروبارە

نەماییٚ.. نەماییٚ.. نەماییٚ

ئەز پشتی دەزگیری خۆ

نەمێنم لە دونیاییٚ))

نەنکم،بەو لاوکە کوڵی دڵی خۆی دامرکاندەوە. ئەوجا درێژەی بە حیکایەتەکەیدا:

– ... بەڵیٚ ڕۆڵە، کاتیٚ شاسوار لە ریزی پێشەوە هەڵی دەکوتایە سەر دژمن، مرواری ئەو لاوکەی پێدا هەڵدا، ئیدی بوو بە لاوکی سەر زاری هەموو خەڵکی گوند. ڕاستە شکاین، بەلاَم کۆڵمان نەدا! گەلێك کوڕو کیژ هەڵدێران. هەسپەکان بیٚ سوار مانەوە. کەوتنە زۆزان، چونکە چەندینساڵ بوو بەوە ڕاهاتبوون بکرێنە رەو... خۆ بە خۆ ڕەویان بەستبوو، دایانە کێوان. لاڵ بم بۆ ئەو ئەسپە جوان و بیٚ خاوەنانە. دەڵێن بە ڕۆژ سەگ راویان دەنان و بە شەو گورگ پەلاماریان دەدان... ئەسپی ڕەسەن تۆوی نابڕێتەوە، ئێستاش نەوەو نەتیرەوی ئەو ئەسپانە بە کێوەوە هەن... کوڕم (دانا) تۆ منداڵی، دوعای منداڵان گیرایە، دوعایان بۆ بکە، بەڵکو سوارێك پەیدا ببیٚ و ئەو هەسپانە بگرێتەوە. ئەگەر زوو بە زوو سوار فریایان بکەوێت لە گورگان دەخەلەسێن. ئەگەر لەبەر دڵی داپیرەم نەبا، لە قاقای پێکەنینم دەداو دەمگوت ئەمە کاری دوعا نییە نەنە گیان!.

نەنکم هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:

– دەزانی وەختیٚ ئەسپ کوڕژن دەکا، چ دەڵیٚ؟!

لە پڕ ڕاچڵەکیم و گوتم:

– دەڵیٚ چی؟

بریا سەت بریا سوار چاکێکی مەردم لیٚ پەیدا دەبوو!

ئەدی چۆن! ئەسپیش هۆش و گۆشی هەیە، دەزانیٚ، لە من و تۆ چاکتر دەزانیٚ کە قەدری ئەسپ بە سوارەوەیە.

١٩٨٤/١١

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

سەر بهوردی ناوێك

ناویش سەیرە هەر لە دایك بوونەوە پێتەوە دەلكێ و لەگەڵتا دێ. ئەویش وەکو زۆر شتی دی بە خۆت هەڵی نابژێری. وەکو سێبەر بە دوتەوەیە و کەم رێ دەکەوێ ببێ بە بارێکی قورس. وەکو چۆن بیر لە سێبەری خۆ ناکەیەوە بەو جۆرەش بە دەگمەن هەڵدەکەوێ بیر لەناوی خۆ بکەیەوە، مەگەر گرفتێ یا سەریەشەیەکت بۆ بخوڵقێنێ!

تەمەنم ١٥ساڵ بوو، پۆلی سێی ناوەندی بووم، رۆژێ مامۆستای وەرزش لیستی ناوەکانی دەخوێندەوە.. ئەو رۆژە بۆ یەکەم جار بیرم لە ناوی خۆم کردەوە..

مامۆستای وەرزشم خۆش دەویست، هەستم دەکرد ئەویش منی خۆش دەویست، جارێك دوو گۆڵی پێ دەکردین، من ئەوەندە کەیفم بە وەرزش نەدەهات، خۆ ئەگەر خۆشەویستی مامۆستا نەبوایە، هەموو جارێ خۆم دەدزییەوە. تۆزێ رێوەڵەو کەم جورم بووم. لە گەرمەی یاریدا بووین، تۆپەکەم دایە بەر، نزیکی گۆڵی تیپی رەقیب بوومەوە. خۆم تەواو ئامادە کرد بۆ لێدانی تۆپەکەو گۆڵ کردن. مچە دێو، لەبەر زەلامی و کەتەیی پێمان دەگوت مچە دێو، خۆی گەیاندمێ، لاقی دایە بە لاقم، بە پشتا کەوتم، لەگەڵ کەوتنندا نووکی پێم بەر تۆپەکە کەوت، تۆپ بەرز بووەوە، زیاتر گۆشاری مچە دێو بەرزی کردەوە، بە نزمیەوە بەسەر گۆڵەکدا رۆیی، بە مەزەندەی خۆم، ئێستاشی لەگەڵدا بێ، گۆڵ نەبوو، کەچی مامۆستا (لەتیف عەبدورەحمان) لە مچە تورە بوو، گۆڵەکەی بە گۆڵ حسێب کرد، پرتەو بۆڵەی قوتابییەکان دادی نەدا. گۆڵەکەم کرا بە گۆڵی راستی...

مامۆستا ناوی دەخوێندەوە:

- نەوزاد حسین
- بەڵێ.
- شێرزاد حەسەن
- بەڵێ
- مەهدی حەبیب

هەستامە سەر پێ، تەزویەکم پێدا هات. وەك بڵێی شتێك زمانی بەستم. بۆ یەکەم جار هەستم بە جۆرە نەبانییەك لە ناوەکەی خۆم کرد. دوو دڵ و سەراسیمە بە شپرزەییەوە گوتم:

- بەڵێ.

هەندێ لە قوتابییەکان پێکەنین. سوور هەڵگەڕام. لە فکران راچووم: رەنگە گاڵتەیان بە ناوەکەم بێ، بە ناوێکی دێهاتییانەی بزانن، رەنگە واش نەبێ.

پاش بیرکردنەوەیەکی زۆر، بڕیارم دا هەر کە چوومەوە سەر گوروشتەی ئەم ناوەم لە دایکم بپرسم. دەمەو ئێوارە، خۆر تەواو لە ئاسۆ نزیك ببۆوە. گەییمە کۆڵانەکەی خۆمان، لە دوورەوە

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

دایكم بینی كه لەبەر دەرگا دانیشتبوو، بەسەر تەقەڵ و درووماندا نوشتا بۆوە. كراسێكی بۆ جەمیلەی خوشكم دەدوری. جەمیلەی حەوت ساڵان لە تەنیشت دایكمەوە چەشنی جوجەڵەیەكی ئاسوودە، هەڵكوڕمابوو، چاوە گەشەكانی بڕیبووە دەست و تەقەڵی ئەو. سەری لەگەڵ هاتوچۆی دەرزی و داوەكەدا دێناو دەبرد. دەیویست لەوە دڵنیابێ كە كراسەكەی بۆ جەژنی نەورۆز تەواو دەبێ یان نا. لەم سەرهێنان و بردنەدا نیگای لە نیگا هەڵەنگوت. قریشەیەكی شادی كردو:

ئەرێ وەڵڵا ئەوە كاكە مەهدییە.

وەكو جوجەڵە بە باڵە قژێ بەرەو پیرم هات. بە هانكە هانك خۆی گەیاندمێ و گوتی:

كاكە مەهدی، بابە چووە كەبابمان بۆ بكرێ.

دەستیم گرت، لە دڵی خۆمدا گوتم: تومەز دایكم بۆیە تا ئەم درەنگ وەختە لەبەر دەرگایە، خەمی شیو لێنانی نیە.

دایكم لە قریشكەی جەمیلە سەری هەڵبڕی، پرشنگی سۆزێكی یەكجار گەرمم لە چاوە كاڵەكانیدا بەدی كرد.

هەوەڵی مانگی سێ بوو، خەڵكی هێشتا لە ژوورەوە دەنوستن. ئێمە كرێچی بووین، دوو ژوورمان لە گەڕەكێكی میللیدا بەكرێ گرتبوو. بابم هاتەوە بۆنی كەبابی گەرم ئاوی دەزایاندە دەم. چووینە ژوورەوە، سفرە راخرا، بە چوار قوڵی دانیشتینە سەر پیرە سفرە. جەمیلە چاوی بڕیبوە لولە (كەبابەكان) و بە دەم چاوەڕوانییەوە خۆی رادەژاند. ئەگەر بابم تۆزێكی دی ماتەڵ بوایە، هەموو دەستورێكی پێشێل دەكردو وەكو كتكی نەوسن پڕی دەدایە كەبابێك و....

بە دەم نان خواردنەوە، ناوە ناوە دەمڕوانییە دایكم. دایكم سوسەی شتێكی كردبوو. زۆر جار كە پارەم پێویست بایە بە دایكم دەگوت و ئەویش بە بابمی دەگوت. نیگای دەیگوت: ئەوە بۆ نانەكەت ناخۆی رۆڵە، پێ دەچێ شتێكت پێ بێ... هەر خوا بكا دیسان پارە نەبێ. خۆ دوێنێ دینارێكم لەم داماوەی بابت بۆ وەرگرتی. بەستەزمانە رۆژ تا ئێوارێ رەنج دەدا. وا پیر بوو و رۆژێ حەسانەوەی بەخۆوە نەدی. لە ماڵەوە بۆ عەمەلاتی، لە عەمەلاتییەوە بۆ ماڵەوە.

نان خورا، سفرە پێچرایەوە. چا هاتە بەرەوە. بەدەم چا خواردنەوە بیرم لەوە دەكردەوە: لێی بپرسم نەپرسم! ئاخۆ بابم چەند پێم پێ بكەنێ!

قیروسیام كردو پرسیم:

دایكە...

گیانی دایكە.

كێ ناوی ناوم؟!

نیگایەكی بابمی كردو سێبەری بزەیەكی ناسك كەوتە سەر لێوی و زوو ئاوا بوو. فڕێكی لە چایەكەی بەردەمی دا. نیگایەكی دی بابمی كرد، وەك بڵێی ئیزنی لێ بخوازێ تا سەر گوزشتەی ئەم ناوەم بۆ بگێڕێتەوە. بابم سەرینە زلەكەی ئەولای خۆی راكێشا. وەكو ئەوەی ئەویش خۆی بۆ بیستنی چیرۆكی ناوەكەی من ئامادە بكا، شانی دادایەوە سەر سەرینەكە، تۆزێ لە فكران راچوو، گوتی:

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

– ئا، راست دەکا ئافرەت، بۆمانی بگێڕەوە... خۆزگەم بەو دەمە.

ئۆخـژنێکم لـە دڵ و دەروون گـەڕا، پـتر خولیـای ناوەکـەمم کەوتـە سـەر. دایکـم وەك بڵێـی لـە سـێو دووی ئەوەدا بێ، چۆن و لە کوێوە دەست پێ بکا، بە سۆزێکی قووڵەوە گوتی:

– ناشێ ناوەکەت بەدڵ نەبێ لە دەورت گەڕێم!

هەندێ دامام، گوتم:نا، هەر ویستم بزانم.

بە فرێ چایەکەی هەڵدا، تاماوەکەی دەمی قووت داو دەستی پێکرد:

ئێی پیرە دنیا! گەر ماوی یادت بەخێرو گەر مردووی هەزار رەحمەت لە گۆڕت.

نیگایـەکی بـابمی کـرد. وەك بڵێـی بـەخۆی بڵـێ: ئـەرێ بـۆ تـا ئێـستا یـادێکی ئـەو پیاوەمـان نەکردۆتەوە، ئەوجا گوتی:

– تۆ بڵێی مابێ پیاوەکە؟!

بابم هێدی هێدی تەزبیحـە دەنگ گەورەکـەی لـە دەسـتیا دەگێـڕا، لـە بن لێوانـەوە و بە دەنگێکـی میهرەبانەوە گوتی:

– بڵێم چی ئافرەت! دوور نییە.

ئەوجا دایکم لەسەری رۆیی:

– ... ئـەو سـاڵە بـوو کـە شۆڕشـەکەی مـەلا مستەفای بارزانیـانی توانـدەوە... ئـۆه رەبـبی سـەبەبکاری بـەکۆی زوخـاڵ بـێ... پیـاوەکی گـەورە بـوو، حکومـەت یـەك ملیـۆن دینـاری تەرخان کردبوو بۆ هەر کەسێك کە بیکوژێ. ملیۆن گاڵتە نییە.!

ماڵمان لە دۆڵە رووت بوو، ئەوەندە جوان لـە بیرمـە وادەزانم دوێـنێ بـوو، ئـاخر چۆن بیرم دەچێ، سەر لەبەری ژیانی کوردەواری گۆڕی. چی کوژرا،کوژرا.. چی رەهەندەی وڵاتان بوو، بـوو. چی بە عەزرەتەوە سەری نایەوە، نایەوە. ئێمەش قیسمەت و نسیب لە شاری گیرسـاندنیەوە. هەنـدێکیش بە دزی بە چیاوە مانەوە!

دێهات وێران کران، ماڵان لە زیل بارکران، سەدان خێزان نەفی کران.

باران بوو، ساڵی وا تەڕو تـووش هـەر نەبۆتـەوە. گوندەکـەمان بـەر تـۆپ درا، تـەیارە بە ئاسمانـەوە فرکان فرکان هەر مەپرسە! بەڵام پیاو کە پێشمەرگەی لە پشت بێ، تف لە ئاسـنیش دەکـا... جا پێـشمەرگەش کـێ بـێ؟ ئـەو سـەر پەلـەی لەمـەڕ خۆمـان! پیـاوێکی قـۆز، بـاڵا بـەرز، دایمـە ردێـن و سمێـڵ هـاتوو، تۆکمـە و گـورج و گـۆڵ، قسە قـووت و ورە بـەرز، لـە فیـشەکدا زەردی دەکـردەوە، هەموو پێشمەرگەیەك لە پەلەکەی ئەودا بەند نـەدەبوو، گلـەییان لـێ دەکـرد، لەبـەر ئازایـەتی و تـەڕ دەستی و چاو نەترسی ئەو، کەس لە پەلەکەیدا دەرنەدەکەوت و ناوی دەرنەدەکرد. لاڵ بم یـاخوا، ئەگەر جارێ پێشمەرگە لـە شـەڕێکدا شـکابان، بـەوە دڵخۆشـی خـۆی و خەڵکەکـەی دەدایـەوە کـە دەیگوت:

– گوێ مەدەنێ، هەموو شکانێ بەزین نیە، ئێمە تەبیعەتی شووشەمان هەیـە، لـە شـکانا تیـژ تر دەبین، با ئەمجارە بێتەوە...

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بەرایی هێزی دەوڵەت، لە ئاسۆگەکانی خوار گوندەوە بەدیار کەوت. قەد بە قەدەر ئەو رۆژە نەترساوم. سکم بە قەد دەهۆڵی دەهۆڵکوتێک بەرز بۆتەوە. نزیکەی سەعاتێکە بە دەم ژانەوە دەتلێمەوە. پور مەنیجی مامان بە دەستمەوە داماوە، لەلایەکەوە ترسی شەڕو لەلایەکی دییەوە ترسی ئەوەی من بەسەر منداڵەوە بچم، شپرزەیان کردبوو، نەهەقی نەبوو، هەموو جارێ خۆی بەوەوە هەڵدەکێشا: لەوەتەی ئەم مەنیجەیە مامانە، نەی هێشتووە، هیچ ژنێ لە گوندەکەدا بەسەر مناڵەوە بچێ. تەنانەت سکی هەشت مانگانیشی زاپاندووە!

خۆی بە نەنکی سەر لەبەری مناڵانی گوند دەزانی.. دایمە گیرفانێ شەکرۆکەو گوێزی سوێرکراوو مێوژە رەشەکەی پێ بوو. هەر منداڵێك گریی گرتبا، هەر کە ئەو گازی کردبا دەست بەجێ ژێر دەبووەوە. چ قودرەت بوو دایکێك لەبەر چاوی ئەو لە منداڵی خۆی بدا.. زارە بێ ددانەکەی لێ دەکردەوە هەرچی شیاوو نەشیاو هەیە پێی دەگوت. هێندە پیر بوو ردێنی هاتبوو. جا کە لە ژنێك تورەبایە تاڵە مووە سپییەکانی سەر چەناگەی دەلەرزی:

– عەمرت نەمێنێ ئاوەها! خوا بە قوربانی منت بکا، ئەگەر من نەدەبووم تۆ ئەو ژنە بووی منداڵ بگرییە باوەش!

دەستێکی بەسەر منداڵەکەدا دێنا، دەیبردە ژوورەکەی خۆی.. جاری وا دەبوو بە حەفتە ئەو منداڵەی نەدەدایەوە بە دایکەکەی، دەیگوت: ئێوە نازانن ئەو والێکراوی وا پێکراوە چۆنە.. با قەدری عافێت بزانێ.

چەندین تکاکار دەچونە تکا ئەوجا منداڵەکەی دەدایەوە. یاخوا خوا عافوت بکا پور مەنیج.. باوەڕ ناکەم مابێ....

خەریك بوو دیق بکەم، من عەوداڵی ناوەکەی خۆم بووم، ئەویش باسی پور مەنیجی بۆ دەکردم. بەڵام هێندە بە ئاوو تاو دەیگێڕایەوە، دڵم نەدەهات پێی ببڕم.

هەناسەیەکی قوڵی هەڵکێشاو لەسەری رۆیی:

– ... خەڵکی هەموو لە گوند دەرچوون.. بە هەر جۆرێ بوو قەناعەتم بە پور مەنیج کرد کە ئەویش وردە وردە بە کەڵکەکەی پشت گوندا هەڵگەڕێ و بڕوا... هەرچی دەکرد پێی ڕێی دانەدەگرت بەتەنیا بەجێم بێڵێ. ئەدی چۆن جارێکی دی خۆی هەڵکێشێ و بڵێ: من نەنکی هەموو گوندەکەم! رۆحیش شیرینە، ئینسان کە پیر بوو ترسنۆکیش دەبێ. چاوی تێبڕیم، خوڕ خوڕ فرمێسك بە چاوانیا هاتە خوارێ. لە پڕ پشتی لێکردم، دایکورکاند و وەکو جەنازە خۆی بکێش کرد...

لە تاو ژانی خۆم ئاگام لە گرمەی تۆپ و تەیارە نەمابوو... ناو بە ناو زەڵەو هەراو هەنگامەی خەڵکە کۆچ کردووەکەم بەر گوێ دەکەوت کە لە کەڵکەکە ئاودیو دەبوون. زۆر دەترسام، دەنگی تەقە تەواو کز بوو، پێ دەچوو پێشمەرگەش پاشەکشە بکەن. لە پڕ گوێم لە تەپەی پێ بوو، لە ناو قەدەوە پچڕام. نەخێر عەسکەر دەگەنە سەرم و چش لە مردنەکەم هەر حەیاشم دەچێ... بابیشت لە هەرێمێکی دی پێشمەرگە بوو.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

* * *

دایکم بە دەم قسە کردنەوە سیمای دەگۆڕا. گرژ دەبوو خاو دەبووەوە، سور هەڵدەگەڕا، ڕەنگی دێناو دەبرد، دەتگوت ئێستا ژان گرتوویەتی و بەدەم ژانەوە ئەو بەسەرهاتە دەگێڕێتەوە...

نیگایەکی پرسیار ئامێزی بابمی کردو گوتی:

– حەبیب چات بۆ تێکەمەوە؟

چایەکی لەبەردەم بابم داناو ئەوجا لە سەری ڕۆیی:

– ... چاوم ڕەشکەو پێشکەی دەکرد. تارماییەك بە هانکە هانك وەژوور کەوت. هەر لەپیلم نەوی و بەلایەکی شانیدا دام:مەترسە باجی غوربەت.

بڕۆ، بڕۆ... کابرای تاین لە ژێرما شەلاڵی ئارەقە بوو بوو، پارچە تۆپ چوار دەوری دەکێلاین، لە تەپ وتۆزو قوڕا ون دەبووین. هەزار قول وەڵلا بە فلسێ: خوایە چۆن خەجاڵەت بووم، چۆن ئەم پیاوەش بە منەوە گیرۆدە بووا! مەرگم بە ئاوات دەخواست. ڕۆح لە جێیەکی سەختەو دەرناچێت! گیزو هوڕی گوللە هەترەشی زەلامی دەبردو.. کاری راست بێ لە کەڵکەکە ئاودیوی کردم. لەبەر زارکی کوێرە ئەشکەوتێك دایناتا پشوویەك بدەین.. هەستی بە حاڵم کردبوو تۆزێ لێم دوور کەوتەوە، لە پەنا گا بەردێکدا دانیشت. پاش تۆزێك تۆ واقە واقت لێ هەستا، کابرا قەڵەم بڕێکی لەبەرکی دەرهێنا. هات ناوکی بڕیت. چ پارچەیەکمان دەست نەکەوت. جامانە سوورەکەی خۆی لەسەر داماڵاند، قوماتی کردیت و کردیتی بە لوولەی تفەنگەکەیەوەو خستیتیە سەر شانی و بەڕێ کەوت، کە لە دوایەوە دەڕۆیشتم و تۆم لە جامانە سوورەکەدا دەبینی هەموو ئازارێکم بیر دەچووەوە. وەستا، بە شەرمێکەوە ئاوڕێکی پاشەوەی دایەوە:

– باجی غوربەت ئەرێ کوڕە یا کچ؟

سور هەڵگەڕام، بە شڵەژاوییەوە گوتم:

– کوڕە.

– ناوی دەنێی چی؟

ئەیەڕۆ کاك مەهدی توخوا ئەوە قسەیە، تۆ بڵێی ئەوەندە سپڵە بم ناوی نەنێم مەهدی... بزەیەکی گەش نیشتە سەر سیمای و هیچی نەگوت.

* * *

دایکم چاوێکی بە هەموواندا گێڕا، من دزە نیگایەکی بابم کرد، فرمێسك لە چاوەکانیا قەتیس مابوو، هەستم دەکرد گریان لە ئەوکی گیراوە، هەر زار هەڵێنێ لە هۆڕژنی گریانێ دەدا. لێکدا لێدا دەستی بە قژە خاوەکەی جەمیلەدا دێنا کە لە پەنایدا خەوی لێکەوتبوو. بەخۆیشم کە بیرم لە ناوەکەم دەکردەوە گەشکە دەیگرتم و.....

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ده چیرۆکی زۆر کورت

"١"
پەیژە

تازە یەك دوو پلە سەركەوتبووی، لەلایەكەوە سەركەوتنەكە سامێكی قورسی هەبوو. لەلایەكی دییەوە سەگوەڕێك دەستی پێكرد ئەمما سەگوەڕ! هەترەشی زەلامی دەبرد، حەیر مابووی، بگەڕێیتەوەو یەك دوو كوچك بە دووڕدەو سەگەدا بدەی و لە حەپەی بخەی! كێ دەڵێ بەر دەوی دەكەوی، بە چ مەعلوم هێندەی دی شێلگیر نابێ و كسۆكانی دیكەی بەدەنگەوە نایەن، ئەدی چ بكەی! لاقت دەلەرزێ، هێزی سەركەوتنت نییە خۆ ناشكرێ هەر لێرەدا بوەستی! لە پڕ دەنگێك هاتە گوێت، خوایە ئەمە چ دەنگێكە! ئاشنایە زۆر ئاشنایە، خۆشییەك لە ناختدا بلاچەی دا دەنگی باپیرەت بوو، هێندە بەمیهرەوە هاتە قسان سەراپات غەرقی گەشكە بوو.

– حەمە تاڵ! وەی لەمنت كەوێ ئەوە بۆ وا حەپەساوی كوڕم. بۆ واهی سەری دنیات لێهاتۆتەوە یەك. نەترسیت، ترس بیركردنەوە لغاو دەكات. یانی ئێستا تۆ نازانی چ بكەی، خۆ من دڵم بە تۆ خۆش بوو... بڕۆ، مەترسە، سەركەوە، هەر ئاوڕ مەدەوە.

ڕۆیشتی، تەواوێ سەركەوتی. دەنگەكە گوتی: ها حەمە تاڵ ئێستا دەنگی سەگوەڕ دەبیستی؟! دەبا هێندە بوەڕێ تا قوڕگی دەدڕێ.

"٢"
بلیمەتكوژی

نە ء. لە هیچت كەم نییە، لە خوێنەواری خوێنەوار، خۆ كارنامەكەت بە قەد بەرماڵێكە و زۆر كەس خۆزیت پێ دەخوازن... نە ء.. نازانی ئەو پۆلیسانە بۆ لەبەرت هەڵناسن، گەمژەن گەمژە، فایدەی نییە دەبێ پێیان بڵێی. نازانن چ بلیمەتێك لە ناختدا پەنهانە! چ فریاڕەسێك بە پیریانەوە هاتووە. نە ء، پەلە مەكە جارێ فلامەرزی سەرنووسەر بێنە ڕەدا، زۆجی بكە زۆج با گوتارێ دووانت بۆ بلاوبكاتەوە، بزانە چ تەقینەوەیەك روو دەدات! خۆ ئەگەر وێنەیەكی دوا مۆدێلی خۆتیشی لەگەڵ دا بلاو بكەیتەوە ئەوا نورون عەلا نور...

ڕۆژنامەكەی بە دەستەوە گرت، یەكەمجارە ناوی خۆی بە چاپكراوی دەبینێ. نەخێر تەواو، تەقینەوەكە روویدا.. ئیدی بوو بە مۆم و بۆ ڕووناككردنەوەی ڕێگەی خەڵكی دەسووتا!

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

پێی سەیرە، ئەم مەزنە پیاوە، بەم شەقامە قەرەباڵغەدا دەڕوات، بێ فێز، بێ هەوا، کەچی تاقە کەسێك نەك هەر دەستەو نەزەر بۆی ناوەستێ، کڕنۆشی بۆ نابات، بەڵکو هەر ئاوڕیشی لێ ناداتەوە.

*

تەحا لەم کۆمەڵە سپڵەیە، تەحا لەم خەڵکە بیلمەتکوژە! توخوا ئەمە کۆمەڵە یا گۆڕستانی بلیمەتانە! ئاخر چۆن بلیمەتی نامرێت!!.

"٣"

رۆژنامەنووس

ئەم پەدەر سوختەیە، حزب ترۆی کردووەو بۆ ئێرەی نەفی کردووە. کەچی لە زماندرێژی خۆی ناکەوێ. لە تۆ وایە یەکەمین قارەمانە و غەدری لێکراوە. دوور نییە بۆ جاسووسییان ناردبێ و ئەم ترۆ کردنەشیان بۆ چاوبەستەکێ دابێتە پاڵی و ئێمەمانان زووتر چەواشە ببین و بەناباەڵەدی بکەوینە داوییەوە. دەنا ئەم و رۆژنامەوانی کوجا مەرحەبا!. دوو دێڕی بە دروستی پێ ناخرێتە سەر یەك. ئەوەتا ئەو وتارۆکانەی بڵاویان دەکاتەوە، خەڵکی بۆی دەنووسن.. بەڵام ئەلهەقی ئەوەندەی باشە نەدەیشارێتەوەو نەفشەشی پێوە دەکات. راوەستە بۆم، شەرت بێ دار بدەم بە روحت دا، نامەردی ناپیاو، بزانە هەر بە حیزبە حەیاتەکەی خۆت بە کوشتت نادەم! خۆ لەوەتەی ئەم مۆتەکەیە هاتووە، دەممان بۆگەنی کرد، ناوێرین زار هەڵێنین. گوایە حیزبییەو نوێنەری گەلە! مەرحەبا نوێنەری گەل!... ئەدی بۆ جاسوس نەبێ، هەر کە پەیدا دەبێت قڕو قەپ دەکەین یان قسان دەگۆڕین.

راوەستە بۆم، بزانە چۆن داغت بکەم.

هەر ئەو رۆژە شڕە وتارێکی دزیاری جەنابیم گەییە دەست بۆم ژێرو ژوور کرد، هەموویم تێکەڵ و پێکەڵ کرد. لە لاپەڕە هەشتدا و لە شوێنێکی بەرچاویدا بڵاوم کردەوە. هەرچی خوێنەر هەیە کەوتنە گلەیی و تەوس و توانج، کەچی پاش حەفتەیەك لەسەری راگاز کرا، خۆشی خۆشی تەڵەکە گرتی و لە کۆڵمان بووەوە، لەو سەرەوە قیت پەیدا بووەوە.. لەبەر وتارەکە خەڵات کرابوو!...

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

"٤"

(سانسۆر)

بەڕێوەبەری نووسین:

– هەڵۆ، ڕێبوار

– بەڵێ.

– ئەو بابەتەی ئامێرزا سانسۆر بکە، مەیەڵە دابەزێ، زۆر خەتەرە ها!

– زۆر خەتەرە؟! چۆن، ئەدی بۆ من نەمزانیوە؟

– من دەزانم.

– مەعلوم بڵاونەبێتەوە.

– ئەرێ، ئەرێ...

– جەنابی مودیر، بوو بە فۆلکلۆر

– تێناگەم!

– قوربان دوێنێ بڵاو بۆتەوە!

"٥"

(ژن)

لەوساوە کە ڕۆیی، لە ماڵی مندا ئاگر نەکراوەتەوە. گەردو تۆز فەتحی هەموو ناو ماڵەکەی کردووە.. داگیری کردووە، کەچی تاقە گەردێك تا ئێستاش نەنیشتۆتە سەر دڵی من.

"٦"

(کراسێك)

کراسێك بە تەنافەوە بە ئاوەچکەکانی هەڵواسرا بوو. ناو بە ناو بە دەم شنەیەکی ڕێبوارەوە دەلەرییەوە. سەعید و مەریوان لە دوور دانیشتبوون، مەریوان چاوی کز بوو، وایدەزانی کراسەکە ئافرەتی ڕاستییە، و ئاماژە بۆ ئەو دەکات.

– تۆ تەماشا مامۆستا سەعید ئەو کچە چۆن ئیشارەتم بۆ دەکات.

– بەڵێ، بەڵێ.

*

لە مەجلیسێکدا:

– مامۆستا سەعید شایەتە کە چۆن چۆنی کیژێك خەریك بوو ڕەدووم بخات.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

"٧"

(قەڵەوی)

پیرۆت هەر کە دەیبینی پەزێکی زیاد لە پێویست قەڵەو بووە، زۆر لەوانی دی دیارترە، خێرا دەکەوتە خۆ، بیانوویەکی دەدۆزییەوە: (منداڵەکان برسین، دەمێکە گۆشتیان نەخواردووە، دەرو دراوسێش با پشکێکیان پیٚ بڕیٚ) خێرا پەزەکەی سەر دەبڕی. دابەشی دەکرد: (بخۆن، ببیٚ بە غەزو بەزی ناو شانتان، نۆشی گیانتان بیٚ... ئێوە خواردنتان لەسەرە... ئێوە کاڵەکی خۆتان بخۆن، هەقتان بەسەر رنینەوەی بێستان نەبیٚ... هەر قەڵەو بوونێك بگری، رەگێکی دەچێتەوە سەر خیانەت!.

"٨"

(خاك)

شەکەت و ماندوو، لە دەرگای سنورێکت دەدا هی تۆ نەبوو، چاوەڕێی تلیسانەوەی بەزەیی ئەو دیوو سنوور بوویت.

جووتێك سەرباز پاسەوانی سنوورەکەیان دەکرد. وەك بڵێی سیمات بخوێننەوە. قسەیەك لە تۆ قسەیەك لەوان. پرسیت:

– ئاخر ئێوە، لەمبەرو ئەوبەر لە پێناوی چدا ئەمە دەکەن، خوێنی ملیۆنان خەڵك بەم ئاگری شەڕەدا دەکەن... بۆ کێی دەکەن؟!

یەکێکیان دانەوییەوە، چنگیٚ خۆڵی هەڵگرت، بە شانازییەوە نیشانی دایت و سەراپای بوو بە نیگا. نیگاشی قوڵە قوڵ متمانەی لێهەڵدەقولا.

چنگی کردەوە، خۆڵەکە بە رەوانی و یەکگرتووی، چەشنی ئاوی زوڵاڵ و تامەزرۆشکێن دارڕژا:

– بۆ ئەمەی دەکەین!..

زۆر بە خۆتدا شکایتەوە. سەراپات بەرە بەرە لە گریانێکی بێدنگ دەنیشت. کڵپەیەك لە ناختدا لێکدا لێکدا هەڵدەبوو و دەکوژایەوە.

دەنگێك وەك بڵێی لە بنەبانی ئەشکەوتەوە بێت، دەیگوت و دەیگوتەوە:

– هەر کەسێك خاکی نەبیٚ، دەبیٚ گۆڕی خۆی بە کۆڵدا بدات و بە ئاوارەییدا بیگێڕێت.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

"٩"

(هونەرمەند)

بە پەلە خۆی گەیاندە دیار هونەرمەندەکە، لە گیانەلادا بوو... هەرچی کردو کۆشا، زاری هەڵنەیەنا، لە تۆ وایە ئیدی بە تەواوی لە دنیا زویر بووەو لە دڵی خۆیدا شەرتی کردووە کە جارێکی دی زاری لە زاری ئەم دنیا دون و ئەڵچاخە نەگەڕێت.

تەواو نا ئومێد بوو، قەناعەتی وا بوو چی لێهەڵناکرێنێت، بۆیە وازی لە پرسیارەکانی هێنا و ڕێکۆردەرەکەی کوژاندەوە... لەفکران ڕاچوو، نیگای ئاوارەی شوێنێکی نادیار کرد. ئەوجا لە پڕ ڕێکۆردەرەکەی کردەوە. دەمی وەپەنا گوێی ناو بە دەنگی بەرز پرسی:

- ئێستا حەزت لە چییە مامۆستا؟

وەك ئەوەی پەلەی بێ و فریای دوا گوتە بکەوێ، بێ ئەوەی گرێی بێنێتە بەر گوتی:

- حەز دەکەم ببمەوە بە منداڵێکی شڕۆڵەی چڵمن و هەر کە خۆم بە مەجلیسێکدا بکەم پێم بێژن: بڕۆ بڕۆ دەرەوە، هەیدیبە لێرە...

"١٠"

(پیشانگە)

حیکمەت، زوو زوو سوپاسنامەکەی لە بەرکی دەردێناو ورد ورد دەیخوێندەوە. لە بن لێوانەوە دوا رستەی دەگوت و دەگوتەوە: "دەستو پەنجە ڕەنگینەکانت نەڕزن و نموونەتات زۆر بێت... لیژنەی هەڵسەنگاندنی هونەری".

ساڵ وەرسوڕایەوە، پیشانگەکەی پار بە دەقی خۆیەوە، دووبارە کرایەوە. ناوی ژێر تابلۆکان گۆڕا بوو. شوێنی دانانی تابلۆکان گۆڕا بوو... سەرۆکی لیژنە هەمان سەرۆکی پار بوو. بەسەر سامی و گەشکەوە لە تابلۆکانی دەڕوانی!

مامۆستایەکی مێمڵ خۆی گەیاندێ... لە تەنیشتییەوە وەستا، لەو قووڵتر روانییە یەکێك لە تابلۆکان، دەمی لە پەنا گوێی ناو بە ئاسپایی گوتی:

- هەتیو هیوا، ئەمە هەر ئەوەی پار نییە؟
- نەبابە.
- بان گرەو دەکەم...

مامۆستا نوری، گوێی لێبوو. سەیرێکی ناوی ژێر تابلۆکەی کرد و گوتی:

- ئەمە ئەو قوتابییە خڕکەلانەکەی پۆلی پێنجەم نییە؟!
- با.
- ئادەی بانگی بکەن...

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

هات.

- **فەرموو مامۆستا.**
- **راوەستە.**

مامۆستا نوری، مامۆستای هونەری بانگ کرد، ئەوجا بە بەرچاوی هەموانەوە روویکردە قوتابییەکە:

- **ئاراس، تۆ ئەم تابلۆیەت کردووە؟**
- **نەخێر مامۆستا.**
- **ئەدی بۆ ناوی تۆی لێدراوە...**

نیگایەکی مامۆستای هونەرو ئەوجا لیژنە هونەرییەکەی کرد و هیچی نەوت.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کەوەڕێ

زۆربەی ڕۆژانی هەینی، لێرەدا، لە نێو ئەم چیرۆکەدا پیاوێکی وردیلەی، نیگا سەرگەردانی، قژ بژی، غەریب و نامۆم بە دیار کەڵەکە بەردێکی بێ نازی کەم نموودەوە دەبینی. نیگا بە کێلی گۆڕە پۆشتەو خزمەتکراوەکانی گۆڕستانەکەی نێو ئەم چیرۆکەدا دەگێڕێ... ڕوندك وەك بارانی بوهاریێ لە چاوانی دەڕژێن. بەر لەوەی بگەنە بنجی ردێنە هاتووەکەی دەبن بە هەڵم و وەك تەم لە سەرو رووی دەنیشن... بە دەم پەڵمە گریانەوە، بە دەنگێکی گیراوەوە وەك خۆی بدوێنێ، زۆر بە مەلوولییەوە دەڵێ: من زۆرم هەوڵ دا، لەوەتەی هەم بە دەم نیگەرانییەوە دەژیم. دەپاڕێمەوە، دەلاڵێمەوە: هەر ئەم منداڵەی ناخم لە منداڵیەتی نەکەوێت، ئیدی چیم ناوێ. هەرکە ئەو گەورە ببێ، من دەمرم. لە مرۆڤی دەکەوم. هەر کە ئەو گەورە بوو ئیدی من خۆیاتی خۆم لەدەست دەدەم... لێوان لێوی تەنیایی دەبم. ئاوسی پیری دەبم. بوونم دەمرێت. جەستەم دەبێت بە گۆڕستانێکی پڕ ژاوە ژاوی کەڕو لاڵ. چ دەنگێك رای ناچڵەکێنێ. وای لەم غوربەتە تینوەی بیابانی بوونم. تەماشا تەماشا چۆن دەمی ناوەتە ناخی وشك کردووم! ئەقڵی پێدا ناشکێ کە چ شتێك تینوویەتی ناشکێنێ تەنێ گریان نەبێ. گریانم لێ چووەتە قاتی، ئەوجا تۆش چ نیت. بریا بەردێك بای لەو گۆڕەی، بەس نەبوو بە چاو دەمبینیت! ئاخر ئەگەر تۆ تۆبای، من ئەم حەماڵییەم بۆچی دەکرد!... بەرگەی ئەم خەم و گوناح و خەتایانە دەگرم؟! هەنگینێ هەرچی هەبوو و نەبوو رێك دەئەستۆی تۆم دەخست! ئیدی بۆ خۆم بار سووك و سەر سەلامەت بەناو دەکەوتم. بەرەڵڵا دەبووم... ئاخر تۆیەك نە سوکنایی بە روحم ببەخشیت نە ئارامی بە دڵی بێ قەرارم بدەی نە قەرار بە روحی بێ ئارامم بدەی، نە بتوانی ئەو منداڵە وەك خۆی بیەڵییەوەو نەیەڵی گەورە ببێ و بەس، ئاخر ئەوە بۆ تۆ چییە؟! گەلەك گرانە... دە داوەشێیت. پێدەچێت گەورە بوون هاوتای مەرگ بێت، کوا مرۆڤ لە ناخا منداڵێکی بێگەردی پاك پاك وەك چۆڕی شیر هەڵگرێ و بە شنەو خنەو گرژینەوە بتژێنێتەوە، ئاوەدانی ئاوەدانت بکاتەوە، کوا جەنازەی پیرە پیاوێکی قورس قورس بە شانی خۆیدا بدات و تا هەتایە پێوەی گیرۆدە ببێ!.. ئاخر تۆ لە چ شوێنێکەوە دیار نیت... بابە دیار نیت بە سەر سەرو بەسەر چاوان هەر دیار مەبە، دەبا هەستت پێ بکەم، خۆ هەر هەستت پێ ناکەم... دەیسا ئەگەر تۆ تۆ بای، وەك کەر بارم دەکردی، هەم تۆ کەرایەتیی خۆت بەجێ دێناو پڕ بەدڵ شانازیت بە خۆتەوە دەکرد، هەم منیش سەرو پێم لێ تێکنەدەچوون و دەمزانی تەکلیفم چییە... لێ دیارە، دەبێ ئەم نەبونەی تۆش بلاوێنم. دەبێ بۆ تۆش بگریم!... چۆن ئەو منداڵە لە پڕ گەورە بوو!... پیر بوو، کتوپڕ مرد، ئاخر ئیدی بۆن بنەم بە هەناسەی کێوە؟!

تەحا لەم غوربەتە! دەڵێی ئادەمی تڕۆکراوم و بەر غەزەب کەوتووم و تووڕ دراومەتە دنیایەکی نادیاری لە غەریبی غەریبتر... خۆزگەم بە ئادەم، بەس نییە ملکەچ و گوێڕایەڵ و رازی بە قەدەرو چارەنووسی خۆی.. ئامادەو حازر کە باجی ئەو ملکەچییەی خۆی بدات و هەرچی شت هەیە

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بیدات بە کۆڵی ئەودا... ڕەنج و مەشەقەتی ئەوەی وەبەرخۆ نەنا کە ماقووڵیەت بەبوونی خۆی ببەخشێت... هەموو شتەکان ئەو دیاری کرد بوو، ئەم قەرەقۆز بوو. بە داوێکی نادیاری باریك باریك، بەوەوە گرێ درابوو... لێ منی نەگبەت، لەم دنیا ناماقووڵەدا، گەرەکمە ماقووڵیەت بە خۆم ببەخشم، ئای نەیخۆی تاڵە.

*　　　　*

قژی زەرد، کارەبایی.. چاوانی شین شین، تەژی فێڵ و دەهۆیان. برۆکانی بژو بڵاو. تەوێڵی پان. چەناگەی چوارگۆشە. گۆنای زەق و ڕەق. سەری درێژکۆڵە... ئەمە هەندێ ڕواڵەتی سیمای هەباسۆکی خاتێیە. ببوورن، خەڵکی ئێرە... خەڵکی نا ئەم چیرۆکە ناتوانین ناوی بابیتان پێ بڵێین.... ئێمە نایزانین، ڕەنگە کەسی دیکەش نەیزانێ... کێ دڵێ خاتێ-ش دەیزانێ!... خۆ دەشێت لێی تێك چووبێ... خاتێ ئافرەتێکی زەری ڕەنگ نەبوو.

*　　　　*　　　　*

ناوەندی بچووك، شاری بچووك، شوێنی لە بارە بۆ نەشونمای گەرای واتەواتە و قسە و قسەلۆکان. مێردەکەی چ نەبوو. گەلۆرە پیاوێکی وەك جوانەگای خەسیو وابوو. تەنێ داهۆڵێك بوو، خاتێ خۆی دابووە پەنای. دەنا ڕۆژێك لە ڕۆژان، بۆ تاقە جارێك تینوویەتی ناوگەڵی نەشکاند بوو، بەخۆی لە کانیی ژنان گلەیی کردبوو.. کە ئەو مرد هەستت دەکرد ئەم تەڕو تازە بووەتەوە. لێ لەبەر لۆمەی خەڵکی... بیری لە بارکردن کردەوە.... لە خودی خۆی هەڵبێ، بەڵام بێهودە بوو، نەیدەتوانی لە ژنایەتیی خۆی هەڵێ، مێیاتی خۆی بسڕێتەوە، دەیەوێ دوا چۆڕی مێیاتی خۆی بنۆشێت و قەترەی لێ بە فیڕۆ نەدات. ئەم پیاوی دەگۆڕی بەو پیاو. ئاخر هەموو پیاوێك مێیاتی ئافرەتی بۆ کەشف ناکرێ، پیاو ئەو پیاوەیە تا ئەوپەڕی مێیاتی، مێیاتی ئافرەت بێدار بکاتەوە!.... کۆتەڵی هەر پیاوێکی لە خەیاڵی خۆیدا دروست بکردایە، ئیدی لە بنی عێزیشدا بووایە پەیدای دەکرد و دەیکێشایە سەر مێیاتی خۆی. کەچی ڕوحی مێی پاراو نەدەبوو و نەدەبوو. بەر بە تاوو داوێن تەڕێکی سەیر بوو. هەر ژنێك بە ڕاست و بە درۆ باسی پێوەندییەکی خۆی بکردایە، خاتێ یەکسەر خۆی لێ دەبوو بەو ژنە و دەچووە پێستی ئەوەوە.

*　　*　　*　　*

هەباسی خاتێ، چاوان دەنووقێنێ... تارمایی ئەسپێك... ئەم ئەسپە زۆر جاران دێتە بەرچاوی. دێتە خەونی، زۆر جار لە حیلەی ئەو ڕاپەڕیوە... بێ باك، بێ منەت، دێتە قسان... تۆ بڵێی بابی نەبێ و لە پێستی ئەم ئەسپەدا بێتە خەون و بەرچاوی و بیەوێ لەو نیگەرانییە بیخەڵەسێنێ! چ دیار نییە، ئافرەت بە تەنێ هەڵناکات، دەبێ کەسێك هەبێت نازی مێیاتی هەڵگرێ، پەروەردەی بکات، بوونی بسەلمێنێ، دەنا دیق دەکات، هەر لە خۆوە پیر دەبێت، دەمرێت.. خۆ مرۆڤ هەر یەکجار دەژی و تەواو... دەبێ خۆی بژێنێتەوە خۆی... چ ئەسپێکی بە هەیبەتە! لە خودی تۆڵە دەچێت...

*　　　　*　　　　*

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

منداڵ بوو. تازە فامی دەکردەوە. بۆ یەکەم جار هاوڕێیەکی باسی سێکسی بۆ کرد... کە باسی جووتبوونی دایك و بابی خۆی دەکرد... ئەم لە ناخی ناخا، دەگۆڕا، هەستی بە جۆرە مێبوونێکی ئاڵۆزو نا مەفهووم دەکرد. سەری دادەخست، دەیڕوانییە عاردەکەی بەردەمی... وەك بەزیوێکی بێ دەسەڵات، بە مەلوولییەوە دەیوت: زۆرم پێ ناخۆشە... دەست دەست لە پیاوەتی دەکەوم، بەڵام ناوێرم هیچ بڵێم...

هەباسێ خاتێ، لێی دەبێ بە مەراق، کێ ئەمە لەگەڵ دایکی ئەودا دەکات!... خۆ بابی نەماوە. دایکی ئەم کاری وا درێو ناکات! خۆی ناداتە بەر کەس. ناو بە ناو بە دەم ئەو بیرانەوە شەپۆلێکی نامەفهووم لە سیمایدا بەدیار دەکەوت.

گەورە بوو. خووی دایە مێبازی. هەرگیز نەدەچوو بەلای ئافرەتی ئاساییەوە، نەیدەوێرا... ئەسپەکە لە هزریدا پەیدا دەبووەوە: ئازایەتی و مردن داوە موویەکیان بەینە... لە هەموو کەسێك ناوەشێتەوە... یاخیبوون باجی خۆی هەیە، بە هەموو کەس نادرێ نا... کۆمەڵ چاپۆشی لە هەموو کەسێك دەکات تەینا یاخییان نەبێ... کۆمەڵ دەیەوێ هەموو شتێك وەك ئەو بێ....

دەرگای لەسەر پشتە بۆ ریابێژان و هەلپەرستان... خاتێ، وەك تاپۆیەکی شێواو: ئەی ئەسپە ئازایەکەم دەمت خۆش.. بە قوربانی ئەو زارەت بم کە دەڵێی هەنگوینی لێ دەبارێ... توخوا ئەو پیرە ژیانە کۆن نەبووە، زۆریش کۆن نەبووە؟! پیر بووە، دەبێ تازە بکرێتەوە... مرۆڤیش خوڵقاوی نێو ئەو ژیانەیە. دەبێ خۆم بژێنمەوە، دەنا دەمرم، دەمرم...

*   *

دەمێ بوو لە بابی دەگەڕا... هەرگیز ئەم رازەی بۆ کەس نەدرکاند بوو!.... هەرچی دەکرد، سۆراخێکی دەست نەدەکەوت... تازە فامی کردبووەوە. دەنگی دایکێتی:

– تۆ یەك ساڵان بوویت کە بابت مرد.
– چۆن مرد؟!
– ....
– بۆ مرد؟!
– ....

ئەم پیاوە کێیە هاتوچۆیان دەکات!.... بپرسێت نەپرسێت! وەك تاپۆ و شەبەنگان دێت و دەڕوات. بێ خشپە دەخزێتە ژوورەوە. لە تاریکیی ژوورەکەدا دەوەستێت. ژوورەکە هێندەی دی تاریك دادێت... ژوورەکە بۆن دەگرێ. بۆنێکی سەیر دەگرێت. بۆنێك مرۆڤ حاویج دەکات!... تاپۆکە بێ خشپەتر دەخزێتە نێو جێگەکەی دایکییەوە... هەناسە و هانکە هانك جاڕی نهێنییەکیان دەدا...

دەنگی دایکی:

– ئەمە ناسیاومانە. کۆنە برادەری بابتە، بەزەیی پێماندا دێتەوەو جار جارێ دێت بۆ لامان!...

*   *   *

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

هەباسۆکی خاتیَ، هەر کە پیاوێکی لەماڵی خۆیاندا دەبینی، پتر لە دایکی نائومێد دەبوو. هەستی دەکرد، دایکی تەنیَ موڵکی ئەو نییە، خەڵکانێکی دیکەش شەریکین.. شەریکەکانی لەم بە دەسەلاَترن...

هەرکە ئەم هەستەی سەری دەکرد، وەك بڵێی زامێکی قووڵ بکەوێتە ناخی.. لە دووڕیانێکدایە یەك لە یەکیان سەختترو دژوارترە. بە دووی بابیدا بگەڕیَ و بیدۆزێتەوەو سوکناییەك بەناخی هاڕوژاوی ببەخشێت... یان ڕێگەیەك بدۆزێتەوەو تۆڵەی دایکی بکاتەوە. دەنگی دایکییەتی:

– ئافرەت بە تەنیَ هەڵناکات... دەبیَ کەسێك هەبێت مێیاتی بجەرپێنیَ، تینوویەتی بشکێنیَ و بیژێنێتەوە.. دەنا هەر لە خۆوە پیر دەبێت و دەمرێت.

ئێستا خۆی لە مێبازی و داوێن پیسیدا غەرق کردووە، بەخەیاڵی خۆی هەم تۆڵە سەندنەوەی دایکیەتی و هەم دژایەتی کردنی پیاوە.

گوێی دەزرنگێتەوە:

– ئازایەتی و مردن داوە موویەکیان بەینە...

* * *

خەسین لە ناخی مرۆڤدایە، لەوێندەرەوە دەست پێدەکات... تاقە لەزەتی ژیان سەرکەوتنە... بەلاَم کە دەیگەیتیَ سیحرو جادووەکەی بەتاڵ دەبێتەوە. یان کۆن دەبێت و دەبیَ تازەی بکەیتەوە!... وازم لیَ بێنن، هەقتان نەبیَ بەسەرمەوە، بابم وێدەنەوە. نەیدەنەوەش، هەر دەیدۆزمەوە... ئەگەر خۆشم ون کردبیَ هەر دەیدۆزمەوە.

*

هەنووکە، شەو لەبن پەڕەی دڵ و جەرگی ئەم خاکەوە هەڵدەقولیَ. لە ژێر ئاسمانی غەریب و نامۆو سامناکدا، هەموو شتێك، هەر هەموو شتێك، مردوو و زیندوو لە سام و هەیبەتی خۆیدا لە ناخی غوربەتی خۆیدا غەرق دەکات... جا وەرە لێرەدا بۆ بابی خۆی بگەڕیَ.... بابێك نە بزانی کەنگیَ مردووە!... چۆن مردووە؟ بەڕاستی هەی بووە یان نەی بووە؟!

تۆ بڵێی بتوانیَ بیدۆزێتەوە؟! گریمان هەندیَ قولاَغ و ئێسکو پروسکی دۆزییەوە، ئاخۆ دەتوانیَ بیناسێتەوە؟! هەرگیز ناتوانیَ بیناسێتەوە، مەگەر هەر خوا بزانیَ ئاوێتەی چ گەردیلەیەکی ئەم خاکە بیَ نازە بووە. کیَ دەڵیَ هەر ئەو گەردیلەیە بەگەڵ باهۆز و ڕەشەبا و گەردەلوولێکی دڵڕەق نەکەوتووەو کەس نازانیَ لە کوێندەر گیرساوەتەوە... کەسی هەژار، پیاوی هەژار دەبیَ چۆن بناسرێتەوە. هەژاری، مرۆڤ لە مرۆڤایەتی دەخات، دەیکوژێت، دەیمرێنێت. هەر بوونەوەرێکی مردووی نا زیندوو، تەنیَ کار لە غەیری خۆی دەکات، تەنیا غەیری خۆی دەگۆڕێت، هەرگیز خۆی پیَ ناگۆڕێت. ئاخ هەژاری! مرۆڤ لە مرۆڤایەتی دەخات. گومڕا و گومناوی دەکات. ڕابردووی دەسڕێتەوە. دەیخاتە خانەی ئەو کۆیلە گومناوانەوە کە ئەم دنیا سەخیفە بۆ غەیری خۆیان ئاوەدان دەکەنەوە. ماقوولییەتی پیَ دەبەخشن!.

* * *

ئەوە چ بوو، من بۆ بام دەگەڕام، کەچی وا خەریکە خۆم گوم دەکەم.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

...... ئەگەر خۆشم ون كردبێ، هەر دەیدۆزمەوە. ماڵی پیاوە قژ بڕن و زەبەلاح وترسناكەكەی بینییەوە.. لە ماڵێكدا لە قاتی سەرەوە، تاقە ژوورێكی بەكرێ گرتووە.... زۆر بیری كردەوە شەوێكیان چنگێ نۆكی كاڵی لەگەڵ خۆیدا بردو رۆیی... پلیكانی قاڵدرمەكەی پڕ كردن لە دەنكە نۆك. كابرا لە سەرێڕا دێتە خوارێ. كەسێك روانینی بەرێگەیەك یان شوێنێك ڕاهات، هەندێ شت نابینێ.

دەنكە نۆكان لە بنی پێیدا دەخزی، بە پشتدا دەكەوێ. پشتی سەری دەدا بە یەكێك لە پلیكانەكاندا و حەیاتی لەبەر دەبڕێ... هەباسۆك بەلەز دەگەڕێتەوە...

– دایكە، كابرای خزمت مرد!

– كابرای خزمم كامەیە؟!

– ئەو قژ بڕنە زبەلاحەكەی كە دەتوت كۆنە برادەری بابمە.

*　　　*　　　*

هەباسۆك، هەرچی دەكات ناوێرێ بخەوێ. هەمان ئەو پیاوە بەسەر دایكییەوە دەبینێ... ئاخر دایكی دەمرێت و ئیدی ئەم نایبینێتەوە.. هەست دەكات دەست دەست لە ناخدا مێ دەبێ... حەزی دەكرد ئەو پیاوە خۆی بەسەر ئەمدا بدات نەك بەسەر دایكیدا، هەستی دەكرد ئەم بەبێ دایكی ناژی... دەنگی دایكییەتی:

– سووتام.. مردم، ئەو دنیام بە چاوی خۆم دی.

.... نەدەوێرا بخەوێ. روحی سەرگەردان و ناخی نیگەرانی ئێشكی دایكیان دەگرت.. خۆی بە هەموو شوێنێكی جەنجاڵدا دەكات، تا خۆی لە بیر بكات و ئەم نیگەرانی و سەرگەردانییەی لێ بڕەوێتەوە.خۆزیا دەخوازێ بابێك هەبوایەو دایكی بۆ بپاراستایە، ئەم ئەمەی بۆ ناكرێ....

– ئازایەتی و مردن داوە موویەكیان بەینە.

تەنێ ئەوەندەی لە دەست دێ، لە خەیاڵی خۆیدا، لە بری دایكی، خۆی وەژێر ئەو پیاوە قژ بڕن و زەبەلاح و ترسناكە بنێ...

*

هەباسۆك، گەورە بوو. هەرچی دەكرد و دەكۆشا تارمایی دایكی لێ دوور نەدەكەوتەوە... دەیویست لێی ڕابكات. فایدەی نەبوو، كابرای قژبڕن هەر خۆی نەبوو.... روحی مێی خاتێ دانەدەمركایەوە... بوو بە تێكۆشەرو گوایە شۆڕشگێڕ، ئیدی لەم ولاتەدا، لە ولاتی ئەم چیرۆكەدا، هەموو شتێك هەر بە گۆترەیە، دەبی بە فریشتە، جەلاد، راوچی، نێچیر، چاك، خراپ، گومناو، بەدناو، نێودار، دەسەڵاتدار، بێ دەسەڵات، شۆڕە سواری چارەنووسسان، خوێڕی، بەرەڵلا، بەهەشت، دۆزەخ، دەبی بە پێشمەرگە، بە جاش، بە جاشمەرگە... دەبی بە مێ، بەنێر، بە حیز، بە مەرد... دەبی بە هەر شتێك و ئەوجاش بە گۆترە!!...

.... بوو بە تێكۆشەر و گوایە شۆڕشگێڕ... زۆر توندو تیژو بە زەبرو زەنگ بوو. سڵی لە كوشتن و بڕین نەدەكردەوە. تەنانەت هاوسەنگەرانی خۆشی لە نێو دەبرد... ئەقڵی نەیبڕی، نیگەرانییەكەی نەڕەواندەوە... خووی دایە ئاشقێنی. لێی نەدەزانی، دەیوست تۆڵەی دایكی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بکاتەوە. زۆرترین ژمارەی ماشووقە لە تۆماری ژیانیدا تۆمار بکات. زۆر جار دەچووە پێستی دۆستەکانی دایکییەوە بێ فایدە بوو... خەسین لە ناخی مرۆڤدایە. لەوێندەرەوە دەست پێدەکات... ئەو زەلامەی کە چاو شۆڕی کردبوو، لەبەر چاوی ون نەدەبوو. نە پیاو کوژی، نە داوێن پیسی دادیان نەدەدا.

ئەو زەلامانەیان بیری نەدەبردەوە کە بە منداڵی سەر شۆڕیان کردبوو. بە بەرچاوییەوە هاتوچۆی دایکیان دەکرد... هەندێ جار بەو حەساوەی گوایە ئەم نەفامەو ئەقڵی پێدا ناشکێ، دیانبردە حەمامەکەوە...

پێی سەیر بوو!.... مرۆڤ کوشتن و ئاو خواردنەوەی لەلایەك بوو. کەچی بە دایکی نەدەوێرا... خۆی پڕ رق و کینە دەکرد، بڕیاری دەدا، کەچی کاتێ دەهاتە سەر ئەوەی بڕیارەکەی ئەنجام بدات..... دەماری پیاوەتی لەلا نەدەما. قەڵەمی دەست و پێیانی دەشکا!. لەسەر چ کارێك نەدەگیرسایەوە. هەموو کەسەکانی ناخی مردن تێکۆشەرەکە هەر زوو مرد... ئاشقەکە مرد. زەلکاوێك لە ناخییەوە پەلوپۆی دەهاویشت و بەرە بەرە غەرقی دەکرد.

- یاخی بوون باجی خۆی هەیە. بە هەموو کەسێك نادرێ نا. کۆمەڵ چاوپۆشی لە هەموو کەسێك دەکات تەنێ یاخییان نەبێ... یان دەبێ وەك ئەو بی یان جێت نابێتەوە و دەبێ لە دەرێی ئەو بی... دەرگای بۆ ریابێژو هەلپەرستان لەسەر گازی پشتە... خووی دایە شیعران... هەباسۆکی خاتێ. بوو بە کاکەباسی شاعیر. سەرکەوتنی بە دەست هێنا. نێوبانگیان بۆ پەیدا کرد. چەپڵەیان بۆ لێدا. خەڵاتیان کرد، تاقە لەزەتی ژیان سەرکەوتنە لێ کە دەیگەیتێ، سیحرو ئەفسوونی بە تاڵ دەبێتەوە... بە تایبەتی ئەگەر رەگی لە رەسەنایەتیدا نەبێ... رابردوو لە ناخیدا مرد. نەما، سڕدرایەوە. کەس باسی نەدەکرد. لێ هەستکردن بەو رابردووە بەرۆکی بەر نەدەدا. جاری وابوو لە هەرەتی کەیف و نەشئەی خۆیدا بوو، رابردوو بە پێچو پەناکانی هەست و نەستیدا دەهات، بە جۆرێ بەرجەستە دەبوو، پێی وابوو ئەگەر زوو فریای خۆی نەکەوێ، دێتە زمان و هەرچی هی ژێر بەرەیە دەیخاتە سەر بەرەو سووك و چرووکی دەکات، زەلکاوەکەی ناخی رۆژ بە رۆژ بەرینتر دەبوو... خەریك بوو هەموو بوونی بگرێتەوە. هەرگیز ناوی بابی نەدەهێنا... نەیدەتوانی لە هەستی حەرامزادە بوون دەرباز بێ. دڵخۆشیی خۆی بەوە دەدایەوە کە ئەو چ خەتایەکی نییە. خۆ ئەو حەرامزادە بوونی بۆ خۆی هەڵنەبژاردووە.

ئەو دایکی خۆی بەگان نەداوە. کەواتە چ خەتایەکی نییە. هەر خۆی بە خۆی دەوت: هەی کەر پیاو ئاخر کێ هاتووە دادگاییت بکات و لێت بپرسێتەوە... قوڕمساغ، تۆش کەیفت بە خۆ هەڵخەڵەتاندن دێت... ئەدی چ لەو هەستە دەکەیت کە وەك نووسنەك بە بەرۆکتەوە نووساوەو لێت نابێتەوە و نابێتەوە. بەبێ ویستی خۆی بووە بەلایەکی ئەو هاکێشەیە و ئارامی لەبەر هەڵگرتووە.. جا وەك بابی نەدەناسی، نەیدەوێرا حاشا لە دایکایەتی دایکی بکات... ئەو هەزارڕیانی گومانە وای لێ کردبوو، بە هەر نرخێك بووە ناوێك بە دەست بێنێ.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کێ بابیەتی، ئەمە گرینگ نییە، دەستی نەدەچووە دایکی... کە دەهاتە سەر دایکی هەستی دەکرد دەست دەست مێ دەبێت.

جۆرە هاوسۆزییەکی مێیاتی لەگەڵدا پەیدا دەکات... دەستی نەدەچووە دایکی، "ئەگەر قەحپەش بووبێ، شەوو رۆژ خەریکی ناوگەڵ پەرستی بوو بێ" ئەم خەتابار نییە. خەڵکی دیکە خەتابار بوون. بۆچی ئەوان نەیان کوشتووە؟! کەواتە بێ تاوانە، بوختانی بۆ دەکەن.... کۆمەڵ، کۆمەڵبەدەری نەکردووە.

ئەم نیگەرانییە، زادەی ئەوە بوو کە ناوێك بۆ خۆی بە دەست بێنێ. هەباسۆك، هەباسۆکی خاتێ! وەك تیغ ناخی توێ توێ دەکرد...ئەتواروەفتاری لە هی یەکێك دەچوو کە شتێك لە ناخیدا بێوبیەوێ بیکوژێ

*

هەر چییەکت لە دڵدایە بیڵێ، نەمردی بوویت بە کاکە باسی شاعیر.... مەترسە، شەرم مەکە، دڵی خۆت مەکە بەکانگەی کەرب و کینە... گوێی دەزرنگێتەوە:

– چەغە، خوێڕی. سەد هێندەی دی بوەڕی، بگەڤ، بحەپی، هەر هیچ نیت. خوێڕیت. خەسیویت.. ئەو رۆژە خەسیت کە بە ئافەرینی ئەوان لە خشتە چوویت. رەدووی ئافەرین کەوتیت.... دەنا قەت نەدەبوویت بەم سەگە... بیرتە! نا، نا تۆ هیچت بیرنایەت. ئەگەر بیرت بێ ئیدی ناتوانی بژیت! نهێنی بەردەوام بوونت، لەم بیر نەهاتندایە... بۆچی لە حەپە حەپ ناکەویت؟!

پاش ئەوەی هەموو مەستی مەست بوون، هەباسۆکی خاتێ لە سووچێکدا خۆی مەڵاس دابوو. دەتوت خۆی لە شتێك دەشارێتەوە. یەکێك هات، دەمی وەپەنا گوێی نا... بە چاپووکی هەستا،بە خۆو دەستەیەك کاغەزەوە هەستا. بەلارە لار خۆی گەیاندە سەر شانۆ، روو لە جەنابی... کڕنۆشێکی بۆ ئامادەبووان برد. ئەوجا وەك ئەسپێك سمکۆڵان بکات دەستی بەخوێندنەوەی شیعرێك کرد. بەڕاستی شیعرێکی چاك بوو، ئەگەر بتوانرایە گوێی لێ بگیردرێ؟!

دەنگی جەنابی... بە دەم تێترانی مەزەوە: ئەرێ ئەو سەگە لە کوێیە؟! بانگی بکەن، لەم سەگەی بەردەن...

بارەگاو دەربار ئەمەی قۆڕە... هەرچی سەگ و گەوادو قەحپە و هەلپەرست و شایەر هەن، بە ئاسانی دەیگەنێ... کەچی بەچراوە بۆ کەسێکی، بۆ کەرێکی بە هەڵوێست بگەڕێی. دەستت ناکەوێ... چۆنت دەست دەکەوێ.

* * *

ئەمەی دەیگێڕمەوە، دڵسۆزییە بۆ خودی خۆم، ئیسراحەتی پێدەکەم. دەنا ئەمە نە هەڵوێست فرۆشییەو نە ریسواکردنی کۆشك و دەربارانە.. ئیعترافکردنیش نییە. منەتیش نییە تا بە سەر کەسێکیدا بکەم. گوێم دەزرنگێتەوە!

– کوا ئەو سەگە لە کوێیە؟! بابێ تۆزێ بگەڤێ..

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

هەباسۆکی خاتیّ، لە حەژمەتاندا بوو بە سەگ. دەنگی ئادەمی لەلا نەما... هەرچی دەکرد تەنیّ حەپە حەپێکی بیّ تامی لەزار دەهاتە دەریّ... هەردوو پاشووی دەبنە خۆی دەنا. دەستانی لیّ رادەکێشا، سەر دەنێوان هەردووک دەستانی دەنا. سەر شۆڕو چاو حیز دەیڕوانییە.. مندالْ بوو، تووڵە سەگێکی دەنێو گۆلاوەکەی خوار مالْی خۆیانەوە بینی، هەلْیگرتە بەردێک خێواندییە تووڵە سەگەکە، رێک بەر قەپۆزی کەوت، قورسکەیەکی غەریبی کرد. نقوم بوو. ئیدی نەهاتەوە سەر ئاوەکە. بازنە خوێنێک کەوتە سەر ئاوەکە. بازنە خوێنێک کەوتە سەر ئاوەکە و بە دەم وردە شەپۆلانەوەو هەر بە بازنەیی تا رەخی گۆلاوەکە هات. چ ئاسەوارێک لە سەگەوە نەماو ئەو نقوم بوونەی کە نقوم بوو قەت سەر نەکەوتەوە. ئەمیش تاهێز لەلاقیدا بوو پێی وەغارێوە ناو تا باوەشی دایکی نەوەستایەوە.

*　　　　　*

هەنوکە شەو، لەناو جەرگ و دلْی ئەم خاکەوە هەلْدەقولْیّ. لە ژێر ئاسمانی غەریب و نامۆ و سامناکدا هەموو شتێك لە ناخی غوربەتی خۆیدا غەرق دەکات... جا وەرە لێرەدا بۆ بابی خۆی بگەڕیّ...

گوێی دەزرنگێتەوە:

- .... هەبوو نەبوو. رۆژو عەیامی جارانیّ، تاپۆیەك هەبوو، گوایە زۆر کەس دیتبوویان، بەلاّم پێدەچێت تەنیّ واهیمەو ترس چاوی خستبنە رێشکەوپێشکە... گوایە ئەم تاپۆیە لە نیوە شەوانی ئەنگوستە چاودا، خۆی بە ئاوەدانیدا دەکرد، لەبەر مالْێکدا دەوێستا. گازی خاوەن مالْی دەکرد، هەر کە سەری لە دەرگا دەردێنا. بە شل و شێواوی دیتبای، بە شمشێرێك ملی دەپەڕاندو ئەوجا وەك هەلْمێك بێت و گەرما قووتی بدات، ون دەبوو.. تا شەوێك دێتە بەر مالْی حەسەن ناوێك.. حەسەن هەرکە گوێی لە نێوی خۆی دەبێت دلْی دادەخورپیّ. لە دلْی خۆدا دەلْیّ: ئەمە ئەو رۆژەیە کە لێی دەترسام. دەبا خۆم پەیت و تەیار بکەم...

چەك و تەدارەك لەخۆ دەدات. سواری ئەسپ دەبێت و لە دەروازەی حەوشەوە دەردەکەویّ. تاپۆکە، دەلْیّ: هاتی حەسەن؟ دە دووم بکەوە...

حەسەن، وەك مندالْێکی بچووکی گوێڕایەلْی رموودەی دایکی دووی رەشسوارەکە دەکەوێت. بڕۆ بڕۆ.... دەگەنە بێشەو جەنگەلْێکی تووشی تووش. خۆی وەك ئەشکەوتێکی قوولْدا دەکات.. حەسەن وەك وەك کەسێك سیحرو جادووی لیّ کرابیّ بە دووی دەکەوێت. تاپۆیەکە خۆی رووتو قووت دەکاتەوە. ژنێکی تەڕو تازە بەرجەستە دەبێت.

حەسەن دەکێشێتە سەر خۆی، نە جارو نە دووان و نە سێیان... حەسەن دەبوورێتەوە. لە هۆش دەچێت. رەشسوارەکە، تاپۆکە بەر لەوەی حەسەن لە هۆش خۆی بچێت، پێی دەلْیّ:

- ئێوە، مێردی منتان کوشتووە. ئەمە تۆلْەی مێیاتی خۆمەو لە ئێوەی دەکەمەوە..

لە قەیەکی پێدا دەکێشێت و بەجێی دێلْیّ... نایکوژێت، دەلْێن گوایە لێی دەگریّ و سکی پڕ دەبێت. دەیکات بەبابی مندالْی خۆی و نایکوژێت.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

*   *   *

که ئەوەندە هێدی و هێمن دەنوێنم، ئەمە نە لە سەلاریمەو نە لە پیاوەتی و پیاو چاکی. ناوێرم زار هەڵێنم لە حەپ حەپ زیاترم لە زار نایەتە دەریّ. ئیدی لەو رۆژەوە دۆڕام. هەرچی دەکەم نایەمەوە مایە. زۆر کەس دڵم دەدەنەوە. گوناهم لیّ سووک دەکەن. هەنجەت و پاکانە دەدۆزنەوەو منی پیّ پاك دەکەنەوە، بەڵام هەر ئەو ساتەیە و بەس. هەر کە دەنگی ئەوانم لە گویّ دەبڕیّ، ئیدی هەستەکە بەرۆکم دەگریّ و وەك نووسنەك پێمەوە دەنووسێت و بە ئامان و زەمان لێم نابێتەوەو نابێتەوە. ئیدی هەستێکی سەیرە سەیر، بریا کراسێك بووایە و دام بکەندایە و تووڕم داباو بڕایەتەوە. خۆشم نازانم چۆن گەییمە ئەو رۆژو رۆژگارە! چ تەوقێکی نەفرەت بوو وا بەمجۆە لە گەردنم ئالاّ... ئیّ خۆ لەوەش حیزەڵەترم دەستم بچێتە خۆو خۆم بکوژم و لەم جەفاو زەلیلییە رزگار ببم، ئەوە لە پیاوان دەوەشێتەوە، کاری هەر ماکەرێك نییە. هەر ئەم حیزەڵەییە بوو بەتەوقی نەفرەت و رۆژی بەو رۆژە گەیاندم. حیزەڵەیی، سەرچاوەی هەموو داڕووخانێکە.. ئەوەتام لەسەر ترۆپکی هەڵدێرێکی هەزار بە هەزار کە دەستیان بە پشتدا دادام و بەرەو ئەم ترۆپکی هەڵدێرەیان دێنام، وامەزانی بەڕاستی بەرەو بەرزی دەچم!.... ترحیّو... کەچی لە لووتکەی هەڵدێرێکدا گیرم خواردووە. نە دەتوانم بچمە پێش و نە دەشێم بەرەو پاش بگەڕێمەوە.. خەریکە هەترەشم دەچێت. دەك زیرە بکەی خوێڕی، پێدەچێت بەرزی و داڕووخان تاڵە موویەکیان بەین بیّ.

وا مەزەندە نەبەن نێوی راستی خۆمتان پیّ بڵێم. ئەوە لە پیاوان دەوەشێتەوە، نەك لە منێکی بوودەڵەی گەمژەی چاوچنۆکی شۆرەتخوازی بۆش و بەتاڵ. بە خوای نا، ناوی خۆم ناڵێم. قەت ئەو غیرەت و زاتەم نییە. ئەمە نێوی من نییە. دەمێکە ئەو خۆمەم، لە ناخی خۆمدا زیندە بە چاڵ کردووە، بەڵام لێم عەیانە هەر رۆژیّ لە رۆژان دەڕوێت، وەك نەمام دەڕوێت و هەقی بەرو دوام لیّ دەکاتەوە. ئەم هەستە نەعلەتییەی هەنووکە بەرۆکی گرتووم، من هەر بەو خۆمەی دەزانم... تۆڵەم لیّ دەستێنیّ، ئەدی چۆن، خۆ شاری بیّ حاکم نییە. خوێڕیاتیش هەر سەریّ دووانە... بەوە خۆم تەفرە دەدا کە ئەم رێگەیە، رێی دارستانی غارە! ... مەکە ئیدی بۆ خۆم لەو دارستانی غارەدا دەحەوێمەوە. کەچی ئەوەتا تووشم بوو بە تووشی ئەم هەڵدێرە هەزار بەهەزارە سامناکە هەترەشبەرەوە!...

هیوا، سەرچاوەی هەموو نیگەرانی و دڵەڕاوکێیەکە! عەینی شوان هەڵخەڵەتێنە، هەڵدەفڕیّ، بە نزمییەوە تۆزێك دەڕوات و ئەوجا لە نزیکت دەنیشێتەوە. تەماحت وەبەر دەنێتەوە. پڕی دەدەییّ، هەڵدەفڕێتەوە، تۆزیّ هێوەتر دەنیشتێتەوە!... ئیّ مرۆڤیش شیری خاوی خواردووە، عیبرەت وەرناگریّ. دەست بە گەمەکە دەکاتەوە. بەمجۆرە لە بازنەیەکی بۆشدا هەر دەخولێیەوەو دەخولێیەوە، تا بە هیلاك دەچیت، بە سیاسەت دەچیت. دەیسا تا هیوا هەبیّ مرۆڤ ناهێوریّ... بڕوا بکە هەر کەوتن و داڕووخان و خەسین و لە پیاوەتی کەوتن و بەعاجباتی بوونێك بگری رەگێکی دەچێتەوە سەر هیوا... مرۆڤ تەنیّ لە نائومێدی تەواودا دەهێوریّ.

*   *

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

چ هەستێکە!... هەرچی دەکەم و دەکۆشم ناتوانم ئەو هەستە دیاری بکەم... بیناسم. ئەوەندە دەزانم دەستێکی زۆر کوشندەیە. بارێکی زۆر قورسە. هەناسەی مرۆڤ سوار دەکات. بۆشاییەکی سامناك و کوشندە گەمارۆی دەروونی داوم، دەیەوێ فەتحی بکات. شتێکی ئالۆزو نادیار ئازارم دەدات. هەست دەکەم پێویستم بە پشت و پەنایەکە. پێویستم بە بابە، بە هەموو زوڵم و زۆرێکییەوە هەر خۆشە، ئیدی مومارەسەی باوکایەتییە. دەبێ لێی قبووڵ بکرێ. تا بێ بابی نەجەربێنی، قەدری باب نازانی.

گوێی دەزرنگێتەوە:

– ... ئەمە تۆڵەی مێیاتی خۆمەو لە ئێوەی دەکەمەوە. لەقەیەکی پێدا دەکێشێت و لەوێندەر بەجێی دێڵێ. نایکوژێت، دەڵێن گوایە لێی دەگرێ، سکی پڕ دەبێت... ئاخر مێینە لە یەکێکی گرت ئیدی دەستی ناچێتە خوێنی!....

*

.... رۆژانی هەینی، لێرەدا، لە نێوا ئەم چیرۆکەدا پیاوێکی وردیلەی نیگا سەرگەردانی، قژ بژی، غەریب و نامۆ بە دیار کەڵەکە بەردێکی بێ نازی کەم نموودەوە دەبینم، نیگا بە کێلی گۆڕە پۆشتەو بەدارو بارەکانی گۆڕستانەکەی نێو ئەم چیرۆکەدا دەگێڕێ... روندك وەك بارانی بوهاریێ لە چاوانی دەڕژێن. بەر لەوەی بگەنە بنجی ردێنە هاتووەکەی دەبن بە هەڵم و وەك تەم لە سەرو رووی دەنیشن.

١٩٩٩

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

كە ویستم ببم بە

كـاروان هـات، زۆر ڕێگـای بـڕی، لـە شـوێنێكی ئـەم سـەرزەمینەدا لایـدا، زۆر هیـوای لـە ناخـدا پەروەردە دەكرد. یەك یەك لە پەیژەی فڕۆكەكە دابەزین، ڕیزیان بەست، لە مێشكی هـەر یـەكێكیانا جۆرەها شـتی سـەیر سـەمای دەكرد، بـەدەم دابەزینـەوە خـۆت دەدواند: (هەمیشە سـەركەتن لـە دابەزین خۆشترە)

ڕۆژی یەكەمتان هێشتا هەر مەستی خۆزگە دنیا نەدیوەكانتان بوون، كە فڕۆكەیـەك دەنیشتەوە، دوای چەند چركەیەك ڕەوە مرۆڤێكی هەڵدەڕشتە نێو فڕۆكەخانەكەوە، چاوانی گەش، خەنـدەی زیندووی سەر لێوان، هەنگاوی گورج و خۆ پەسند، جانتای پڕ لـە دیاری و سـەوقاتی، منداڵی سـەلار، ئـەدی توولـە كـسۆكان بـۆ نـاڵێی!... گـەلێك شـتی دیكـەش، هێنـدەی دی تاسـەی سـەركەوتنێكی دییـان لـەلای ئێـوە دەمـەزرد دەكـردەوە، تـۆ لـەم خەیاڵانـەدا دەژیایـت، ئافرەتـە ئاوارەكەی تەنیشتت، دەستی نامۆیی بەسەر ڕوومـەت و قژی كۆرپـە ساواو بێنازەكـەی باوەشیدا دێناو دەیوت:

– ئۆف خوایە گیان، كەی بێ ئێمەش سەر بكەینەوە؟!

قسەكەت لە زار قۆستەوە و لە دڵی خۆتدا دەتجووەوە: نە دادە گیان، وا مەڵێ: ((چونكە من، تۆ، ئەوانەی تەنیشتمان كە سەری خەممان لە بن باڵی شكاوی بێ ئومێدی ناوە، هـەموو هـەر نێچیرو قوربانیی سەركەوتنین)).

پێدەچوو ئافرەتەكەی بەرامبەریشت، بەر پەرەكانی دڵت بخوێنێتـەوە كوتـوپڕ هەستایە سـەر پـێ، پێڵاوەكانی لە پێنەكرد، نازانی بیری چوون یان پێیـە خاوسە ناسكەكانی كیژۆڵە ئەوروپاییـەكان هانیانـدا. بـە بەردەمتـدا تێپـەڕی. هەناسـەیەكی هەڵكێـشاو، چـەند وشـەیەكی بۆكـوڕوزاوی دەرپەڕاند.

– نەفرەت لەو ڕۆژەی ئێمەی تیا لە دایك بووین، چ قەدەر و چارەنووسێكە.

قسەكەی خۆت بیر كەوتەوە... ڕاست دەكات، ئەی چۆن! نەتوت ئێمە نێچیری سەركەوتنین، بەڵێ باب هێندە تامەزرۆی سەركەوتنە، كەساتێكی بۆ هەڵدەكەوێ، بە پەلە سەردەكەوێ، بێ ئەوەی بیر لـە تـاوانی ئـەنجام بكاتـەوە. دەیسا لـە بابەكان دەپاڕێمـەوە.. كاكـە بـەس سـەر بكـەون، بـەس تۆوی تاوان بنێژن. باخچەی ژیان بۆ نەوەی ئێوە نییە!.

هەستایتە سەر پێ، كز كز خۆت دایە دەم هەنگاوی گۆجەوە، گەیشتییە ئاستی كیژە هیپییەكە. هەڵوەستەیەكت كرد، ئاوڕت دایـەوە، لـەو بـەرەوە كۆمـەڵێك كـەرە ئاوارە! ببـوورن مرۆڤـی ئـاوارە بەرانبـەری ڕیزیـان بەسـتبوو، لـە پۆلـە ڕەشـۆڵەیەكی سـەرما بـردوو دەچـوون كـە بەسـەر تـەلێكی كارەبـاوە خۆیـان هەڵخـستبێ. نیگـای نەوسـنیان، تینـوویێتی ناخیـانی دەنواند، جگەرەیـەكت دەرهێنا. لێیان چوویتە پێشەوە..

– كاك فەرەیدوون ئەو ئاگرەم بدەرێ.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

راپەڕی. ئاگرەکەی دایتێ. جگەرەکەت داگیرساند.

- سوپاس کاکە.

دیسانەوە راپەڕی. عەبە، بە روو گرژی لەو لاوە هاتوو پەستی خۆیدا بە کوڵی یەکێك لە کورسییەکانداو لەوە دەچوو لە دڵی خۆیدا بڵێ: بە کەرامەتم، ژیان لەم کورسییە دەچێت. هەر کە بۆشاییەکی تێکەوت، ڕێبوارێکی دی لە ئامێز دەگرێ و خۆی پێ پڕ دەکاتەوە.

کە روانیتە سیمای، جووڵەی پێڵوەکانی، لە پەپوولەیەکی تۆزاوی باڵشکاو دەچوو. لە پڕ هەڵیدایە:

- کاکە بۆ وا دانیشتوون، دەهەستن با تەگبیرێکی خۆمان بکەین. ئافرەتە هیپییەکە هەستا، نیگای نەوسنی ئەمانیش شوێنی کەوتن. لێی نەبوونەوە تا لە نێو ئاپۆرای خەڵکەکەدا ون بوو...

بە بێتاقەتییەوە هەستان. هاتنە سوچێکەوە، بەرانبەریان لە یەکدی گرت، سەرو جگەرەیان داگیرساند، تۆ خۆت لێیان تەریك گرت، گوێت لێ بوو:

- چیێ بکەین؟

- با بچینە لای ئەو کیژە کارمەندە، با بزانین شتێکمان بۆ ناکات.

ڕۆیشتن. بە کۆمەڵ بەردەمیان گرت.

- بێ زەحمەت ئێمە چی بکەین؟

- ئێستا تەلەفۆن دەکەین، رۆژنامەنووستان بۆ گاز دەکەین.

هەندێکیان کشانەوە. یەك —دوویەکیان هەر بە دیارییەوە وەستان. تەلەفۆنەکەی هەڵگرت. چەند ژمارەیەکی لێدا.

- هەلوو... نووسینگەی رۆژنامەی " "لە.... بێزەحمەت نوێنەرێکی خۆتان نانێرن بۆ فرۆکەخانەی ؟ چەند مرۆڤێکی لێقەوماو لێرە گیریان خواردووە، بەڵکو قسانیان دەگەڵ دەکەن و کێشەکەیان دەخەنە بەرچاو... زۆر سوپاس.

تەلەفۆنەکەی داخستەوە. بزەیەکی ناسك بە ئاستەم کشتەکی لێوی کشاند. سەرێکی لەقاند.

– دانیشن، ئێستا دێن.

ئاهێکیان پێدا هاتەوە. لە سووچێکدا چوار مشقی دانیشتن. لەگەڵ یەکێکیاندا لە پەنایەکەوە دانیشتیت.

- تۆ بڕوانە، لەوە دەچێت ئەم دانیشتنە تایبەت بێ بە کوردەوە!

- ئەدی چۆن! خەڵکی بە شارستانییەت و شتی گەورە دەناسرێن و ئێمەش بە دانیشتنەکەماندا...

- ناسنامەی چاکە، ها!

فریانەکەوتیت وەڵامی بدەیتەوە. لە پڕ رۆژنامەنووسەکان، ئافرەتێك و پیاوێك بە خۆو کەرەستەی رۆژنامەوانییەوە گەیشتن، دەوریان درا. بە هەر حاڵێ بوو کەرەکانیان! هێدی کردەوە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

گەرەلاوژەیەك بوو لەو گۆڕە، كەس بواری قسەی بە كەس نەدەدا. نیگای كیژە ڕۆژنامەوانەكە جاریَ گلەیی و جاریَ بەزەیی دەنواند.

– چیتان دەوێت؟

– تاقە بستێك خاك كە جێمان بكاتەوە.

– ئەدی بۆ... بۆ... خۆتان خاكتان نییە؟!

تەزوویەكی شەرمەزاریت بە لەشدا هات. هەرگیز ڕۆژێك لە ڕۆژان بەو قووڵییە، لە مانای وشەی خاك نەگەیی بوویت! پەلی هاوڕێكەت گرت و هاتنە ئەم لاوەو لەسەر كورسییەك دانیشتن. بە دوو قۆڵی كەوتنە قسان.

– كاكە ڕاستدەكات. پرسیارەكەی بەجێیە.

– ... هەمانە، بەڵام وەك ئەوەیە نەمان بیَ.

– وا نییە، هەمانە لە گشت خاكێك شیرینترە! خاكێك خزمەتی نەكەیت، خزمەتت ناكات!.

– چۆن...؟

– ئەی ئەوەتا پشتمان تێكردووەو بە جێمان هێشتووە.

– كاكە گەورەكان وایان لێكردووین.

– نەخێر خۆمانین. هەموو شتێك هەر خۆمانین، ئەمانە هەمووی پاساوی هەڵوێستی لاوازی خۆمانە. پاكانەیەكی قۆڕە ئێمە خۆمان، خۆمان كردووە بە كەلوپەلێكی بێنرخی هەڕاجخانەكان.

– چۆن؟!

– ئەدی كاكە وایە. ئا ئەم پیاو و ئافرەتە ڕۆژنامەنووسە، ئێستا بازرگانی بە ئێمەوە دەكەن.

– بازرگانی چی؟

– بەشتێكی ڕووكەش خەمەكانمان دەخەنە تابووتی وشەوەو بە جیهانی سووكە خوێندنەوەیەكدا دەیگێڕن و تەواو

– ئیَ باشە، بەڵكو خەڵكی بەزەییان پێماندا بێتەوە.

– بۆچی سواڵی بەزەیی بكەین؟ پێم ناڵێی... دار كە لە خاكی خۆی تۆرا.. ژیانی دەسڕێتەوە.

ئا لەم قسانەدا بوون، برادەران بڵاوەیان لێكرد. تەماشات كرد ڕۆژنامەنووسەكان لە دەرگاكە ئاوا بوون.

– ها كەكە عەبە چی بوو؟

– كاكە سبەی بڵاوی دەكەنەوە. یەك ئینگلیزیم بۆی هۆنییەوە هەر مەپرسە.

– دەی باشە، با چاوی هیوا بڕینە چاوەڕوانی سبەینیَ.

* * *

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بەیانییە، کات درەنگە، جا با درەنگیش بێت. خۆ ئێوە لە دەرەوەی سنووری کاتدا دەژین!! سەر پاکی کارمەندانی فڕۆکەخانەکەو بگرە زۆربەی ڕێبوارەکانیش، ئەوانەی بە ئاسمانیشا دێن، دەتانناسن. بەڵام کەس خەمی گەورەتان بۆ ناخوات. تابووتی وشەکان لاشەی ئەم مانشێتەی لە قووڵایی چاوە ساردەکاندا دەنێژا: "چەند پێشکەوتنخوازێکی کوردستانی داوای پەناهەندەیی دەکەن..." تاتوانیت، لە ناخەوە جڕتێك بۆ خۆت لێدا. ئارامتان لێبڕا.

هێندەتان هاتووچۆ کرد، بێزار بوون. لێتان بێزار بوون. هەستت دەکرد قێزتان لێدەکرێتەوە. پێت خۆشبوو. چەند کەرەتێك کۆبوونەوە. بڕیارەکانتان یەکیان دەخواردەوە. دەخرانە تەنەکەی خۆڵەوە.. چاو، برسی شلکی ران و لەرەی مەمکی قوت و توندە. دەم، بۆگەنی زمان نەزانینە. سك برسی کەم پارەییە.

تابووتی وشەش سواڵی شیوەن و بەزەیی سەرنج دەکات، سەرنجێك، سەرنجێکی خەمبار، پلیتی "؟" نەفەر خواردنی بۆ پەیدا کردن. پۆلە ژەمبردەیەك خۆتان بە ڕێستورانی فڕۆکەخانەکەدا کرد. پلیت قسە دەکات. کە گارسۆنەکە خوێندییەوە رووی گرژ کرد، دەمرێژێك قسەی بە نێوتاندا کرد. نانتان لەبەر چاو کەوت.

کەوتیتە کاوێژ کردنەوەی خەمەکانتان. ئافرەتێك لەو لاتەوە تەنیایی خۆی دەخوێندەوە. لە خۆتت پرسی: ئاخۆ بەم حاڵەی ئێمە بزانیٚ! هەستایت، زاتت وەبەر خۆدا. چویتە لایەوە. جەستەی رووتی نە داچڵەکی و نە هەستی پێکردیت! لێت پرسی:

– رۆژنامەی "؟" ئەوڕۆت خوێندەوە؟
– بەڵیٚ.
– لاپەڕە سێت بینی؟
– ئەریٚ. هەڵبەتە...
– سەرنجی راکێشایت؟
– نەخێر...

سەرت سوڕما. بە شەرمەوە پرسیت:

– چۆن؟
– ئەوانە درۆزنن، پێشکەوتووخوازی کوردستان نین، ئەگینا بۆ کوردستانیان بە جیٚ هێشتووە؟! بۆ... بۆ... بۆ...؟!

نەتوێرا خۆتی پێبناسێنی. داوای بوردنت لێکردو ویستت بەجێی بهێڵی، رای گرتیت. دەستی راکێشاو وتی:

– ئەو دەریایە دەبینیت! ئەوە دەریای سپی ناوەڕاستە. رۆژی هەزاران ماسی و گیانەوەری بچووك، دەبن بە خۆراکی شتە گەورەکان، بەڵام ئەو خۆی لێڵ ناکات و هەر دەکشێت، مەسەلەی ئەوانەیش لە دەریای جەنجاڵی مرۆڤایەتیدا لەوە پتر نییە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

لە ناخی ئاخدا تەریق بوویتەوە. بە پەلە جێت هێشت. چوونە سەرەوە. سەروپێکی سواڵکەرانەتان دروست کرد. لە هەموو ئاشێکتان لێدەکرد، گشت شتەکانیش بە دەوری خۆتاندا هەنگڵە شەلیێ بوو.

*   *   *

ئاخ شەممەو یەك شەممە! چۆن بوون بە مۆتەکەو نایەڵن گرێی کفنی مەرگم بکرێتەوە. تۆ ئەم بەو دەسپێریت و ئەو خۆی بەوی دیکە دەسپێریت.. دووبارە دەبنەوە. دەبارە، هەزار بارە، ملیۆن بارە دەبنەوە. دێن، دەڕۆن، هیچ هەواڵێکی خۆش، هیچ کاغەزێکی نوێ بە ئێمە ناگەیەنن. مەرج بێ ئەمجارە، کە سوار بوومەوە، دوای نۆ مانگ و ... نۆ... نۆ... چاوەڕوانی، ئەگەر کوڕم بوو نێوی بنێم مژداوەر. وتت چی؟ سەر بکەویتەوە؟! ناماقوڵیت کرد... هێشتا ماوتە!..

نا، نا... من هەڵە بووم، ئەگەر دۆستێکم کوڕی بوو ئەو نێوەی لێدەنێم.. قاقای پێکەنینێکی نیوە خنکاو، برادەرانی بێدەنگ کرد.

- مەحمو گیان مەڕۆ تێکەوتیت!!
- بە هەر حاڵ با واز لەم مەسەلانە بێنین، مەسەلەی پێویست ترمان لەپیشە:

هەموو خامۆش بوون، تەنیا هاڕەی فڕۆکە نەبێت. یەکێك هەڵدەستێت و یەکێکی دی دادەبەزێت. دەستەیەك رێبوار دەڕۆیشتن و دەستەیەکی دی دەهاتن. ژیانت بیرکەوتەوە، لە دڵی خۆتدا دەتوت: ژیانیش دوو ئاوەڕۆی هەیە، یەکێکیان دەڕژێتە ئۆقیانووسی بوونەوەو یەکێکی تریان لەبەری دەڕوات. ئەگەر وا نەبێ بۆگەن دەکات.

- دەزانن من چی دەڵێم؟

ئەبڵەقی چاوەکان، تاساوی سیماکان هاواریان دەکرد:

- خێراکە فەرموو بیڵێ...
- سبەینێ تەلەفۆنێك لەگەڵ کۆمەڵەی خەمخۆرانی گیانداران دەکەین.
- بۆ؟!
- تا نوێنەرێکی خۆیان بۆ ئێرە بنێرن...
- ئێ ئەوە ناردیان...
- کە هاتن پێیان دەڵێین، ئێمە کۆمەڵە گیاندارێکی رۆژهەڵاتین و هاتووین بۆ دیدەنی هاوڕێکانی رۆژئاوامان و رێگەمان نادەن.
- دە ئەمە قسەی قۆڕە، کەی ئێمە گیاندارین؟!

لەولاوە بەختیار هەڵیدایێە:

- ئەدی چین، کەی نرخی گیاندارمان هەیە.. سەیرە بێ خۆت لە گیاندار بە زیاتر بزانیت؟

تێکرا پشتگیری قسەکەی بەختیاریان کردو وتیان:

- زۆر بە جێیە...

چوونە لای کیژە کارمەندەکە. بەزەییەکی پڕ میهری بە رووتاندا دا... تەلەفۆنەکەی هەڵگرت.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- هەلوو.... کۆمەڵەی خەمخۆرانی گیاندارانە؟ بە خوا بڵێم چی... گریان لە ئەوکی گیرا. نازانم، بە هەر حاڵ نوێنەرێکی خۆتان بۆ فرۆکەخانەی "؟" بنێرن. بۆ؟ فرۆکەخانە هەموو شتێکتان بۆ روون دەکاتەوە... زۆر سوپاس.

تاقە دڵۆپە فرمێسکێکی هەتیوو، ئیشارەتی دانیشتنی بۆکردن، تەلەفۆنەکەی داخستەوە. چاوی گەش و فرمێسکی درشت، لە دوو توێی لەپی ناسکدا بەند کران، نامۆیی بوو بە رێژنە بارانێکی بە گوڕو سەوزەگیای ناخی کوتاندنەوە.

- چاوەڕوان بکەن وا هاتن..

چاوی، چاوەڕوانی سپی نەبوو. برادەرانی نوێنەر هاتن. لە سەرەتاوەو لە پێشی پێشەوە، کەرێکی پۆشتەو پەرداخ، سەگێکی توکن و دەم و لمۆز بۆیە کراو هاتنە ژوورەوە. پۆلیس! ئەو پۆلیسەی کە چارەنووسی ئێمە لەسەر خەتەکانی قۆڵی سەمای دەکرد، فزەی نەکرد. دوو مرۆڤ، دوو کەر دۆستی مەزن. دەستیان بە سینگەوە گرتبوو، بێ فیز و بێ هەوا بە دووی گوێدرێژو سەگەکەدا هاتنە ژوورەوە... چوونە لای کیژەکە.

- کوان ئەو گیاندارە لێقەوماوانە...

کیژەکە بە چاوانی تەڕی ئەشکەوە، ئاماژەی بۆ لای ئێوە کرد، هاتن. ئابیرت نەبوو، کە کەرو سەگەکە هاتنە ژوورەوە، وەك رێزلێنان هەموو رێبواران و دەزگای فرۆکەخانەکە تێکڕا بڕیاری کار راگرتنیان دا بۆ ماوەی چرکەیەك، هەواڵ درا تێکرای دەزگاکانی دەوڵەت بۆ چرکەیەك لە کار وەستان.

- کوان؟

کیژەی کارمەند، لوێچێ ئەشکی هەڵڕشت. فرمێسك قەتارەی بەست.

- کوان؟

کیژە دەهەری بوو. نەیدەتوانی هەستی خۆی بە وشە دەربڕێ. وەك سووکە رێزێك بۆ ئێوە، هاواری کرد:

- بچنە لای ئەو مرۆڤانە، ئەوان دەزانن!

هاتن، پرسیار کرا.

- ئەرێ چەند گیاندارێك لێرە لێیان قەوماوە، پێیان نازانن، تێکڕا دەستتان بە گریان کرد. فرۆکەخانە، بوو بە شیوەنخانە هەروا رۆندك بوو، بە پەلەو بێ پەساپۆرت لە ئاسمانی چاوەوە دادەبەزین. دابەزین ئاساییە، سەرکەوتن قەدەغەیە. توولە سەگە رستکراوەکانی خانمان گشت کۆبوونەوە. نوێنەری کۆمەڵی خەمخۆرانی گیانداران لێیان نزیك بوونەوە. کەوتنە پرسیار:

- چیتان دەوێ؟

- هیچ... وەزعمان زۆر چاکە.

- ئەدی بۆ تەلەفۆنتان بۆ کردووین؟

- ئێمە؟...

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- بەڵێ...
- ئێمە نەبووین.
- دەسا ئێمە کاری پەلەمان هەیەو دەڕۆین.
- خواتان لەگەڵ..

هەستتان کرد، خەریکە ئەم هەلەتان لە کیس بچێت، کەس ئاگای لە خۆی نەما. ویستت خۆت بکەیت بە بەردەباز. هەردوو دەستت خستە سەر زەوی. چوارپێیەکی تەواوت دروست کرد. سەرو کەللەت تەواو لە هی کەر دەچوو. دەستت بە زەڕین کرد.

- عاو... عاو... عاو... عا.

دەنگی کەر، یەکێکە لە دەنگە ناسراوەکانی دنیای کۆمەڵی کوردەواری! چونکە خوا غەدری لێکردووە. نەفرەتی لە دەنگی کردووەو هیچ هۆیەکی نەداوە، دەبێت ماق پێشێل کراوی بسەنرێتەوە. برادەرانی نوێنەر لەبەر دەرگاوە گەڕانەوە.

تەماشا دەکەن. چاو دەگێڕن دیقەت دەدەن، هیچ کەرێك دیار نییە. چوونەوە لای کیژەی کارمەند. ئەو کیژەی بەلایەوە مەبەست نییە ببێت بە کەر.

- ئەوە ئەو کەرە لە کوێیە؟

فرمێسك ئیشارەت دەکات. بڕوا قاتییە. تاسە تینووی دیداری کەری بەندییە. پرسیار، وەڵام، دەبارە دەبوونەوە. ئەنجام هاتن بەلای ئێوەوە.

- دەڵێن چی؟
- عاو، عاو، عا، عا
- ئێمە لەم زمانی کەرایەتییە تێناگەین!

جارێکی دی:

- عاو، عاو، عا، عا، عاو.
- وی ئاڕ سۆری، دوو یو سپیك ئینگلیش؟
- عاو، عاو.. عا.. عا.ز
- وی ئاڕ سۆری توو.
- عا، عا، عاو، عاو
- ببوورن، ئەمە زمانی کەر نییە، زمانی گیاندارێکی دی نازانن؟
- حەوو، حەوو، حەو، حەو...
- ئەمە زمانی گیاندارە؟
- بەڵێ، بەڵێ...
- زمانی چییە؟
- هی سەگە.

تووڵە سەگێك لەوێندەر بوو. گازیان کرد.

- ئا وەرە سەگە گیان بزانە چی دەڵێن.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

- حەپ، حەپ، حەپ.
- ببوورن، دەڵێ لێیان تێناگەم، ئەم زمانە هی سەگ نییە.رەنگە زمانی کەری رۆژهەڵاتی بێ.
- باشە، خۆ کۆمپیوتەرمان هەیە، هەر ئێستا دەیناسینەوە.

"عاو، عاو، عا، عا" خرایە گەرووی کۆمپیوتەرەوە... بەدەم چاوەڕوانی ئەنجامەوە پرسیان:

- بەڵگەنامەی کەرایەتیتان هەیە؟
- وەك...؟!
- کاغەزێك، ناسنامەیەك، شتێکی لەو بابەتە.

لەم کاتەدا، کۆمپیوتەر ئەنجامی بە دەستەوەدا.. یەکێك لە نوێنەران، تەماشای ئەنجامی کرد. سەری باداو وتی:

- کەرانی جیهان بە ئەندام وەرتان ناگرن... خۆ ئەگەر وەربگیرێن لە سەرانسەری جیهاندا ماندەگرن.

دوا پرسیاری پڕ لە نا ئومێدیت کرد:

- ئەی تەگبیر؟!
- ئوو، ببوورن، کەرانی جیهان وەرتان ناگرن. بۆ چارەیەکی دیکە بگەڕێن.

١٩٨٢

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

حەمە کەریم عارف

* کەرکووکییە و لەساڵی ١٩٥١دا لەدایك بووە.
- لە ساڵی ١٩٧٥ کۆلێژی ئەدەبیاتی بەغدای تەواو کردووە.
- یەکەم بەرهەمی شیعرێکە بەناوی (هەڵبەستێکی هەتیو کەوتوو) کە لە ژمارە (١٧٠) رۆژنامەی هاوکاری لە ١٩٧٣/٦/٨ بڵاوبووەتەوە.
- لە ساڵی ١٩٧٥ەوە بە بەردەوامی نووسین و بەرهەمی ئەدەبی بڵاو دەکاتەوە.
- سەرنووسەر یان بەڕێوەبەری نووسین یان سکرتێری نووسین یان ئەندامی دەستەی نووسەرانی ئەم گۆڤار و بڵاوکراوانە بووە: گۆڤاری گزنگی نووسەرانی کەرکووك، نووسەری کوردستان، کەلتوور،نووسەری کورد، گوڵانی عەرەبی، ئاڵای ئازادی تا ژمارە ٢٢٢، گۆڤاری نەوشەفەق.

* جگە لە ناوی خۆی، بە تایبەتی لە گۆڤاری گزنگی نووسەرانی کەرکووك،نووسەری کوردستان، کەلتوور، رۆژنامەی ئاڵای ئازادی تا ژ: ٢٢٢ بەناوی گۆڤەند، زنار، سیپان، پاکزاد، محەمەدی حاجی، سیروان عەلی، دیدار هەمەوەندی، هێژا، ح. ع ،هامون زێباری، با زەوان عەبدولکەریم بەرهەمی بڵاو کردووەتەوە.

* جگە لە پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتیی قوتابیانی کوردستان ئیدی ئەندامی هیچ حیزب و رێکخراوێکی سیاسی نەبووە، لە ساڵی ١٩٧٤ – ١٩٧٥دا پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلوول بووە، لە هەشتاکاندا بۆ ماوەی نۆ ساڵ، بێ وابەستەگی حیزبی پێشمەرگە بووە و وەکو بەشدارییەکی مەیدانی و ویژدانی لە خەباتی رەوای نەتەوەی کوردا شانازی پێوە دەکات و منەت بەسەر کەسدا ناکات، چونکە باوەڕی وایە کە رۆڵەی میللەتی مەزلوم مەحکومە بە پێشمەرگایەتی.

- لە هەشتاکانەوە تا ئێستا راستەوخۆ سەرپەرشتی و سەرۆکایەتی لقی کەرکووکی یەکێتیی نووسەرانی کوردی کردووە.
- زۆر بەرهەم و کتێبی چاپ و بڵاو کردووەتەوە، لێ زۆربەی هەرە زۆریان، بە تایبەتی ئەوانەی لە چیادا چاپ بوون بە نوسخەی هێندە کەم بڵاوبوونەتەوە،لە نرخی نەبوو دان و هەر ئەوەندەیە کە لە فەوتان رزگار بوون. هەندێك لە وانە:

١- تیرۆژ، کۆ چیرۆك، چاپی یەکەم ١٩٧٩

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

٢-   كۆچی سوور، رۆمان، چاپی یەكەم،١٩٨٨،چاپی سێیەم ٢٠٠٧
٣-   بەیداخ، چیرۆك، چاپی یەكەم ١٩٨٨
٤-   داوەتی كۆچەرییان، كۆ چیرۆك ،چاپی دووەم ٢٠٠٥
٥-   لە خۆ بێگانە بوون، كۆمەڵە چیرۆك،چاپی یەكەم (١٩٩٩) دەزگای گوڵان
٦-   كوچ سرخ، كۆ چیرۆك، بە فارسی، وەرگێڕان چاپی یەكەم ١٩٨٧ شاخ
٧-   نینا، رۆمان، سابت رەحمان، چاپی یەكەم،شاخ،١٩٨٥ چاپی سێیەم ٢٠٠٥
٨-   نامۆ، رۆمان، ئەلبیر كامۆ، چاپی یەكەم، شاخ١٩٨٧چاپی چوارەم ٢٠٠٩ وەشانخانەی سایە،سلێمانی
٩-   رێبەر، رۆمان، مەهدی حسین، چاپی یەكەم (شاخ) ١٩٨٣، چاپی دووەم، ٢٠٠٧
١٠-شكست، رۆمان، ئەلكساندەر فەدایەف، چاپی شاخ (راە كارگر)، چاپی دووەم، ٢٠٠٩ خانەی وەرگێڕان.
١١- هاوماڵەكان، رۆمان، ئەحمەد مەحمود، چاپی دووەم ٢٠٠٠ دەزگای گوڵان
١٢ – بێناسنامەكان، رۆمان، عەزیز نەسین، چاپی سێیەم ٢٠٠٦
١٣- قوربانی، رۆمان، هێرب میدۆ، چاپی یەكەم ٢٠٠٤ دەزگای شەفەق
١٤- دوورە وڵات، رۆمان ع. قاسموف، چاپی یەكەم٢٠٠٠ دەزگای گوڵان
١٥- ئازادی یا مەرگ، رۆمان، كازانتزاكیس، چاپی یەكەم ٢٠٠٣ كتێبخانەی سۆران، چاپی دووەم: ٢٠٠٨
١٦- چیرۆكەكانی سەمەدی بیهرەنگی، چاپی دووەم، ٢٠٠٤ كتێبخانەی سۆران هەولێر
١٧- ئامانجی ئەدەبیات. م. گۆركی، چاپی شاخ ١٩٨٥
١٨- ئەو رۆژەی كە ونبووم (كۆمەڵە چیرۆكی بیانی) چاپی یەكەم،٢٠٠٦
١٩- جیّ پیّ (كۆمەڵە چیرۆكی فارسی) چاپی یەكەم ٢٠٠٦،نووسەرانی كەركوك
٢٠- زندە خەون، كۆمەڵە چیرۆك، چیخۆف،چ١،دەزگای موكریانی
٢١- چیرۆكستان ،كۆمەڵێك دەقورەخنەی جیهانی چ١ ،٢٠٠٥،نووسەرانی كەركوك
٢٢-دیدارو دەق و رەخنە،چ٢٠٠٥،١
٢٣-دیداری چیرۆكڤانی، چ٢٠٠٥،١
٢٤-ئەو بەرخەی كە بوو بە گورگ ،چ٢٠٠٨،١نووسەرانی كەركوك
٢٥- میوان، چیرۆك،ئەلبێر كامۆ

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

٢٦- مەسەلەی کورد لە عێراقدا،عەزیز شەریف،چاپی دووەم ٢٠٠٥
٢٧- مێژووی رەگ و رەچەڵەکی کورد، ئیحسان نوری پاشا،چ١٩٩٨١،١
٢٨- کورد گەلی لە خشتەبراوی غەدر لێکراو، د. کوینتەر دیشنەر، چاپی سێیەم ٢٠٠٤
٢٩- لە مەهابادی خوێناوییەوە بۆ کەنارێن ئاراس، نەجەف قولی پسییان، چاپی یەکەم ٢٠٠٦
٣٠- کورد لە سەدەی نۆزدەوبیستەمدا،کریس کۆچرا،چاپی چوارەم ٢٠٠٧
٣١ –کورد لە ئینسکلۆپیدیای ئیسلامدا،چاپی یەکەم ١٩٩٨
٣٢- چینی کۆن، چ١(   )دەزگای موکریانی

٣٣- دلێریی خۆراگرتن، ئەشرەفی دەهقانی
٣٤- خەباتی چەکداری هەم تاکتیکە هەم ستراتیژ، مەسعودی ئەحمەد زادە

٣٥- ڤنسنت ڤان گوگ، شانۆنامە، باول ئایز لەر
٣٦- بە دوعا شاعیرەکان، شانۆنامە، جەلیل قەیسی (گزنگ ژ:١٢)
٣٧- جولەکەکەی مالّتا، شانۆنامە،کریستۆفەر مالرۆ.
٣٨- دادپەروەران، شانۆنامە، ئەلبیر کامۆ
٣٩- بەد حاڵی بوون، شانۆنامە، ئەلبیر کامۆ.
٤٠- چاو بە چاو، شانۆنامە، گەوهەر مراد (غوڵام حسەینی ساعیدی)
٤١- ریچاردی سێیەم، شانۆنامە، شەکسپیر.چاپی یەکەم ٢٠٠٩، بڵاوەخانەی سایە، سلێمانی
٤٢- گەمەی پاشا و وەزیر، شانۆنامە، عەبدوڵڵائەلبوسێری..

٤٣- منداڵە دارینە، چیرۆکی درێژ بۆ منداڵان.
٤٤- فاشیزم چییە؟ کۆمەڵە چیرۆك بۆ منداڵان، یەلماز گونای
٤٥- شوانە بچکۆلەکە، چیرۆکێکی درێژی چینی یە بۆ منداڵان
٤٦- زارۆکستان (چوار شانۆنامە بۆ مناڵان)
٤٧- چەند چیرۆکێك لە ئەفسانەی یونانی کۆنەوە (٢٣ئەفسانە)

٤٨- لە گەنجینەی حیکایەتی تورکمانییەوە. (ئەفسانەی ئەسپی ئاشق)چاپی یەکەم٢٠٠٨
٤٩- ئەفسانەیێن گریکی و رۆمانی، چاپی یەکەم (٢٠٠٤) کتێبخانەی سۆران، هەولێر

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

٥٠- ئیلیادە، هۆمیرۆس، چ١،دەزگای سەردەم ٢٠٠٩

٥١- گۆڤەند و زنار (فەرهەنگی فارسی – کوردی) حەمە کەریم عارف، چ١(٢٠٠٦-٢٠٠٨)دەزگای موکریانی

٥٢-چۆنیەتی فێربوونی زمانی فارسی، چ١، ٢٠٠١

٥٣- چرنیشفسکی، فەیلەسوف و زانای گەورەی میللەتی روس

٥٤- چایکۆ فسکی، ژیان و بەرهەمی.

٥٥- ئیدگار ئالین پۆ، ژیان و بەرهەمی.

٥٦- جاك لەندەن، ژیان و بەرهەمی

٥٧- گوگول، نووسەری ریالیست

٥٨- یەلماز گونای، ژیان و بەرهەمی

٥٩- سادقی هیدایەت، ژیان و بەرهەمی

٦٠- خافروغ لە شیعر دەدوێ، ژیان و بەرهەمی

٦١- راگەیاندن لە پەراوێزی دەسەلاتدا (بە شەریکی) چاپی یەکەم (٢٠٠١) دەزگای گولان

٦٢-راگەیاندن لە نێوان حەقیقەت بێژی و عەوام خەڵەتێنی دا، حەمە کەریم عارف،چ(١)،٢٠٠٥

٦٣- مێژووی ئەدەبیاتی جیهان (لە کۆنەوە تا سەدەکانی ناڤین).چاپی یەکەم٢٠٠٨

٦٤- مێژووی ئەدەبیاتی جیهان (لە سەردەمی رینیسانسەوە تا ئێستا).چاپی یەکەم٢٠٠٨

٦٥- مێژووی ئەدەبیاتی جیهان (ئەدەبیاتی ئینگلیزی زمان- ئەمریکاو ئینگلیستان لە سەرەتاوە تا ئێستا).چاپی یەکەم٢٠٠٨

٦٦- ریالیزمودژە ریالیزم لە ئەدەبیاتدا،سیروس پرهام،چ٢٠٠٤،١،دەزگای سپیرێز

٦٧- قوتابخانە ئەدەبییەکان،رەزا سەید حسەینی، چ٢٠٠٦،١دەزگای موکریانی

٦٨- مێژووی ئەدەبیاتی روسی، سەعیدی نەفیسی

٦٩- لێکدانەوەیەك لەمەڕ نامۆ ، لویس ریی ،چ٢، ٢٠٠٦

٧٠- هونەروژیانی کۆمەڵایەتی، بلیخانۆف، چ١(٢٠٠٥)دەزگای موکریانی

٧١- گوزارشتی مۆسیقا،د. فواد زکریا، چ١،یانەی قەڵەم ٢٠٠٦

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

٧٢- ڕێبازە هونەرییەکانی جیهان
٧٣- پێکهاتەی بەدەنی و چارەنووسی ئافرەت،(چ١) ٢٠٠٦
٧٤- دەربارەی شیعروشاعیری، حەمە کەریم عارف، چ٢٠٠٧،١
٧٥- دەربارەی ڕۆمان و چیرۆك، حەمەکەریم عارف،چ١، ٢٠٠٨
٧٦- مەرگی نووسەرو چەند باسێکی دیکەی ئەدبی-ڕۆشنبیری،حەمەکەریم عارف،چ١، ٢٠٠٥نووسەرانی کەرکوك
٧٧- ناودارانی ئەدەب، حەمە کەریم عارف، (چ١) دەزگای موکریانی،٢٠٠٩
٧٨- پەیڤستانی من، حەمە کەریم عارف،چاپی یەکەم()
٧٩- پەڵکە ڕەنگینە، حەمە کەریم عارف،چ١، ٢٠٠٤
٨٠- خیانەتی حەڵاڵ، حەمە کەریم عارف

* لە ڕاپەڕینەوە تا نەوو چالاکانە بەشداری بزاڤی ئەدەبی و ڕۆشنبیریی کوردی دەکات وبەرهەمی هەمە جۆر (نووسین و ئامادە کردن و وەرگێڕان) بڵاودەکاتەوە..

* ئەو بەرهەمانە و زۆری دیکەی ئامادەن بۆ چاپ و چاپکردنەوە و هەر کەس و گروپ و لایەن و دەزگایەك تەماحی بڵاو کردنەوەی هەبن، دەبێ پرس بە نووسەر بکات...

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com